

Kees Doorik of een bloedig half-vasten

Georges Eekhoud

Vertaald door: August Peeters

bron

Georges Eekhoud, *Kees Doorik of een bloedig half-vasten* (vert. August Peeters). Maatschappij voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam 1919

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/eekh003kees01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

‘De Gansrijders zijn hier,
De ploeg van “Ford-le-Cou”!
Woe! Woe!’

Aan Camille Lemonnier

draag ik deze studie op van den boer tusschen Dolder en Kempen, mijn uitverkoren gewest.

Herinner u, beste kameraad, den indruk welken we droomend gaarden, zekeren Octoberavond, daarginds, op den Scheldedijk, bij de grens van het dorp H...

De sombere, groene vlakte, onafzienbaar in de mistige deemstering, met de afgezonderde hoeven hier en daar als vergeten; de negen slagen van het Angelus klepelend op den leien toren; de waakhond, verontrust door ons onbeweeglijke schimmen op den heuvelrug, die snokte aan zijn ketting en huilde...; die langgerekte klaaggeluiden der op voeder wachtende herkauwers, tegen de houten beschotten van den stal met hun horens beukend; en dan, aan den voet van den dijk, die honkende kar op den hobbeligen weg, haar voerman zijdelings er op, de schommelende beenen buitenwaarts...

Gij, wiens woord klanken weergeeft welke de taal van den toondichter niet vertolken kan, hoort ge nog de beslijkte klompen van dien dorper tegeneenkloppen; het geschuifel tusschen zijn tanden van dien scherpen en gerekten 'Djuû!' tot zijn log ploegpeerd, terwijl hij een norschen trek gaf aan de leikoord; zijn ronkenden 'goeien avond' - zijn nachtgroet - zoo schor, als kwam hij uit een graf...

Het paard, al zwenkende, deed het voertuig afkeeren; de as grijnsde, het gespan en zijn begeleider verdwenen achter 't kerkhof.

Den grondtoon, welke dien avond van mijn ruwe landstreek opsteeg, heb ik getracht stoer en zwaar te laten voortzinderen over deze bladzijden, waar de verbeelding slechts in vermengd ligt ter wille van het verhaal der kwellende werkelijkheid.

GEORGES EEKHOUD

De Wit-Hoef

I

ZEVEN maanden en zes dagen waren nu verlopen, sinds Nelis Cramp, de Kromme zooals men hem noemde, voor 't laatst en het langst was ingeslapen. Waar gaat de tijd toch naartoe? Het scheen, of het verleden week was gebeurd, dat men hem wegdroeg in de sterke, eikenhouten kist, welke Annemie, zijn jonge weduwe, met twintig gulden betaalde aan Dier Gouda, den timmerman van de parochie.

Op dien laffen avond van einde Augustus stond de pachteres op het voorhof te kijken naar het binnenhalen van het graan. Den ganschen dag was de verzengende zon achter groote, wit en grauwe wolken verstoken gebleven.

Annemie, reeds op bij 't krieken van den dag, had Kees, haar vertrouweling en eersten knecht, met eenige gehuurde maaiers naar het stuk land gezonden, in den IJlwaalpolder, tegen de Schelde, om het er graan te halen, dus een goed uur van de boerderij.

Ze hadden goed doorgezet. Drie vrachten waren voldoende geweest om ál de schooven over te brengen, en daarjuist was de laatste wagen, door Kees zelf gestuurd, het hof binnengereden.

De jonge boer, vinnig als een veulen, wipte op de lading heen en weer, en terwijl hij de bussels naar omlaag smeed, telde hij ze blij te moede. Beneden stonden de gezellen op een rij. Ze vingden de schooven op hun gaffels, en wierpen ze elkander toe, tot

de laatste, bij de schuur, ze door de wijd openstaande deur deed wegbuitelen.

De roode gloed, waarmede de zinkende zon den muur van den dorschvloer belaaide, lijne Kees zijn lenige gestalte als een zwarte schaduwvlek. Bazin Annemie schepte er een onbewust genot in, de verschillende houdingen van den werker gade te slaan. Hij boog voorover, kwam opnieuw recht, zwaaide met de armen; dan geplooid, met hoogwelvende heupen; dan weer rondde hij de borst hoog op, den nek strak getrokken. Die bewegingen oefenden op de volbloedige boerin een begoochelenden indruk uit, zooals men er gevoelt bij het aanschouwen van sommige dansen. Loom en ontzenuwd, gaf ze zich heel en gansch over aan de bewondering, die ze gevoelde voor de lichamelijke vurigheid van dien trouwen en sterkgebouwd kerel. En haar ingenomenheid vergrootte nog bij 't gedacht, dat die krachtige manskerel voor háar zwoegde, tot het welzijn van de Wit-Hoef.

Van uit de stallen, de kamers der hoeve belendend, stegen vette en roomige gistwalmen op, zich vermengend met de warme dampen, uit de bedden verdreven door de hijgende ademhaling der neergevligde stalbeesten. Bij de onweerslucht bleven die doomen lang binnen zweven. Eindelijk versmolten zij buiten met den sterkeren reuk van den paardenstal, en de saffraan uitwasemingen van hooi en koren, opwellend uit de schuur. Van de gloeiend-warme aarde stegen zwaveldampen en ozoon op, als na een verzeniging door elektrische ontladingen.

De lochting, met rijk-bloemende struiken en kruiden beplant - zooals de boeren ze gaarne zien - leverde een verkwikkenden aanblik op met zijn theeroozen, dwerg-anjelieren, jasmijnen, purperende violieren en witte kamillebloemen, waarvan de peperreuk door het ruim vlotte; en in den boom-

gaard wasemden de vruchten, verschroeid en gebarsten op de appelaars, zure geuren uit, geperst en gewrongen uit de werkende sappen van het hout...

In den stal, op de dwarsstaken gezeten, boven het hoornvee, gerichtten de kiekens in hunnen slaap. De loomerige koeien loeiden dof. Het eenig gerucht, dat men nog in de verte hoorde, was het zangerig sjiirpen der krekels, of het kwaken der kikkers, zonder ophouden reutelend op de boorden van de verdroogde poelen.

Janneke, de koewachter, de neef van de bazin, - een sluwe en heimelijke rakker -, had, zoo goed het ging, de twee forschtige Hollanders uitgespannen - dieren met billen zoo rond als een kegelbol en lenden zoo glad en glanzend als pannen van de Wit-Hoef, - en zette ze bij in den stal, waar drie andere koppels 't voeder reeds dapper maalden.

't Opwekkend gerucht van die gebitten wakkerde 't ongeduld aan der laatstkomenden, en de kleine had groote moeite ze te bedwingen. Terwijl hij ze van hun halsters ontdeed, zonder zich daaraan erg te spoeden, sakkerde hij als een groote, en slingerde nijdige 'haroem's!' en 'haoet's!' naar den kop van de fiere beesten.

De uitgeputte maaiers spraken geen woord.

Kees, dapperder, neuriede en floot om beurten een liedje, dat hij gehoord had van Jaak Korebrood, den liedjeszanger van 't dorp:

'Komt, laat ons nog een wandelingsken doen,
Al in dat jeugdig groen,
Met de meiskens van fatsoen...'

en hij onderbrak het slechts om zijn helpers aan te wakkeren:

- Allo! Scheele, nog een stootje! Is 't nog voor vandaag? Ba! Hopsa, pak vast, Dirk Pap... Jan,

pas op da'k u de paarden niet meer zie slaan. Sloeber!... Vooruit, tas maar op, Lieven Piot, daar is plaats genoeg, rechts achter de deur... Ewel, bazin, wa' zeg-de er van?

Door die plotselinge vraag schoot Annemie wakker uit haar droomerij:

- 'k Zeg, da'ge wakkere kadee's zijt, en da'ge uw best doet!... 'k Zie da' geerne.

Paulien, schenk eens 'nen goeïen druppel in voor ons mannen.

Paulien, de rosharige en vette meid, hing juist aan den hangel, onder den schouwmantel, een grooten koperen ketel die glom in 't halfduister. Ze verdween een oogenblik en kwam dan terug met het aarden jeneverkruikje en een glas.

Als de laatste bussel op den dorschvloer lag, rolde Janneke de kar onder het afdak. Kees verzamelde het alaaam in een hoek van de schuur en sloot de deur.

Paulien stond op de mannen te wachten. Kees, het glas in de hand, deed ze nader komen, en, zich tot de boerin wendend:

- Santee, bazin! zegde hij, alvorens den inhoud in één teug naar binnen te gieten. Met de tong tegen het gehemelte smakkend, gaf hij het glas terug aan de meid.

De werkers dronken om beurt. Ze stonden daar in hun hemdsmouwen; het rood, baaien flanel hing los open en liet de vleezige borsten bloot, waarop er zweetdruppelen perelden. Een zerpen okselreuk ging uit van die sterk afgeslaafden.

Door het aanhoudend wroeten van de heupen, gedurende 't werken, waren hun hemden boven den strafgespannen broekriem opgeschoven en hingen daar nu in losse plooiën. Sommigen dier jongens ontspanden den riem, en, de hand tusschen de gesperde beenen in 't kruis van hun broek, trokken zij hun slip terug op haar plaats. Ze deden dat

doodeenvoudig, met een vrij gebaar; voor wie zouden zij zich moeten schamen, het was hun zoo natuurlijk als maaien.

Het waren allen forschgebouwde kerels, zoo log en gespierd als de ossen uit de streek.

In hun aangezichten, zoo gebruind als een kermisbrood, legden hun dikke, goedige lippen en hun azuur-blauwe oogen iets kinderachtigs. Ze spraken slechts met langgerekte, éénlettergrepige woorden, en als ze lachten toonden ze hun wit en stevig wolvengebitt.

De pachteres, langs hier en daar nog een opmerking makend, bezag ze eens met zoo'n 'air' van 'ge zijt maar werkvolk, en daarmee ál'. Maar onverschillig voor die minachting vanwege de bazin, waren ze slechts ingenomen met Paulien, die ze in 't geniep knepen, terwijl ze een nieuwen ronde jenever schonk.

En de blikken der weef gingen onweerstaanbaar terug op Kees Doorik, haar vertrouweling. Hij was toch zóo niet als die lomperiken, die altijd maar opgepropt waren geworden met spek, patatten en botermelk. Zijn manieren waren geheel anders. Er stond toch meer verstand te lezen op dat zonder overdrevenheid bollig gezicht, met z'n gitzwarte oogen, z'n lichten haviksneus met beweeglijke vleugels; en om zijn ernstigen mond lag er een ongewone zweem, die bij de anderen niet te bespeuren was.

Maar wat er, in dat land van bruinen en blonden, Kees het meest deed afsteken, dat was z'n pikzwart haar, waarvan de lokken zoo maar vrijweg zijn klak oplichtten, en zijn welgevormde ooren bedekten, om in losse, weelderige krullen 't voorhoofd te overschaduwten.

II

De bestuurder van 't Vondelingenhuis zou, in dien struischen boer, in 't geheel niet den zwakken bestedeling herkend hebben dien hij voor tien jaar aan Nelis Cramp toevertrouwde, omdat hij er anders geen blijf mee wist.

Al was dit voorval reeds zóolang voorbij, toch herinnerde Kees Doorik zich nog volkomen zijn vertrek uit het 'Gesticht'.

Zekeren dag werd het kind, nopens wien de dokter alle hoop op herstel laten varen had, in de tegenwoordigheid van den boer gebracht.

Het was in het somber spreekvertrek. Een verdufte reuk hing daar over alles heen. Met zijn zes paardsharen stoelen, de mahoniehouten tafel, en den ouden Spaanschen schouwmantel, vanwaar een ivoren Kristus en een Moeder Gods meewarig op die armzaligheid neerblikten, had dit vertrek een pijnende kloosterachtigheid. Het ebbenhouten kruis stond daar, even als op een Kalvarieberg, als om te beduiden:

‘Leven is lijden.’

Het gebeurt wel eens, dat de stedelijke weldadigheid de kinderen, welke ze niet in de gestichten houden kan, op den boer steekt, om er als hoeveknechten of landbouwleerjongens in dienst te treden. De dorpingen, bij wie zulk een arm schaap uitbesteed wordt, hebben volle recht op het werk van hun beschermelingen, die het weldadigheidsbureel voorts blijft onderhouden.

Nelis Cramp was veel te slim, om niet te begrijpen, wat al voordeelen die openbare liefdadigheid opleveren kon, vooral voor een wroeter en een gierigaard als hij. Als 't maar voor den scharbij was, deed hij voor niemand onder, en, zoo hij van den beginne af van dit middel geen gebruik gemaakt

had om nog maar toe te potten, dan was het slechts, dat er hem nog een greintje eigenliefde overschoot.

Wat zouden de benijders en rondbrievers van Dinghelaar wel niet gezegd hebben, indien Nelis Cramp, de welgezette grondeigenaar van de Wit-Hoef, zijn toevlucht niet meer nam tot de eerlijke diensten van een struischen kerel der streek, om de zwakke armen van een stadskind uit te buiten. Wat een gebabbel! En wat zouden ze af te keuren vinden!

Nochtans, na al de leegloopers en stakkers van 't omliggende in dienst gehad te hebben, - hij kon er geen enkelen houden, want ze lieten 't allen bij hem staan, nog méér uitgehongerd dan ze binnen gekomen waren, tenminst als de pachter ze zelf nog niet doorzond, daar hij het karig loon en de harde korst brood nóg te veel betaald vond voor hun zwoegen - besloot hij, al moest zijn schrokkingheid hem het laatst aanzien in de streek kosten, zoo'n verstooteling van 't 'Gesticht' in te nemen. De duivel hale hem, zoo hij 't niet deed!

Niet alleen zou Nelis hem doen wroeten gelijk een volwassene, maar op den koop toe zou hij het kostgeld, dat die goede, liefdadige lieden uit de stad hem uitbetaalden, nog in den zak steken.

- Ziehier den kleine! had de bestuurder gezegd, Kees vooruitduwend tusschen de beenen van den vrek.

- Ba! zóo'n mager ding! grommelde Nelis tusschen de tanden, 'wat kan dat op den buiten uitsteken?' Hij draaide en keerde het kind, betastte het armen en beenen, zooals hij zou gedaan hebben met een kieken, om te voelen hoeveel het wel waard was.

- De buitenlucht zal hem wel weer opkalefateren, de romp houdt het nog wel uit, bracht de

bestuurder in, die vroeger scheepskapitein geweest was.

- Ten minste, als de polderkoorts hem den dieperik niet inhelpt, spotte baas Cramp. En wie zal dan de kist en 't wijwater betalen, voegde hij er bij. Ge weet, Mijnheer, we hebben er al eens van die soort geherbergd! Eens onder dak, dáar zie, niks meer... Nog zelfs niks om ze naar hun laatste woonst te brengen... Vraag het eerder aan Lamme Stevens... Die weet er af. Hij zal u het geval eens vertellen, dat hij er mee gehad heeft...

- Ge vergist u, Lamme kreeg een vergoeding...

- Da's mogelijk! Maar ik geloof het niet. Ik zou mijn voorzorgen nemen. 'k Zou in alle geval een waarborg eischen... En zeker en vast, indien ik dees schaaop op mijnen nek trok.

En de onmeedoogende lummel betastte met misnoegdheid de armzalige borst, waar hij niets voelde dan ribben - van den afgeprezen kleine, en op wien hij afdong.

Deze liet gedwee met zich doen, en richtte op den lomperd zijn groote, zwarte kijkers, koortsig en vol weemoed.

Inderdaad, de opwerpingen van den voorzichtigen Nelis waren niet van allen grond ontbloot. Het was maar een armzalig ventje, meester Kees.

Men had hem op straat gevonden op Sint-Kornelisdag. Vandaar zijn naam Kees. Aan zijn zwak uiterlijk had hij zijn anderen naam te wijten, welke hem dienst deed als familienaam: Doorik of Dooïen Rik, verbastering van Dooden Rik of Pitje-de-Dood, zooals ze hem in Antwerpen noemen.

De bestuurder maakte Nelis met die bijzonderheden bekend, maar de sluwert scheen er geen acht op te geven, terwijl hij zijn knokelige vingeren over de levende koopwaar liet dwalen.

Kees zag dikwijls Cramp terug in den geest,

gelijk hij was dien heuglijken dag, op zijn vijf en vijftigste jaar: aamborstig en ineengedrogen, met afgebrokkelde, zwarte tanden, galachtig, het vel zoo verfrommeld als een mispel; met leepoogen, een grijnzende lip, en een als weggedrukten platneus. Peper- en zoutachtige, pikkige haarklissen plakten op zijn slapen, en in de groote, behaarde ooren, die hem wijd van het hoofd stonden, droeg hij zilveren ringskens, als behoedmiddel voor 't gezicht.

Hij onderbrak slechts zijn opwerpingen betreffende het smeeg uitzicht van den wees, om een trek te doen aan zijn korte, zabberig en doorgerookte steenen pijp - met een dekseltje van koperdraad, dat aan den steel bevestigd was -, of om groenige fluimen in 't zandbakje te spuwen. Onder zijn borstelige, tot een helm samenloepnde wenkbrauwen schenen zijn grijze oogen te slapen, onbetrouwbaar, gelijk de stilstaande moerassen in de vriendlanden.

De bestuurder drong nog eens aan:

- Hij kan al lezen! Hij is zoo zacht als een lammeken en gehoorzaam gelijk 'nen hond. Toe, wat geeft ge voor 't maatje?

De zedelijke hoedanigheden van Kees lieten den alles uitrekenenden boer tamelijk onverschillig. Met een zichtbare ingenomenheid vernam hij, welk een klein eter het was. Eens dát geweten, kon men over de vergoeding beginnen.

De bestuurder verloor geen geduld, want hij was reeds lang aan al die makelaarsstreken gewoon, en verdedigde voetje voor voetje zijn belangen.

- Tien stuivers per dag, wat denkt ge er van? zei Nelis.
- Vijf, baas, vijf, mijn vriend... Wees toch redelijk...
- Tien of 't kan ni' zijn. Ge moet er niet op rekenen.

De bestuurder gaf toe, en ging tot andere punten over.

Nelis Cramp, die zijn akelig gedacht niet liet varen, eischte nog een onderteekend papier, waarbij ál de begrafenis-kosten op rekening van 't 'Gesticht' zouden komen, in geval de hoefknecht kwam te sterven.

- Top! Da' gaat.

De twee mannen sloegen in malkanders hand, gelijk de veehandelaars doen om een koop te sluiten, en, op 'n teeken van den verkooper, spoedde Kees zich naar zijn boeltje, dat reeds gereed lag van den vorigen dag.

Als hij terugkwam had hij het tuchtachtig kostuum van het 'Knechtjeshuis' afgelegd, om het te vervangen door een in der haast bijeengezochte boerenkleedij: een broek van echt Vlaanderschen diemit, een blauw kieltje, blokken, en een hooge zijden klak. En, na een allerlofwaardigst sermoen - vooral gewijd aan het goede maatschappelijk leven, waarin de ongelukkigen beschermd en getroost worden - en dat de oud-bevelhebber zoo echt vaderlijk mogelijk trachtte te laten schijnen, nam de pachter zijn aanwinst in bezit.

Het kind en zijn nieuwe voogd overschreden den drempel van 't 'Gesticht', Kees hoorde in zijn herinnering nog den bons, waarmee de groote kloosterpoort toesloeg. Hij deed zijn eerste schreden in dit voor hem nog onbekend, roezemoezig leven, waar stilaan zijn geest zou dwalen. Zij gingen, de kleine zijn polleken geklemd in de ijzeren vuist van den boer.

Zijn mispelaren knuppel in de hand, stapte Nelis ferm door, en Kees strompelde voort zooals hij kon, niet het minst gewoon zijnde klompen te dragen. De ouwe repte geen woord; ja, nu en dan deed hij

zijn mond eens open, maar dan nog slechts om een afgebeten vloek uit te stooten.

Het was marktdag.

De aan de boeren verhuurde grond van de Grootte Markt lag begraven onder de kramen en de hoopen rijkgeschakeerde groenten, die in de Junizon hun frissche walmen van pas uitgedaan loof uitwasemden. De struische deernen van de streek, het blozig aangezicht in hun diepe spaanhoeden gebonden - de linten en bavolees speelsch klapperend in het koeltje - lokten de koopsters naar hun kraam, door alle middeltjes; vrij dan nog de al te nauwziende klanten uit te schelden. 't Ging er van 'Dag, madammeken, zie eens hier wa' 'nen schoonen ajuin', afwisselend met 'Zóo, wa' denk-de wel niet, lastverkoopster! 'k Zal u die koolen kadeau doen, als ge wilt... He!... vergeet niet uw adres te geven, dat ik ze t'huis brenge.'

Twiewielige, groengeschilderde karren, met witte huiven overtrokken, stonden langsheen het voetpad vóór de herbergen. Het gehinnik van de hengsten mengde zich met het geschreeuw der groenselvrouwen en het geblaf van de trekhonden.

De buitenlieden klopten bij 't ontmoeten elkander vertrouwelijk op den schouder; hun rond-gebogen ruggen zag men wegzinken onder de poorten vol schemerduister van de eeuwenoude gebouwen der Markt, nu in drankhuizen herschappen. Door de openstaande vensters kon men buiten de drinkers luidruchtig de opbrengst hooren uitrekenen van den verkoop.

Kees had nog nooit zoiets bijgewoond.

Zijn meester achternareutelend, slibberde hij zoo goed het ging, tusschen al die barsche en zware lumpers door, wier kloefende holleblokken de zijne ieder oogenblik dreigden te verbrijzelen. Elken pas liep hij tegen de kramen, meegetrokken door zijnen

baas, trapte hier een pee plat, verfrommelde dáar deerlijk een krop salaad, en liep 'nen hoop verwenschingen op, vanwege de opvliegende groenselvrouwen.

In 't voorbijgaan zei Nelis Cramp verveeld eenige 'goeien dag's' en onttrok zich zorgvuldig aan de uitnodigingen, om er eentje te pakken, vanwege de vroolijke kwasten uit zijn dorp. In een zijstraat, achter het stadhuis, naderde hij een boerenkar, geschilderd gelijk al de andere, en met een zeil overspannen. Hij riep den stalknecht van een afspanning, aan wien hij, niet zonder preutelen, een kapper bier betaalde. Hij zelf dronk er ook eenen, - hoe hij het over zijn gemoed kreeg, weet ik niet, - maar tot bovenmaat van vrijgevigheid liet hij er den kleinen Kees eens de lippen aansteken.

Toen spande Nelis, door den knecht geholpen, zijn marktpaard in zijn gerij.

Dit gedaan zijnde, nam hij den toom en de zweep, deed Kees nevens hem op de bank zitten, en klits! klits! daar ging het voertuig door de handelswijken van de stad.

Ze hielden stil vóór de makelaarshuizen, ingericht op het gelijkvloers van eeuwenoude gebouwen, - erfgoederen van vervallen adel -, met vergronde voorgevels en door stof gematte ruiten.

Vastberaden trad de boer de inrijpoort binnen - waarop een koperen plaat den naam aanduidde van een goed gekende firma -, en liet voor een oogenblik het gespan aan Kees over. Ge moet weten, Nelis Cramp, landbouwer en graankoopman, beval zich aan bij de handelaars, in vooruitzicht op den aanstaanden oogst. Ha! wat had hij die geslepen Antwerpsche speculanten reeds in de doekskens gedaan, hij, de eenvoudige koopman uit den Polder! Ge moest zijn stralend en spottend ge-

zicht gezien hebben, wanneer hij uit een van die groot-‘agentschappen’ kwam, en de manier waarop hij dan zijn knoestige handen in malkander wreef. Hij werd er bijna goedwillig door, tegenover den kleinen misdeelde, onder zijn hoede geplaatst.

- Koeragie, kleine; 't ga goed, zeide hij, op de kar klimmend. We zullen zien of we nog een korst brood voor u kunnen verdienen vandaag. Het zullen de Sinjoren nog zijn, die uw avondeten zullen betalen!

Met die bezigheden waren de morgen en de noen stilaan verlopen.

Het was al ver in den achtermiddag, wanneer het voertuig, na een laatst oponthoud, het Noorderkwartier doortrok, zoo vlug het de belemmering toeliet van voerkarren en wagens, rond de dokken.

Doordringende mossel- en wierreuken, walmen die alles in het lijf zouden doen draaien hebben, teeruitwasemingen, stanken om er bij neer te vallen van gezoute vetten en guano, dit alles hing zwaar in de pekellucht, die van de Schelde overwaaide.

Uit de dokken rezen honderden masten in de lucht als zooveel slanke stammen in een oerwoud, met hun zeilgebladerte, en hun gebloemte van veelkleurige wimpels, waar de meeuwen tusschen neerstreken.

Men naderde de wallen; den weg inslaand naar een poort van de versterkingen, reed men over de bruggen van de vesten en de Kempische vaart, - den gebruikelijken weg der zwarte en platbodemende binnenschepen, die uit de Walen naar de groote haven afzakken -; dan ging het tusschendoor twee rijen laaggebouwde en gewitte huizen, om de aanvallige kerk van Merxem rechts te laten liggen.

Eindelijk rolde de kar door het volle veld.

Geen enkele bijzonderheid van dien tocht, afgelegd op een zonnigen Junidag, was verbleekt in het geheugen van Kees.

Hij herinnerde zich dikwijls den langen steenweg van Bergen-op-Zoom, met zijn dichtgebladerde beuken, waarin 't minste windeken zacht ruischte en door 't loover heendeinde, alsof schalksche vogeltjes, tak op, tak af, er doortjilpten.

De aanblik van het landschap veranderde bij elke wenteling van 't wiel.

Hier liep de baan door geurige dennenbosschen, en kronkelde haar spoor door de heide, tusschen jeneverstruiken en getwigg - als ineengedoken dwergen verspreid over de eentonige vlakte - en soms voorbij 'nen poel, waarin de blauwe lucht te rusten lag; verder lei de streek plotseling die weemoedvolle bekoorlijkheid af, en reed men voorbij moderne kasteelen, wier heldere gebouwen afstaken op de heerlijke loovermantels van eeuwenoude kastanje- en eikeboomen. Andere van die buitenverblijven stonden verborgen aan het einde van een dreef, door olmen omschaduwde of achter een gordijn van slanke linden. Soms echter min bescheiden, richtten ze zich gansch afgezonderd ten hemel op, te midden van kortgemaaide grastapijten; zij weerkaatsten zich in de zilverglanzende waterspiegels, met berggrozen op hun boorden, en waar kwetterende eenden zacht gleden, tusschen lieve eilandjes van waterlelies door, onder 't waakzaam oog van twee fiere zwanen.

En, doorrijdend, - het bevallig gehucht Donck den rug toekeerend, met zijn steenen molen, waarvan de moedeloze wieken dien avond onbeweeglijk stonden -, kreeg men opnieuw rond zich de bosschen met braamstruiken en hooge varens, dan het bebouwde land, met de braakliggende gronden en

korenvelden; de weiden, waarvan reeds de opwekkende maaigeuren opstegen; de gronden waarop de Spaansche klaver scheen dood te bloeden. In de verte priemde een spitse kerktoren, die van Capellen, op den blauwen gezichteinder.

De indruk welken dit land op Kees teweegbracht, was vóoral sterk, wanneer ze, na rechts Capellen voorbijgereden te zijn, den Polder instaken, naar Dinghelaar op.

De zon, op het punt achter den dijk weg te duiken, streelde met doezelend licht de hoogste aren. Uit den grond steeg als 't ware een zweetdamp op, waarin duizenden mugjes wipten en dansten, en de gelende halmen kregen zachtere tinten, een zilverwaas spreidde er zich over uit. De rijen wilgen en hagen uitgeknotte elzen, die langs de watteringsgrachten de vlakke doorkruisten, werden vage en nevelachtige schimmen. Alles luchtte op in de zacht-trillende, fluweelen schemering. En, aan de killer wordende streelingen, waaronder die graanzee bij wijlen ootmoedig golfde, giste men, dat daar in 't Westen, achter den tweeden dijk, de kalme Schelde haar blonde wateren voortstuwde.

Kees luisterde niet eens naar de aanbevelingen, die Nelis Cramp noodig achtte hem op voorhand te geven, zóozeer werd hij bedwelmd door een geheimzinnig gevoel, dat in hem doordrong uit al wat hem omringde. En hij was toch zoo moe, te meer door de Lente reeds in hem opborrelde. De ouwe schrok schilderde hem, in het geheel niet rooskleurig, het leven van een stalknecht af. Maar wat kon Kees dat schelen? Niets zou hem nu nog wederhouden. Zijn eerste aanraking met de buitenlucht besliste over zijn verder leven. Reeds, zonder het ooit gekend te hebben, gevoelde hij zich aangetrokken tot het landelijk bestaan, alleenlijk maar bij

het zicht van die weeldige bedding, waarin het verloopt:

Hij zou boer worden.

III

Zooals de bestuurder van 't Weeshuis voorspeld had, - weliswaar zonder te denken zulk een goed profeet te zijn - beurde de sterke Dolderlucht den romp van Kees Doorik heelemaal op.

Tot groote verbazing van dien gierigen Nelis Cramp, steunden Kees zijn kracht en gezondheid ten volle den goeden wil van het schamel knechtje, waarover gansch Dinghelaar zijn voois gegeven had, en over 's welks lot de gevoeligsten zich erbarmden, overtuigd als ze waren, dat het regiem op de Wit-Hoef veel zou bijgedragen hebben, om dit tenger plantje uit den steedschen hof te verslensen en uit te roeien.

Gansch de parochie stond verstomd over die snelle verandering.

Kees wroette als een groote, deinsde voor geen enkel werk terug, en geen uurtje op een ganschen dag rustte hij uit. Door zijn vlijt bewees dit ventje diensten op de hoof, die een groote lummel van twintig jaar aan den duitenkliever niet zou geleverd hebben.

De pastoor en de onderwijzer stelden belang in dien wakkeren kleine, die zijn catechismus kende op zijn duimken, en bovendien nog aanleg tot de muziek had. De eene stak hem van top tot teen in 't nieuw op den dag van zijn Eerste Communie, de andere leerde hem bugel spelen en de mis dienen. Ook waren de kleine gasten uit de streek zeer jaloersch op dien beschermeling, en, om hun afgunst te koelen, schepten ze er genoeg in hem onderduimsch zijn afkomst te verwijten. O! neen, ze durfden hem niets recht voor de vuist zeggen -

want de spieren van den vondeling, het 'kind van den armen' zooals die rakkers hem noemden, boezemden hen een weinig ontzag in, - maar hun misnoegdheid uitte zich door plagerijen, in 't geniep. Kees nam er moedig 't zijne van, en verdreef zijn verdriet, door nog éens zoo hard te werken. Overigens, toen de voornaamste eigenaar van 't dorp een fanfare stichtte, - om in de gratie van 't volk te staan, - werd hij van hun afgunst gewroken, want, op aanraden van Mijnheer pastoor en den Meester, vertrouwde men de partij van bugel-solo den verstooteling toe. Nu waren de benijders wel genoodzaakt, uit vrees den dorpsheer te mishagen, toch maar in goede verhouding te staan met zulk een hoog-beschermde mededinger.

Intusschen dacht Nelis Cramp, welken de beschermeling uit het 'Gesticht' op zulk een onverhoopte manier ter zijde stond, het oogenblik gekomen, hem voor goed op de hoes te houden, en hij stelde voor aan de weldoeners uit de stad, dat hij zich in het vervolg met den kleine zou belasten. Hij deelde aan Kees het inzicht mede, hem gelijk te stellen met de ploegers, en hem niet alleen kost en inwoon toe te staan zooals aan de helpers, maar hem ook het loon van een werkman te geven! Toen hij die aanstelling vernam was Kees, die toen slechts vijftien jaar telde, er als door verblind, zoodanig had ze hem getroffen. Het loon zou misschien karig toegeschenen hebben aan een ander, maar voor den onterfde wat dit een eerste gunst van de fortuin. Nelis Cramp kwam hem voor als de vrijgevigste van al de bazen. Hij beschouwde hem van uit een ander oogpunt dan de dorpelingen, en had hem lief als een weldoener. Inderdaad! Was dit schepsel, - door de geneesheeren der stad tot een gewissen dood verwezen, - het leven niet verschuldigd aan dien boer?

De geslepen vos verzuimde niet over dit herstel te stoffen, dat voorzeker gelijk stond met een mirakel van Hal of Scherpenheuvel. Hij klopte vertrouwelijk op de schoft van den jongeling:

- Zie-de kerel; voor vijf jaar konden er twee als gij in den zak van uwen bugel... Die uit de stad dachten, dat ge 't niet lang zou getrokken hebben. Ik zelf zou nog geen duit op uwen kop gezet hebben. En zie nu wa'ne man ge geworden zijt... Die kaken, die billen, die armen, zie dat eens aan, daar zit wat van de Wit-Hoef in, 't is de ouwe Nelis die ze gevet heeft!

En alhoewel Nelis weinig te zien had in die opbeuring, vooral teweeggebracht door het werk, de volle lucht en de uitwasemingen van de stallen, was hij met volle recht er over verrukt. Op zijn vijftiende jaar was Kees Doorik reeds een kranige jongen.

Des Zondags, als de mis uit was, beschouwden de boerinnen met welgevallen het knechtje van de Wit-Hoef. Hij stond ook zoo goed met zijn blauw kieltje, in plooiens gelegd aan den hals en glanzend gesteven, zijn spierwit halsboordje, zijn klak, die hij met zulke bevalligheid droeg, zijn zwarte broek, waar zijn achterkaken bijna geen plaats in vonden. Maar zijn rozige en frissche tint vóoral was geschikt om de blikken op zich te trekken, zijn kroezelkop en zijn groote zwarte oogen, als die van een Spanjaard, gaven hem gansch het uitzicht van een sinjoor.

Buiten de 'repetities' van de fanfare Amicitia, die 's Woensdags gehouden werden, nam Kees weinig ontspanning. Alleen op de feestdagen, na de mis, gebeurde 't hem een halven liter bier te gaan drinken 'In den Uil', over het kerkhof, bij den helper-grafmaker Sipido.

's Namiddags hielden zijn kameraden zich onver-

mijdelijk op in de herbergen van den omtrek. In den Zomer was het in den hof van 'De Kraai', of 'In de drie Linden' er om te doen, wie de meeste kegelen omver zou doen buitelen, ofwel wierpen zij met schijven 'Op den Hoek', bij Kobe Moor; schoten naar den wip bij Dijckman, den wagenmaker, tenminste als een kermis ze niet naar een naburige parochie lokte, in gezelschap van hun geliefden. Des Winters klopten zij de kaart op tafel, of joegen met vaste hand de bepluimde pijlen in den vogelpik.

Meesttijds bracht Kees zijn Zondagen alleen op de hoof door, en oefende zich op zijn bugel, die blonk als goud. Zijn tongslagers en trillers hielden de slenteraars staan; dezen riepen den onvermoeibaren solist, van over de witte doornhaag, maar ze moesten hun weg voortzetten zonder hem te kunnen verleiden. Ze lieten hem dan maar betijen, hun schouders eens optrekkend voor die ontheiliging van den rustdag.

Soms toch, wanneer zijn hoedanigheid van lid van de Amicitia hem noodzaakte te betalen in de herbergen, gehouden door leden van de maatschappij, sloot hij zich bij zijn makkers aan. De ronde eindigde altijd met 'De Roskam', bij den burgemeester Flup Sap, waar de jongens gelokt werden door het kralende bier, maar vooral door de vriendelijke meid, Bella Sap, een twintigjarig blondinnetje, klein en poezelig, vol lachlust, met heldere oogen, vleezige lippen en malsche kaken, een weinig met goudtikjes bespikkeld, - hetgeen Chiel Daenens, de koperslager, een der aanbidders van Bella, hoffelijk deed zeggen, dat 'de schoonste vruchten altijd gespikkeld zijn.'

Flup Sap, landbouwer en herbergier, weeuwnaar gebleven met vijf kinderen, waarvan drie nog zeer jong, liet de herberg maar afgaan op Bella, zijn oudste, die ook nog het huisgezin te beredderen

had, en voor de kleinen moest zorgen. Hij zelf werkte op de boerderij en op het veld met zijn zoon Zist, die reeds een groote en struische jongen was.

Aan 't ander eind van 't dorp gelegen, op 't kruispunt van de baan naar Antwerpen en verschillende andere wegen, wat 'De Roskam' een der drukst bezochte herbergen van Dthingelaar. Voerlieden en groenverkoopers gingen nooit de deur voorbij zonder er eentje te snoepen. De gendarmen van de wacht aan de grens, en de kanonniers van den Hoek van Brasschaet, nepen er den tijd af om, zonder af te stijgen, een borrel te pakken in 't welgekend uithangbord, en om terzelvertijd het frisch boerinneken een complimentje toe te sturen.

's Zaterdag kwamen de metsers en de aardewerkers uit de streek, die een heele week in de stad gesloofd hadden, voorbij den 'Roskam' en hielden er zich wat op. Met stof overdekt, het gereedschap op den schouder, hun weekgeld in hun diepe zakken, zoo stonden die pochende en ruige mannen voor den toog te lampetten. Die uit den hoop, welke slechte inzicht koesterden tegenover Bella, en door den drank twistziek en gluiperig werden, gaven grinnikend de partij op, afgescheept door de vinnigheid en den rondborstigen aard van 't meisje.

Met den Zondag kwamen al de boeren in den 'Roskam' bijeen. De jonge, fleurige, pasgeschoren pronkers stonden opeengepakt voor de bierpompen, zonder ophouden in beweging gebracht door de dikke armen van Bella. Ze stoften en babbelden dat het een plezier was, alleen maar om door de tapster opgemerkt te worden. Maar geen vleierij of kwinkslag kon deze van haar stuk brengen. Zij daagde de schavuiten uit, liet de meest gewaagde spreuken hun gang maar gaan, soms liet zij zelfs toe, dat een haantje-vooruit eens in haar heupen kneep of in haar dokwerkersarm pitste.

Maar, awaï! als er iemand het zich veroorloofde haar 'nen kus te geven of onder haar halsdoek te frutselen, dan kreeg hij een vlaai, dat hij wist welke hand aan dien arm hing.

Met de kermis van Dinghelaar en die van Putte, evenals op de feesten van de Amicitia, liet ze geen enkelen dans doorgaan. Ze matte haar dansers af, proefde eens aan al de glazen die ze haar aanboden. Het gelukte haar steeds, weg te slibberen, alvorens ze aangesproken werd tusschen vier oogen, of op afgelegen plaatskens, achter schuren of houtstapels, bang voor tuimelingen met getweeën in de droge, maar met hoog gras begroeide grachten, en de lange omarmingen tegen de hagen of op donkere achterplaatsen. Zij stemde er nooit in toe met een jongen uit de streek des nachts mee te gaan, dan onder de hoede van Flup of Zist Sap.

Dit alles belette toch niet, dat de afgescheepte vrijers en de kwezels een heelen hoop opspraakwekkende voorvalletjes over Bella wisten uit te strooien, en deze geruchten werden zoodanig geloofd, dat, zonder de dochter van den burgemeester daarom van wangedrag te beschuldigen, de meeste menschen toch dachten, dat ze onbewust en lichtzinnig was. Méer dan een ernstige handaanzoeker van Bella was door die kwaadsprekerijen, welken de losse manieren van 't meisje een schijn van waarheid gaven, tot inkeer gekomen, en zag van het voornemen af, een van de rijkste erfdochters uit de streek ten huwelijk te vragen. Die in 't water gevallen echtverbintenissen kwamen er niet toe, die dikke mossel te bedroeven. Ze liet ieder maar razen en verloor daarom noch eetlust, noch lach.

In der waarheid misrekende iedereen zich over de waarde van dat mollig en fluksch meisje, dat onder haar opvliëgend en woelig voorkomen, een rechtschapen en praktischen geest bewaarde, even-

als moed en spaarzaamheid, juist die deugden, welke een boer vereend in zijn toekomende tracht te ontdekken.

De dikke burgemeester Sap en Zist kenden ze beter. Zijliê ten minste wisten, dat die vroolijke deerne, altijd gereed voor 'nen dans, elken stond in gang te zwanzen, en alsof het ware onbekwaam een verstandig woord te zeggen, die twee, ja, wisten welk goed en nuttig werk ze afdeed, zij konden schatten wat een overleg die zoogezegde 'willewaai'¹⁾ bezat.

Reeds herhaalde malen waren er onkiesche rumoeren tot de ooren van de twee mannen gekomen. Dan maakten zij zich kwâ bloed, en Zist Sap, eenforschgebouwde en sterke parochiaan, zocht dan den kwaadspreker te pakken te krijgen; maar zooals het in zulke gevallen altijd voorkomt, zorgde deze er wel voor, dat hij niet gekend werd, en niemand wist waar de geruchten vandaan kwamen.

Vader en zoon kwamen op den duur dan toch tot kalmte, want ze waren hoofdzakelijk zachtvaardig en vredelievende. De filozofie van Bella droeg er mee toe bij, om ze tot bedaren te brengen:

- Och! laat ze maar zeggen, Vader; ik wil niet trouwen; gij hebt mij nog noodig, en ik ben zoo gelukkig bij u! herhaalde Bella, en ze schrobde al zingend de vloersteen van de 'stamenee', of deed de naald over en weer gaan door de kleeren van de kleine mannen.

Zij stond voor de boeken van de hoef, betaalde 't werkvolk en vond dan nog den tijd om den burgemeester het werk te vergemakkelijken, dat men elken morgen van het gemeentehuis bracht. Het was zij, die antwoordde op de brieven, zij ook die

1) Willewaai: losbandig, leutig persoon.

de lastverkoopers en landloopers doorzond, en die alles met den veldwachter overlegde.

Ja! ja! Flup Sap kende ze zeker beter dan wie ook.

Toen Kees Doorik den 'Roskam' bezocht, scheen Bella hem niet onder de anderen op te merken. Ze behandelde hem met de norsche familiariteit van een ouderen kameraad, schertste over zijn teruggetrokkenheid, bracht hem heelemaal van zijn stuk met haar schaterlachen en haar snedige vragen; soms deed zij of ze niet gehoord had wat hij bestelde, ofwel bracht zij bruine in plaats van garsten, en omgekeerd. Kees gevoelde voor dat meisje een eerbied welke met een lichte vrees gepaard ging. In haar tegenwoordigheid werd hij rood tot achter zijn ooren en stamelde zóodanig, dat een schacht het niet beter zou gedaan hebben voor een kapitein. Het was zelfs met tegenzin dat hij een voet in den 'Roskam' zette. Er waren oogenblikken, dat de lach van het meisje hem van schaamte tranen zou hebben doen storten, en dat de helle blikken van Bella als naalden in zijn oogen doordrongen.

Stuur en onervaren, was Kees ver van te denken, dat die dweepster hem sedert lang een onbewuste genegenheid toedroeg, en dat ze nu een inwendigen strijd leveren moest, om te voorkomen, dat dit gevoel niet oversloeg in een ononderdrukbare neiging. Het voorkomend aangezicht en het krachtige gestel van het knechtje van de Witte Hoef hadden haar bekoord, maar nochtans niet in grooter mate, dan de goede en vleierende faam van den dienaar.

Kees Doorik ging reeds door voor een der best ingewijde landbouwers uit den Polder: hij deed volwassenen en zelfs grijsaards de broek af in het vak. De waardige Flup Sap roemde voortdurend aan Bella het wonderlijk instinkt en het vernuft

van dien snotneus. Het was al voorgevallen dat de wisselbouw op de velden van den ouden Cramp glad anders uitviel dan de burgemeester en de andere ouderen voorspeld hadden. Een natuurlijke geslepenheid verving bij dien leerjongen de jarenlange ondervinding van de kenners uit de streek. Erkentelijk jegens dien vurigen landman, die zich gansch aan haar opofferde, liet de aarde zich één voor één haar kostbare geheimen ontrukken.

Men doorkneedt niet dagelijks den kleverigen aarddeeg, men verleent dien eeuwigdurenden voortbrenger niet de aanhoudende hulp van zijn armen, den dauw van al zijn zweet, men rijt hem de ingewanden niet open met kouter en ploegschaar om er de kiemen van den aanstaanden oogst in te zaaien, men vrijwaart de gewassen niet tegen de grillen van het weder, van het alles uitzuigend woekerkruid, van knaagdieren, overstromingen of verzengende hitte; in één woord, men brengt die uitgestrekte voedsteraarde zijn leven niet ten offer, zonder haar een weinig als de zijne te beschouwen.

Daaruit spruit voort die hardnekkige behoefte bij den minsten buitenmensch om óók zijn eigen zonnig plekje te bezitten, zich óók meester te gevoelen van een winstgevend stukje grond, al ware 't slechts een voorschoot groot. Gansch zijn levensdeel ligt besloten in 't erf, dat hij 't zijne maken zal; de aarde, al put ze hem uit, toch verdringt ze 't geluk en de gevoeligste tegenslagen bij den landman op den achtergrond.

Op zijn beurt begon Kees die begeerte van den boer ook te ondergaan. Hij droomde, die braakliggende velden en weiden, welk hij nu onder de harde streelingen van zijn kloeven vertrapte, eens voor èigen rekening te bebouwen; nochtans had hij ze reeds alles gegeven wat hij aan krachten bezat, maar de aarde eischt van haar minnaars woest-

wulpsch zingestreef, en ze beloont slechts den wreedaard, die haar vertrappt en de harde korst met kerven doorploegt.

Die zucht om haar te bezitten, die wensch vervolgde hem overal. De vrouw kende hij niet: hij had den ouderdom nog niet bereikt, waarop ze zich zoet-fleemend aan den volwassen man opdringt; hij vond middel genoeg zijn krachten op te doen, hij matte zijn gestel af in de uitputtende werken op de hoef. De doordringende oogen en zenuwachtige manieren van Bella verontrustten hem.

Op zekeren dag, dat heel Dinghelaar den spot dreef met de verloving van zijn meester met een jong ding uit de Heide, kon hij maar niet beseffen, wat onregelmatigs en belachelijks die echt opleverde, door Nelis Cramp in zijn ouden dag aangegaan.

IV

De baas had zijn vrouw meegebracht van het gehucht 'De Kaart', tegen Calmpthout. Daar woonde ze met haar broer Wannes Andries, een boerken, dat er stillekens aan toch kwam, - een 'koeboer' zooals de pachters in den Polder ze noemen, die, rijk aan paarden, huns gelijken van uit de hoogte bezien, omdat ze er toe gedwongen zijn hun hoornbeesten voor den ploeg en de egge te spannen.

Annemie Andries was zoo een schatje gelijk er weinig te vinden zijn; het was dan ook niet te verwonderen, dat menigen reeds er hunnen tand naar gewet hadden. Groot, volbloedig en dik in 't vleesch, ging er van haar een gloed uit van lichamelijke gezondheid, zoo warm en bedwelmend als lentezuchten, wanneer het jeugdig sap opborrelt. Zij had zoo een tint van Vlaamsche vrouwen, die tegelijkertijd rozig en amberkleurig zijn, als room

waarin men geplette aardbeziën en gesmolten honing zou vermengd hebben. Haar bruine lokken droeg ze in vlechten, over 't laag voorhoofd naar achter gelegd. Iedereen bewonderde haar goudtintelende lichtbruine oogen, haar rechten, uitgezette neus en haar lippen, zoo rood, dat pasgetapt bloed er niet tegen op kon. Daarbij bezat ze een regelmatig gevormde, ietwat vierkantige kin, en een vollen hals. De sierlijke welving van haar weelderige borsten, voordurend op- en neerhijgend, stierf weg aan den zoom van haar roosjaksken, dat tot laag op de borst openstond.

Bij haar krachtige bewegingen deden haar vleezige heupen haar rokken kraken, en het gespannen goed lijnde, boven den enkel, de prikkelende ronding van het been. Als ze de mouwen opgestroopt had, liet zij, met het welgevallen van een struische werkster, haar armen zien, rood en veraard door de snerpande kou en het lang vertoeven in vriezend water, maar niettegenstaande toch nog aanlokkend genoeg.

Ja, Annemie was overweldigend schoon. De jonge koewachters uit de Heide hadden het haar sinds lang gezegd in hun schilderachtige, grove taal, de zinnelijke driften der zwervers afteekenend zooals zijliê die gewaar worden. Inwendig geveleid, wees ze al gibberend die liefalligheden af, want, hoogmoedig en baatzuchtig, hoopte zij een rijkaard te trouwen en had wat beters in 't zich dan die hongerlijders. Zwak van aard en zonder wilskracht, zou zij zich toch op den duur laten verleiden hebben op den terugtocht van een kermis of van een spinstervergadering, door den eenen of anderen vurigen enforschgebouwden graandorscher, maar toch slechts van die uitgehongerde soort, wien honderd vlegelslagen amper 'nen cent opbrengen. Maar haar broer, een scharbij eerste klas en ook meer

voorzichtig dan zij, hield een waakzaam oog in 't zeil.

Wannes had zich in 't hoofd gestoken met zulk een pracht van een zuster het fortuin van de Andriessen te maken. Dat hij wel een weinig gelijk had in zijn meening, dat was ook waar, want niemand kon de beeldelijke schoonheid van Annemie loochenen. Die lieve meid zou de zinnen op hol brengen van andere kerels, dan die gehavende pummels uit de Kempen.

En, waarlijk, op zekeren dag, bij den terugkeer van een markt, was Nelis Cramp, - ja! ja! dien ouden schrok van 'nen Nelis Cramp, - verliefd geraakt op Annemie. Wie had dit ooit van dien onverbeterlijken, verstokten jongman durven denken?

In den eerste was het meisje met die verovering niet méer opgezet dan wel hoogst noodig was. De bruidegom was ál te leelijk! 't Kon er nog door met een volwassen man te huwen. Maar nu zoo 'nen ouwen! Neen, hoe vriendelijker de oude rakker werd, hoe afstootelijker het schoone meisje hem vond.

Maar Wannes Andries bleef aandringen. Het beste was, dat ze maar met dien schrok trouwde. Dan kon ze, jonge zijnde, nog haar goesting doen wanneer ze den spaarpot van Nelis zou erven.

In afwachting van den ouwen zijn dood, zou ze de havelooze Annemie niet meer zijn, gedwongen heur karreken, met drie schurftige honden bespannen, naar de stad te sleuren, om er kegels en mastetoppen, in de bosschen opgeraapt, stroomatten en al zulken bucht te verkoopen; neen, zij zou dan bazin Cramp zijn, van de Wit-Hoef, meesteres van een der grootste boerderijen die er tusschen Eeckeren en Zandvliet te vinden waren. Als het bed er maar goed op zijn pooten staat en zacht ligt, steekt

de bijligger zoo nauw niet! En Wannes, om ze te doen afzien van al die mannen, die er maar zus of zoo voorzaten, haalde nog eens het voorbeeld aan van hun ouders. Die hadden ook gansch hun leven geslaafd en gewroet, om hen dan nog, - hij, de oudste, Annemie, de jongste, en nog drie andere kinderen, door de genade Gods sinds lang gestorven en begraven, - met een stuk zandgrond vol bremstruiken, twee uitgemergelde koeien en hun zegen tot alle erfdeel achter te laten. Hij moest zelfs zoo ver nog niet zoeken, zijn eigen geval was reeds voldoende. Bij den dood zijner vrouw was hij gekruist met een half dozijn snaken van vier tot twaalf jaar oud. Die slordige bende, kwaadaardig als een heel wespennest, liep gansch den dag de streek door en haalde 'nen heelen boel processen-verbaal van den veldwachter op hun vader zijnen nek. Wannes stond gaarne toe, dat hij het duur te bekoopen had, al het zinnelijk genot dat hij met Lotje geschept had, een merrie, vurig genoeg, maar ook al zoo arm als de dorre zandvlakte.

Annemie deed haar oogen dan maar toe, en het huwelijk werd besloten. Als hoofd der familie Andries was Wannes toch slim genoeg, om in de trouwakte te doen beschrijven, dat gansch het fortuin zou overgaan aan den overlevende van de twee echtelingen.

De intrede van de jonge bazin op de Wit-Hoef bracht in den eerste geen verandering in het doen en laten van Kees Doorik. Hij trachtte slechts twee meesters voldoening te schenken in plaats van een, iets, wat hem niet al te moeilijk viel, aangezien de jonge vrouw door haar man van alles op de hoogte gebracht, voor gewoonte genomen had, te berusten op dien vlijtigen en stillen helper, voor wat de bereddering van 't goed aanging. Zijn bezigheden riepen den knecht altijd buiten, en ze zag hem

slechts bij de eetmalen en gedurende den avond, vol eerbied, schuw, bijna beschroomd.

Twee jaren gingen zoo voorbij, vol kalmte en goede verstandhouding. Een man groeide op uit den jongeling. Hij had geloot, en, door het geluk bevoordeeld, had hij geloopt van aan 't gemeentehuis, de klak zwaaiend in de hand, om het goed nieuws aan den baas te verkonden, wanneer men hem op den dorpel den schielijken dood mededeelde van Nelis Cramp.

De oude gierigaard was er vandoor gegaan, zonder maar eens aan zijn beschermeling te denken, tegenover wien hij zijn schuld vereffend achtte. Hij maakte Kees over aan de weduwe, gelijk hij dat zou gedaan hebben met een goed werktuig tusschen 't erfdeel, met de zes paarden, de negen koeien, het neerhof, de hoeve met haar bijhoorigheden, en de twintig bunders bouwveld die hij bezat in den Polder.

De dorpelingen hielden zich of zij ten zeerste verontwaardigd waren over de ondankbaarheid van den schrok; en sommige pachters beeldden zich in, den kostbaren helper te kunnen onttrekken aan de eenige erfgename van de Wit-Hoef, door Kees zijn zelfverloochening te prijzen, die door zijn gewezen baas niet op haar juiste waarde werd geschat.

Ja, ware de dood van Nelis zoowel eenige maanden vroeger gekomen, dan zeg ik niet, dat de trouwe dienaar, ontgoocheld over de handelwijze van zijn zoogezegden weldoener, aan geen opstandig gevoelen gehoor zou gegeven hebben en geen edelmoediger meester had gezocht.

Maar andere begeerten dan die, een stukje grond voor zichzelf te bebouwen, beheerschten nu zijn vurige kloekheid. De groote liefde van dien flinken kerel voor het stoer en toch jeugdig land der Beneden-Schelde kon niet onverschillig blijven tegen-

over de bevalligheid van een schepsel zooals de volbloedige Annemie, in wie ál de bekoring vereenigd was van die Vlaamsche natuur, zwaar, vet en vruchtbaar, aansporend tot zingestreef en stoffelijke voldoening.

En het oogenblik kwam eens, waarop de zware veldarbeid niet meer volstond om dagelijks zijn krachten op te slorpen, waarop het zwaaien met den dorschvlegel, het schokken der wan op zijn havelooze knie, zijn over-en-weergaan op de modderige akkers; de lange uren, doorgebracht in de kille motregens van November of onder de verzengende Julizon; het aanhoudend zwoegen met de hak, de zeis of de riek; - een oogenblik kwam er, waarop dit alles niet meer voldoende was om hem des avonds op zijn stroobed te doen neerzijgen, uitgeput van vermoeienis, opgewerkt, zonder gedachten, en hem, met toegeknepen vuisten in een zwaren slaap deed wegzinken, zooals die logge beesten, dáár, juist beneden hem. De roep om voldoening van zijn zinnen veropenbaarde zich in Kees door een slapeloosheid, die hij maar niet verdrijven kon. En als hij er toch eens in gelukte, in te dommelen, dan had hij zulke nare droomen, dat hij wakker schoot, en aan hevige draaienissen ter prooi was. Nu begreep hij, waarom, gedurende zijn rustelooze nachten, en wanneer al de andere stalbeesten in een loggen slaap verzonken waren, Koes, een struische hengst en zijn lieveling, hevige hoefslagen gaf tegen zijn zijplanken, en hinnikte alsof hij op iets riep.

Die manbaarheid zou misschien nog lang verborgen gebleven zijn, indien er op de Wit-Hoef maar alleen volbloedige en weeke kostgangsters waren, waarvan Paulien onder alle opzichten een treffend voorbeeld was; maar Kees zijn onverschilligheid kon niet blijven duren in de tegenwoordigheid van de beeldschoone Annemie.

Toen kromme Nelis stierf, was het reeds een maand, dat de goede Kees de pachteres begeerde, maar de dankbaarheid dwong hem dien hartstocht te verbergen, ja, hem zelfs te bekampen.

Zijn gevoelens tegenover de bazin waren dan ook in schijn niet veranderd. Hij bedwong zich, en legde altoos dezelfde slaafsche dienstvaardigheid aan den dag. Maar ze kruisten zich dikwijls in hunnen handel en wandel; hij hing voortdurend aan haren rok onder voorwendsel uitgebreider inlichtingen over het werk te vragen, en hun handen raakten zich nogal eens gedurende 't werk. Was het er om te doen iets zwaars op te tillen, een vracht te verzetten, dan raakten zijn vingers als bij toeval de hare, en die aanraking deed een genoeglijke rilling gaan door gansch zijn lichaam.

De jonge weduwe had aldra die verandering opgemerkt bij dien stoeren jongen, welken, een weinig te voren, het zicht van haar rokken alleen reeds deed optrekken.

Haar pronkzucht kwam weldra te boven. Ze schepte er genoeg in te schertsen met Kees zijn blooheid en zijn plotselinge schaamte. Ze vond leute in de volharding met dewelke zijn zwarte oogen de hare zochten, met iets stouts en soms toch iets smeekends in hun blik. Het was haar een wellust zijn jeugdige stem te aanhooren, die bij wijlen heesch in zijn keel stokte, of zachter zong dan 't orgel in de kerk, door den onderwijzer bespeeld. Er was nochtans in hun onderhoud slechts spraak van het varken, dat men met de kermis zou kelen; van de zwarte koe, die niet kalven kon en voor welker bevalling de bazin zich voorstelde een bedevaart naar Brasschaet te doen.

En Kees, teruggekomen van zijn verkleefdheid voor dien schrok van 'nen Nelis Cramp, te leelijk en te ver opgeleefd voor de frissche Kempische

vrouw - hij moest het zichzelf nu bekennen -, droomde, eens de levensgezel te worden van de verleidende pachteres, en ook de baas van de niet min wenschelijke Wit-Hoef.

Zoo stonden de zaken, toen die laffe avond over de aarde dreigend zweefde, als de oogst binnen was.

V

Nadat de maaiers gedronken hadden, was Paulien terug de groote plaats binnengetreden, en zette op de withouten tafel, met veel zorg afgeschuurd, een bruin gebakken teil, in dewelke zij een ganschen ketel met groenten en spek gestoofde patatten uitstortte.

- Kom-de mannen? riep zij met haar piepende stem.

De jongens haastten zich naar tafel en vielen met heel hun zwaarte op de schabellen neer. En daar zaten ze, hun gezwollen handen op de knieën, de voeten bijeen, beenen en ellebogen verwijderd.

Hoewel er geen slijk op het veld lag, hadden zij toch hun blokken in de keuken gelaten, uit een overdreven ontzag voor de witte arabesken, die Paulien geteekend had op de met ossengal schoongevaagde vloersteen.

Hun kalme oogen van fiere, hongerige zwoegers, waarin de vermoeienis nog meer floersheid legde, maten de dikte van de laag eten, die voor hen stond. Hun neusvleugels spanden zich open, gestreeld door de vette dampen, die tot de zoldering opstegen, en hun ooren, zoo lichtgevoelig als die van 't wild, ver van hun hoofd afstaande, luisterden eenige oogenblikken naar het kissen van 't spek op de teil.

De bazin nam plaats recht over Kees. Zij sloeg een kruis, voegde de handen te zaam. De boeren

deden haar na en bogen het hoofd. Men hoorde slechts nog den regelmatigen, schokkenden tik-tak van het grootte uurwerk, opgesloten sinds jaren in zijn hooge, eiken kast. Dan, met hun vorken gewapend, scharrelden de mannen en de twee vrouwen tegelijkertijd in den schotel, en boorden elk vóór zich diepe gaten in den hutspot. Ze aten zonder te spreken, kauwden luidruchtig, slokkerig als visschen zwelgden zij heelder mondvollen groenten en vleesch door, of verorberden dikke sneden roggebroom, toch zoo lekker, met zijn ietwat zuren smaak.

Door de twee vensters, opengezet omdat het te warm was, zag men, op het voorplan, den waterput met den opgerichten hefboom; daarachter strekte zich een weide uit, met eenige perelaars beplant, en waarin koeien graasden.

In de verte liep de steenweg met zijn werkmanshuizekens. Nevens die rij gebouwtjes verhief zich de molen van Zander Vlogel, gansch de streek beheerschend van op zijn grazig heuvelken. Nog verder, achter de baan en den molen, ontwaarde men niets dan de onafzienbare vlakte, hier en daar een hoeve, het torentje van Eeckeren en den onmetelijken gezichteinder.

Stilaan loste 't landschap zich op in de duisternis. Donkere schaduwen slopen rond de kamer, van de hoeken uitgaande. De voorwerpen verdwenen onder een sluier. Een koperen Kristus en met geschiedkundige tooneelen versierde schotels op het schouwblad, wierpen het laatst glanzende vlekken door het alles omhullend duister. Onder den breeden mantel van den haard, gepijpt als een altaarkleed, varen de witte gleissteentjes met blauwe teekeningen, echt Delftsche tegels nabootsend, reeds lang uitgewischt.

De vorken staakten hun op-en-neergaan. Verzadigd lieten de mannen hun open hand over de borst

naar omlaag glijden en loosden een zucht van voldoening. Het avondmaal had hen de warmte doen vergeten; nu herbegonnen zij te blazen, of gaven hun benauwdheid te kennen door hun hoofd links en rechts te schudden, zooals de door vliegen getergde koeien dat doen, en anderen vaagden met hun mouw het zweet van het voorhoofd.

Buiten was er een onrustwekkende kalmte ingevallen. De lucht kreeg een grauwe kleur, met roodachtige tinten doortrokken, en boven den molen pakten groote, donkere wolken zich saam. Voor de hoef uit, op de baan, pinkelde het licht uit de vensters van de herberg 'In de Kraai'. Die roode klaarte trof het oog van een der werkers. Dit gaf hem oogenblikkelijk dorst, en hij achtte 't zich een plicht, zijn makkers te moeten waarschuwen, dat ze nog een heel eind weg te doen hadden alvorens in oorden te geraken, tegen de Schelde.

- Hop! mannen, zei hij, ik betaal een pint Leuvensch.

Hij stond op; de anderen deden hem na, hun loon klingelde in hun lijnwaden beursjes.

- Vooral, smeert uw beenen in, want daar gaat water en vuur naar beneden komen, liet Kees hooren.

- Zij gerust, Krollekop, zei de spraakzaamste onder hen, terwijl hij zijn kiel en zijn blokken aandeed. Daar ze hun pijpen stopten uit een varkensblaas, gaf Paulien wat vuur.

- Goeien avond, bazin! Elk 'nen goeien avond!

- Goeien avond, jongens, tot den naasten keer!

- Salu...u...!

Ze gingen buiten. Een oogenblik daarna gleden zij voorbij het raam, en gingen langs de weide, over het slingerpad, na het hek achter zich gesloten te hebben.

Ze bereikten de groote baan; het vunzen hunner

pijpen, hun slepende stemmen en hun dof-kloefende stappen verzwonden in de duisternis.

VI

Kees naderde 't venster. In 't Zuid-Westen, naar de stad en de Schelde op, grifte een bliksemschicht een glimmende phosphoorstreep op de pikdonkere schalielucht.

- 't Zit er op, zei Kees.

- Kan de regen geen kwaad? vroeg de bazin, die loom en droomerig aan tafel was blijven zitten.

De knecht antwoordde, dat hij zou gaan zien, en na een lantaarn aangestoken te hebben, ging hij buiten, niettegenstaande hij ten stelligste wist, dat alles op zijn plaats stond. Hij had behoefte aan beweging.

Mie had hem zoo aardig bezien! Zijn slapen klopten, zijn bloed kookte, het merg dreigde zijn beenderen te doen bersten, de ooren tuitten hem; hij wist niet wat hij deed, alsof hij woedend was. Onwillekeurig opende hij den stal. De paarden lagen nader op hun stroobed. Koes alleen, niettegenstaande zijn muugte, stond nog recht. De ooren opgestoken, draaide hij zijn verstandigen kop naar hem, snuivend bij 't verre gerol van den donder, terwijl een rilling liep door zijn ebbenkleurige huid. Van den stal begaf Kees zich naar de schuur. Daar ook was er geen schade te vreezen. De regenvlaag zou er niet in gelukken, door het dik stroodak te dringen. Het alaaam blonk in 't halfduister; gerangschikt, alles op zijn plaats, verried het door zijn goeden staat de werkzaamheid en de zorgen van den eersten hoefknecht.

Daarna twijfelde hij, niet wetend of hij wel terug zou keeren in de zaal, waar de bazin nog alleen zat. Hij had kunnen slapen gaan, zooals hij

dat anders deed. Maar onweerstaanbaar werd hij tot haar teruggetrokken.

Onverwachts stak er een wind op, die de boomen deed buigen, blaren afrukte, over de wegen stofwolken voortzweepte, en door het openstaande venster een warme luchtgolf in de kamer blies. De zwaar ingeslapen aarde beefde. Een klagend geloei kwam uit den stal. De krekels hadden hun gesjirp gestaakt.

De bliksemschichten volgden malkander aanhoudend op. De wolken dreven opeen aan, met doffe rollingen, totdat de barnkracht, in hun massa's opgehoopt, in een knetterenden vuurknal ontvonkte. Het onweer naderde. Gansch de lucht was doorwalmd met laaiende gloeden.

Maar eensklaps trad er een stilte in, en daarop dwarrelde een tweede windvlaag over de vlakte, en het scheen of er ratelslangen door de lucht slingerden. Eenige dikke waterdruppels pletsten neer op de dorstige aarde; weldra versnelde die val, de bui werd dichter en dichter, en van 't dak stroelde het water gloegloekend door de goten, om met een hol geluid in het regenwatervat te plonsen.

De bleeke bliksems deden het bewegend aangezicht van de bazin op de duisternis afsteken. Ze sloeg een kruis en las een paternoster. Een vage schrik had haar bevangen. Nog nooit had zij zich zoo zwak gevoeld, zóo laf tegenover de eischen van haar vleesch. Ze weerstond er nochtans aan, en stak haar onrust op het weer.

- Alles is in orde, sprak Kees, na een oogenblik pijnlijke stilte. Moet er nog iets gedaan worden?

Zij trachtte hem te verwijderen.

- Paulien en Janneke zijn gaan slapen. Gij moet ook wel muug zijn, Kees?... Och, God! wa' 'nen bliksem!... Hij valt... Wa' gaat er met ons gebeuren?

- Zij maar gerust, bazin, zei de jongeling, door het venster hellend, de wolken drijven over naar den 'Krekelberg'.

Nochtans dreunde 't woonhuis op zijn grondvesten en Kees deed het venster toe.

- Steek het licht maar aan, zegde Mie.

Gelukkig, nog een weinig te kunnen blijven, voerde de jongen dit bevel uit. Zij stond op, naderde de bedalkoof, zoo een soort plakkaat, in den muur aangebracht, schoof er de gordijnen van opzij, en nam dan, boven het hoofdeinde, een gewijde palm, die ze in 't wijwatervat doopte. Daarna opende ze een klein luik, dat in den stal uitgaf. Het licht van de lamp, die Kees achter haar omhoog hield, viel door de muuropening in de duisternis, en gele stralen hechtten zich aan den snuit der beesten, die log over en weer wroetten. De bedwelmende uitwasemingen van de stroobedden drongen terzelvertijd de kamer binnen.

Mie kroop op het bed, stak den arm door het vensterken, en langzaam besprenkelde zij den stal met wijwater, om hem van den bliksem te vrijwaren.

Beweegloos zag Kees haar gedoe na. Hij, wiens overdreven godvruchtigheid menigen keer sommige parochianen had doen glimlachen, prevelde nu slechts uit gewoonte een 'Wees gegroet'; zóodanig was hij bezeten door de gewenschte vrouw, dat hij niets anders zag dan haar.

Dat was oprecht de malsche vrucht, de mollige poes, gelijk ze in 't dorp zegden als ze van de schoone boerinnen spraken. Nondekeu, er ontbrak geen vleesch aan de romp van die vrouw! Haar lichaam had geen hoeken of knoken, men zou niet eens haar beenderen gevoeld hebben indien men haar eens vastgreep. Bijna op het bed uitgestrekt,

draaide zij den rug toe naar Kees. Heur rokken en haar keurslijf kraakten.

De blikken van den bijna waanzinnigen kerel dwaalden over haar heen. Zij gingen van haar rozigen hals, waar van onder de muts ontsnapte krullekens goudglansden, naar haar lenige lende, naar de breede heupen, over haar uitgezet achterste, om zich te hechten op haar ronde en forsche braaien, die onder de rok uitstaken.

En zijn verlangen versterkte nog op het zicht van die stede, waar zij, met den krachteloozen Nelis Cramp, geslapen had gedurende lange en ledige jaren, die - hij was er zeker van -, voor het waar huwelijkswerk verloren waren. En daar sliep ze tegenwoordig alleen; binnen eenige minuten zou ze zich daar opnieuw neervlijen, voldaan, of tenminst lamlendig, zonder den opdrang te gevoelen der manskerels, die draaien, hijgen, die, met 'n droge keel, gevierden te gelijk gereed staan rond een vrouw van zulke volmaaktheid. Ha! de goede Kees kende van die mannen, die sinds lang bereid waren, den bevruchtenden kamp aan te vatten, gewetensvol de taak van boer, beploeger en zaaier te volbrengen! Het hing slechts van haar af. Ook vond hij het gewaagd van harentwege, die bedgordijnen vóór hem open te schuiven. Verduiveld! hij was ook niet van hout. 'k Geloof toch, dat 'n knecht zoowel bloed in z'n lijf heeft als zijn meester!

De besproeiing gedaan, deed zij het luikje toe en kwam recht. Zij ook had voor dit godvruchtig gebruik niet de vurigheid, niet ál de vereischte helderheid van geest gehad. Terwijl zij zich omdraaide ontmoette haar vochtig-glinsterende, ondervragende oogen de zwarte kijkers van den jongeling.

- Hewel, staat ge daar nu nog met uw lamp?

zegde zij. En wat 'n gezicht... Waarom bezie-de mij zoo!... Of moet ik u soms ook wat wijwater sprenkelen?’

En fleemend, met een glimlach, streefde zij den palmtak heen en weer over zijn wangen.

Kees rilde. Zonder nog te denken aan wat hij deed, zette hij de lamp op den hoek van de tafel.

- Wa' krijg-de? ging ze zeggen, doch die woorden bleven haar in de keel.

Plotseling sprong hij op haar met een koortsachtigen lach. Zijn handen wierpen haar languit op het bed, en begeerig raakten ze die lauwe huid, betastten en benepen ze.

- Ha!... Ha!... Ha!...

Een lach als van een verdrukte, die de verlichting nabijkomt, trilde door de kamer.

- Kees!... Och, neen, Kees!... zuchtte zij, terwijl ze zich los trachtte te woelen.

Maar hij sloot haar mond met een gesmijgen kus, en hun lippen gingen niet meer vaneen.

Nu mochten ze daarboven te werk gaan zooals ze wilden, de donder mocht rollen naar believen, en de bliksem het vuur aan de vier hoeken van de wereld steken...

De vrouw ging haar prijsgeven, toen de deur plots openging.

Janneke kwam blootvoets binnen, met zijn hemd juist tot aan zijn knieën. Hij scheen eenigszins gehinderd door dien plotseligen overgang uit de duisternis op de trap in 't licht van de kamer, en hij deed, alsof hij zich de oogen wreef.

Ze hadden nauwelijks den tijd gehad zich vrij te maken. Kees was men één sprong weer te been, en uit woede lasterde hij de Heilige Sakramenten, hij, die anders nu nooit niet vloekte.

De neef merkte de stoornis niet, welke zijn ver-

schijning teweeg bracht, zóo zou men toch gezegd hebben.

- Ik was bang, alleen... Ik kon niet slapen, die bliksem slaat in mijn oogen... Het brandt ieverst... Hoor-de de brandklok kleppen?

- Semini's God! murmelde ze, wa' 'nen nacht!

- Bangschijter! bromde Kees, nog altijd sakkerend. Ge droomt van vuur... Heb-de 't soms ni' willen blusschen in uw bed?

En hij had een onuitsprekelijken lust, dien lafzoeten bengel den nek te kraken, want hij had er als het voorgevoel van, dat deze slechts komedie speelde, en dat hij lachte tusschen zijn krokodillentranen door.

Annemie kwam terug bij.

- We hebben den stal gewijd, zeide ze... Ziedaar waarom Kees nog niet slapen is... Daarbij, ge weet wel, bloodaard, dat er een kruis op den muur geschilderd staat... Doe dien bangerik terug naar boven, Kees, en ga gij ook maar slapen, jongen, want morgen zal er nog te werken vallen...

Een terugwerking greep er in haar plaats. Haar stem werd opnieuw gebiedend en sloeg een hooger toon aan. Al de betoovering van 't oogenblik was verbroken.

Kees was wel genoodzaakt te gehoorzamen en ze alleen te laten.

Haar kalmte teruggevonden hebbend, heel en gansch terug in het bezit van haar overmacht op dien dienstbode, rilde ze nog bij 't gedacht aan het gevaar, dat zij geloopt had. Zij verheugde zich bijna over de tusschenkomst van den kleinen Andries. Die in aanzien staande pachteres zich in gevaar brengen met dien afstammeling van geuzen, dien bastaard! Wat een afschuw! Ze ontkleedde zich, en, gansch terug bij haar zinnen,

alvorens zich te bed te leggen, nam zij de voorzorg, haar deur vast te grendelen.

VII

Tante Mie, meter van Janneke, had zich met haar petekind belast, en, alles nogal op breedten voet willende doen had ze hem in een pensionaat gestoken van Turnhout. Maar in plaats van op te passen, maakte hij het er zóo van den man, dat hij, na een jaar, buitengezet werd, ten gevolge van een dier verregaande losbandigheden, die het ondereen zijn in slaapzalen meebrengt. Daar het kwaad de gansche inrichting bedreigde, moest er een voorbeeld gegeven worden, en de bestuurder, die te kiezen had tusschen burgerszonen en het boerken, stuurden natuurlijk dezen laatsten door.

Andries, die heel goed den schuldige zijn gebreken had kunnen vergeven, was toornig over zijn wegzenden. Onderhevig aan een knagende woede, zoo een van 'nen opvliedenden knorpot, legde hij iederen morgen de zweep eens duchtig op de ribben van den lomperik, en dat gedurende acht opeenvolgende dagen. Na die rammeling sloot hij hem een paar uren op in 't varkenskot, waar Janneke dan te werk ging als 'nen duivel, van de pijn, die hij gevoelde in zijn lenden, gloeiend onder de striemen van de roede. De uitgeslapen boer dreef zijn verontwaardiging zelfs een weinig te ver. Hij legde zijn zuster bespiegelingen vol afschuw onder de oogen. Ha! daar was niet aan te twijfelen, dat z'n oudste hem het leven zou verkorten, dat hij de nagel van z'n doodkist zou zijn. Zijn oogen draaiden vervaarlijk bij dien uitleg, hij balde de vuist, en duwde ze tegen 't voorhoofd, als zou hij er waanzinnig door worden; ofwel, met een spookachtigen lach, deed hij gebaren in de

ruimte, alsof hij iemand duchtig met een roede afzweept.

Hij zei, dat hij zich voorbereidde op een afranseling, die hij zijn slachtoffer zou toedienen, bij zijn thuiskomst. In den grond goedaardig, verontrustte de meter zich eenigszins daarover, en deed een goed woordje voor heur petekind. Dan, daar Andries den kleine niet meer onder de oogen wilde hebben, eindigde Nelis Cramp, - door zijn vrouw lastig gevallen daarvoor, - met den nietdeug op de hoeve te nemen, onder voorwendsel Kees te kunnen helpen.

Janneke was een blond manneken, met rozige huid, regelmatige trekken in het bleek gelaat, dat totaal de sporen miste van een weldoende vermoeyenis. Hij had blauwe, matte oogen, en loodkleurige oogleden. Zijn meisjes-fijnheid waggelde schier in z'n koewachterspak, bestaande uit ingenaaide bullen van 'nonkel' Nelis. Al wat Janneke uit het 'pensionaat' overgehouden had, waren te vroeg opgeschoten en ziekelijke zinnen; een lage inborst, een geslepen wreedheid, die hij uitoefende op vliegen, kikkers en vogels, totdat hij later, niets meer te vreezen hebbende van steigeringen of hoornstooten, zijn plaagzucht bot kon vieren op paarden en koeien. De terugkomst, op regelmatige tijdstippen van 't jaar, van een varkensslachting verheugde hem zoozeer als een kermis. Hij hielp de slachters het dier uit zijn hok trekken, stralend van geluk, wanneer het, door tegenstand te bieden, zijn doodstrijd verlengde; hij lachte bij het hooren dier door merg en been snijdende kreten, die ver over den buiten de kalmte storen ging, zoodat de menschen konden zeggen: 'De die gaat worsten en pensen eten!'

Vadsig van aard, werkte hij slechts als hij gewaar werd, dat men hem in 't oog hield. Maar

éens alleen, dan stond hij te droomen met z'n handen in de zakken. In den Zomer, wanneer het gras hoog stond, lag hij soms uren lang, op den buik, aan den zoom van de wegen. Daar bespiedde hij dan de voorbijgangers, luisterde de uitbundige samenspraken af van verliefden, om ze daarna rond te brieven aan de grootste kwatongen van 't dorp.

Vóór Janneke's vertrek naar de Wit-Hoef had zijn vader hem in 't lang en in 't breed ingepompt wat hij te doen had. Het was een gevaarlijke verklikker, dien de Cramp's in hun midden opnamen. De schijnheilige rol van den knaap werd vooral gewichtig na den dood van den ouden Nelis. Het was er om te doen, te verhinderen, dat de rijke weduwe zou hertrouwen, en alzoo te maken, dat de erfenis van den vrek in de handen van Andries' kinderen viel.

Janneke begreep zeer wel, wat zijn vader van hem verwachtte. Was het onmogelijk hem eenigen aantrek te doen gevoelen voor schoolboeken, daarentegen was zijn geest uiterst vastbaar voor arglistigheid. Hij ging zóo voorzichtig te werk, dat niemand geen acht sloeg op hetgeen hij in 't schild voerde, uitgenomen Kees Doorik misschien, wien een onwillekeurige afkeer alleszins op zijn hoede zette voor dat bleeke jongetje. De vleiende snotneus mocht nog zoozeer den lieveling en den gediensstige uithangen voor den kranigen kerel, deze bleef ongevoelig tegenover al zijn flikfloerijen. Zekeren dag had Kees hem betrappt in de schuur, terwijl hij met twee kleppers van zijn soort aan 't fikfakken was. De knecht, wiens open karakter de verklikking verafschuwde, had zich toen tevreden gesteld met die schavuiten hun billen eens te doen blozen. Janneke, hun aanvoerder, vergaf Kees zijn stilzwijgen niet. Van dat oogenblik af,

sloeg de valsche achtung, die de nietdeug gekoesterd had tegenover den voorkomenden en struischen jongeling, opeens over in een wraaklustigen en jaloerschen haat. Zoo hij voorts nog bleef slenteren rond den eersten knecht, en hem altijd op de hielen zat, dan was 't om beter zijn doen en laten te kunnen nagaan, om hem te hinderen, en om zijn werk te misprijzen bij de bazin.

Maar nu was 't wat anders dat hem bezig hield. Van iets was hij zeker, en dat bezat méer waarde dan ál zijn uitvindsels bijeen om den knecht last aan te doen: Kees Doorik was verliefd op tante Mie. Dat was tenminste iets, dat belang zou opleveren voor den ouden Wannes! Ook, den volgenden dag van zijn ontdekking, stond de bespieder vroeger op dan naar gewoonte, en haastte zich de koeien zoo vlug mogelijk op de wel te zetten; daar liet hij ze loopen, om, in één adem, tot de 'Kaart' te rennen. Zoo slim was hij daarbij dan nog, niet over de groote baan te gaan, waar helpers van de Wit-Hoef hem hadden kunnen ontmoeten, maar hij sneed kort door pijnbosschen en braaklanden.

VIII

Een Donderdagmorgen, twee weken na het onweer, terwijl Paulien den hond in 't rad van den botermolen deed loopen, bevond de pachteres zich reeds in de melkerij, een trapken af nevens de keuken gelegen, en sloeg met voldoening het vormen van den room gade. De stampers pletsten in de stande, overspannen met een spierwit doek, waarop sprenkels vlogen van de versche boter. Daarnevens, op den grond, stonden groote bruine, aarden teilen gerangschikt, boordevol met een goudglanzenden room, zoo geel als herfsthalmen. Kees was weg om het veld van IJlwaal, aan de

Schelde, te beren. Men hoorde de schrille stem van Paulien, die den hond Spits tot loopen aanzette, en het ronnend geluid van het draaiend toestel. Een zure reuk van botermelk vulde de plaats.

De kling van de deur rammelde. Annemie keerde heur om. In de spleet van de deur ontwaarde ze 't hoofd, zoo smal en hoekig als een bot mes, van haar broeder Wannes.

- Goeien morgen, Zuster! 't Is markt morgen, en ik kwam uw boodschappen halen... Geen belet? Alles gaat goed?

En zonder op antwoord te wachten stond hij met één stap drie treden lager. 't Was een lange zweep, met beenen 'lijk stekken, zoo mager als 'n graat, gladgeschoren als een koster, en twaalf jaar ouder dan zijn zuster. Wat in zijn voorkomen het meest trof, waren zijn kleine groene oogen, een haviksneus, 'n mond als de kwaak van een kikvorsch, die tot aan zijn groote ooren reikte, en die door een zwarten hazentand in een aanhoudenden lach vertrokken stond. Die lach kwam nu geenszins te pas bij den ernst van zijn woorden. Terwijl hij ging, zwierde hij lange, magere armen, die uit zijn te korte mouwen schenen te gaan vallen. Zijn diemitten broek draaide altoos opwaarts rond zijn beenen, zoo stijf als stokken, en 't breed, gelapt gatstuk hing daar als een afgeslagen paterskap; hetgeen de struische kerels, die fier op hun hespen waren, deed zeggen: 't Huis van Sessa Milledju is leeg, 't volk is naar 't lof!' Men heette hem Sessa Milledju naar de uitdrukking 'C'est ça!' en den vloek 'Mille dieux', die hij onthouden had uit den tijd, dat hij in dienst stond bij de grenadiers.

De oudste der Andriessen vond bij zijn zuster meer vrees dan toegenegenheid. Ze verafschuwde dien listige, maar dierf zich niet aan zijn juk onttrekken. Een enkelen keer slechts had ze kop ge-

houden: dat was, wanneer, bij den dood van Nelis Cramp, hij haar voorstelde zich op de hoof te komen vestigen en er 't beheer over te voeren. De weduwe begreep, dat, zoo ze dit aanbod inwilligde, zij niets meer zou te zeggen hebben; ook raapte ze op dat oogenblik ál haar wilskracht, die ze maar bezat, bijeen, om een uitdrukkelijke weigering uit te spreken. Wannes deed of hij zijn plan had laten varen. Eigenlijk had hij het er nog op gemunt, en wachtte slechts een gunstig oogenblik af.

In de boterkamer stappend, was hij verplicht, om niet tegen de zoldering aan te stooten, het hoofd bedekt met een klak die hem tot op de ooren zonk - te buigen. Hij nam een houten lepel, en, zonder een vraag af te wachten, of zonder de ontevredenheid van zijn zuster op te merken, schepte hij een dunne laag boter, en streek ze langzaam over de tong.

- 'n Dichte boter... smakelijk... opperbest! bevestigde hij met wellust. En... wat ander nieuws? Geen last?... En de oogst?...

- God zij geloofd! Wij hebben nog maar de rogge en de toemaat binnen te halen... Maar kom wat boven, zegde zij, toen hij een tweede maal de boter wou aanraken, - ge zult toch wel eens een tas warme koffie drinken!...

- Dat sla ik niet af, zuster... Maar ik heb niet veel tijd... Ge weet... altijd gejaagd... in de weer... 'k Ga naar Stabroeck beeten laden... De kar en 't paard van Nard Lips staan voor de poort... hier, niet ver af... 'k Wou ni' voorbijrijden, zonder u eens 'nen goeën dag te komen zeggen...

- Zet u een beetje! zegde zij, als ze in de groote plaats waren... En, hoe draaien de zaken bij u, Wannes?

- Spreek me daar niet van... 'k Zit er erg voor... Ha! Mie, wa' zijt-de gij 'n gelukkige, het

gelukskind zelf. Mijn raad was wel goed, he! Die vos van 'nen Nelis Cramp - God hebbe zijn lieve ziel - zeg, die had nogal eens schijven, he!

- A propos, ge behoudt nog altijd uw eersten helper? hernam hij, terwijl ze koffie inschonk en een boterham smeerde.

- Kees? Ja. Waarom zou ik hem niet meer gebruiken? 'k Zou moeilijk nog eenen als hij kunnen vinden, antwoordde zij, niet zonder een weinig te blozen, verrast door die vraag.

- t'Akkoord! Zoo is 't... Niettegenstaande een knecht kan vervangen worden... Daar zijn nog genoeg vondelingen en bastaards na hem te vinden... Ik zeg dit maar voor zijn ouderdom; hij schijnt mij wat jong om een erf te bestieren als dees... En... ge laat alles zoo maar op hem afgaan, ja?

- Gelijk vroeger... Maar waarom al die vragen? murmelde Annemie, ongeduldig wordend, en blijvende rechtstaan, opdat de ander zou heengaan.

Maar hij haastte zich niet, de verveler... De koffie smaakte hem; hij schonk er een tweede tas van in, en daar zij hem niets meer aanbood, sneed hijzelf een tweede boterham, waarop hij van die lekkere boter der Wit-Hoef uitstreek. Hij dronk en knauwde langzaam, zoo op zijn gemak.

- He! he! ge weet niet waarom ik u dat vraag, lief zusterken... Maar alleenlijk uit oorzaak van de genegenheid, die ik u toedraag... voor anders niet. Ge zijt jong, heel jong, ja!... Ge moet een oogsken in 't zeil houden... Tenee! wil-de dat ik het u rechtuit zegge... milledju!

Hij richtte zich op, bereikte de deur in drie stappen van zijn stelten; stak het hoofd in de keuken, om zich te verzekeren, dat er niemand stond te luisteren, en ging terug zitten, met het voornemen zijn klein eetmaal voort te zetten.

- Het staat in 't geheel niet, dat die fluksche, bruine knecht woont bij een frissche pachteres als gij! verklaarde hij kalm weg tusschen twee beten in, terwijl hij achterover leunde, om gemakkelijker met zijn doordringende oogen het aangezicht van zijn zuster te kunnen waarnemen.

Annemie verborg haar bedremmeling achter een schaterlach.

- Maar arme jongen toch, zei ze, ziedaar wel een van uw zotste gedachten ...Wantrouwige Wannes!... Die, welke u dien naam gaven, kenden u goed... Ik raad al wat ge van mij wilt hebben... Zoo'n man als gij zou hier de juiste 'affaire' maken, hè!... Is 'ni' zoo?

- Annemie! Annemie! geloof aan de wijsheid van uw broer, die ouder is dan gij... Sinds den dood van pachter Cramp, - 'nen uitgeslapen vent, den dien, - is de plaats van dien Kees Doorik hier ni' meer, onder dat dak... zoo iets is onmogelijk... God behoeve mij, me te willen bemoeien met zaken, die me niet aangaan... Gij zijt vrij, te doen wat ge wilt, ge zijt meesteres gebleven, Mietje!... Ga uw gang, maar in uw plaats zou 'k 'nen anderen knecht zoeken.

- Ik zeg het u nog eens, Wannes, 'k begrijp u niet, bracht de weduwe in, gansch onder den indruk van den ernstigen toon van den preeker, nu over hem gezeten, want haar beenen knikten onder heur lijf, en haar hart bonsde. Ze verzette zich nochtans tegen dien ruststoorder.

- Mijn man zaliger, van wie ge de slimheid zoo hoog stelt, die kende wat van knechten, en hij heeft mij dikwijls dien armen duivel aangeprezen als 't voornaamste werktuig in zijn erfenis.

- Heu! ik betwist dat niet. Ik heb het niet erg op zijn jonkheid. Zou-de er geen ouderen kunnen nemen?... Men heeft mij juist te Wilmers-

donck gesproken van Sus Dellemans, 'nen eerlijken en werkzamen kerel.

- Watte? Dien leelijken bult met zijn roode oogen!

- Hij zelf. De schrik van de zwangere vrouwen; maar gij zijt toch niet daaronder te rekenen, veronderstel ik...

Hij grinnikte, hield een oogenblik op, om zijn scherts te smaken; hij schepte adem, als om meer gewicht te geven aan hetgeen volgen ging; dan kwam er in zijn oogen, anders zoo mat als het kloofijzer, een bleek licht glinsteren; bijna iedere lettergreep vergezellend met een tok van den hecht van zijn mes op de tafel, voegde hij er aan toe:

- Tenminste, de tegenwoordigheid hier van zoo'n schrikaanjager zou de verdenkingen der menschen afweren. Begrijp-de me nu?

- Wa' voor menschen? Denk-de dat ik nog naar uw gesjauwel zal luisteren! 'k Hoor al, wat 't is: ge hebt u weer wat laten wijsmaken door de benijders uit Dinghelaar; door die luieriken, welke de goeïen draai van de Wit-Hoef doet barsten van afgunst... Als ze me Kees willen afnemen, dan is 't omdat ze wel weten hoe goed hij me bijstaat.

- Juist daarom zeggen ze, dat, om hem zeker niet kwijt te geraken, ge er zoudt aan denken, met hem te trouwen...

De weduwe boog het hoofd. Een hevige strijd werd in haar boezem geleverd. Ze zou kunnen spreken hebben, de uitdaging aanvaarden, kop houden tegenover haar broer en gansch het dorp, door haar genegenheid te bekennen. Maar was 't wel zeker, dat ze dien verkleefden jongen beminde, om hem zoo maar vrankweg ál haar vooroordeelen op te offeren. Ze herinnerde zich de bereidwilligheid, die Kees aan den dag gelegd had gedurende

zooveel voorspoedige jaren; zijn altijd eerbiedige afgetrokkenheid; zijn belangloosheid, die in den grond een liefde verborg, een liefde, zooals ze er nooit meer inboezemen zou, daar was zij zeker van. Slechts één avond was die loutere genegenheid in opstand gekomen, maar dan was zij zelf op het punt geweest, zich te buiten te gaan. Ha! Hij moest ze wel gaarne zien, terwijl zij op z'n hoogst een lichamelijke begeerte gevoelde, waarvan het huwelijk de voldoening te duur betaald zou hebben.

De Milledju bespiedde 't wezen van zijn zuster. Wat verweet hij haar, schoon en levenslustig te zijn! Indien zij nog leelijk en oud ware geweest, dan zou ze tenminst de volbloedige mannen van zich verwijderd hebben.

Hij ging voort:

- Ze gaan zelfs nog verder! Men zegt, dat ge wel goesting voor dien guit zoudt hebben... 'k Wil gelooven, dat hij dit zelf rondstrooit in 't dorp... Hij denkt u alzo te kunnen dwingen... Bazin Doorik! Allo! Da' zou een beetje te kras zijn... Denk er aan, dat hij zelfs geen naam heeft... Zeg mij eens, Annemie, daar is niks van, van al die vertelseltjes, ni' waar?

Wannes was opgestaan, en ging naar zijn zuster toe, die als aan den grond genageld stond; hij nam haar hand. Hij wilde uit zijn onzekerheid geraken, en weten of zij waarlijk gezondigd had.

- Tenminst, fluisterde hij haar in 't oor, die schelm heeft u niet aangeraakt, hè? We zijn toch niet bedreigd met een schandaal?

- O! da' ni', da' zweer ik u! riep ze uit op zulk een oprechten toon, dat de ondervrager durfde herademen.

Ook, daar de jonge vrouw, vernederd door haar uitleg, heete tranen liet vloeien, achtte hij het geraadzaam van toon te veranderen.

- Er is niets gemeens tusschen Kees en mij! herhaalde ze. Da' zijn allemaal leugens! Als knecht was hij mij van groot nut, ziedaar alles! Zou 'k hem soms moeten doorsturen?...

- Dat is 't! Maar niet te ongeduldig!... 't Zou ni' slim zijn, hem zoo maar als 'nen hond weg te jagen. Da' zou 'n ouschudding verwekken, en 't is zóo al genoeg. Wacht een gelegenheid af, vind een voorwendsel uit om Kees te vervangen zonder dat hij iets zegge... We kunnen samen zoeken, zoo ge wilt?... Zoodus, dat is verstaan?...

Ze antwoordde niets, stilzwijgend die laagheid goedkeurend. Een geluid van stemmen drong van de koer tot hen door.

- Ha! Nu denk ik er op!... zei de bedriegelijke Andries met een opgewekten toon, den koffiedras in zijn tas oprommelend; wa' moet ik voor uw rekening in de stad verkoopen?

Annemie wreef haar oogen af met een hoek van heuren voorschoot, en alvorens haar broeder naar buiten te vergezellen, had ze den tijd gehad, haar gezicht wat voorkomendheid te geven.

Zij deed Paulien eenige pondkens boter, in groene koolbladeren gewikkeld, en drie dozijn eieren in de kar dragen.

De koer weerklonk van hevige zweepslagen en heesche uitroepen. 't Was Janneke, belast het paard te bestieren, dat in den molen liep, om op den dorschvloer de wan in beweging te zetten. De duivel huilde en ronkte, en door de open poort zag men den bal dansen als een gele stofwolk, terwijl het graan in de zift viel.

Vader en zoon wisselden een beteekenisvollen blik, Andries greep de teugels, deed op zijn beurt de zweep klikklakken, en verdween met zijn gerij in de richting van Stabroeck.

De kermis van Putte

I

DEN eersten Zondag na den negenden October, op Sint-Denijsdag, trokken ze op: Annemie, Wannes Andries, Kees Doorik, Janneke, Flup Sap en z'n dochter Bella; Loke, uit de 'Kraai', met haren toekomende, Sus Dras, den metserdiender. Korts na de hoogmis verlieten ze 't dorp, om te voet naar de kermis van Putte te gaan. Ze sneden schuins over de velden, achter de Wit-Hoef, en bereikten, langs het 'Rogge'-wegelken, de grens van het dorp Capellen, op de baan van Bergen-op-Zoom.

De vrouwen hadden hun schoonste tooisels gehaald uit de eeuwenoude notelaren koffers. Al wat ze 't kostbaarst hadden spreidden ze nu ten toon: kleedsel, sierlijke mutsen en juweelen, alles wat slechts op groote feestdagen voor den dag kwam. Bij Annemie bestond die praal uit een rok en een keurslijf van groen-bruin orleans, een prachtige, bontgebloemde halsdoek hing in punt op haren rug en was op de borst bevestigd met een groot diamanten hart. Haar aanvallig gezicht, opgefrist door de reine lucht, straalde te midden het kantwerk van haar muts; het hooge, bolle kapsel was met zilveren spelden bespeten, en de breede hobben wapperden langs beide zijden van haar kin.

De jonge meisjes droegen, op hun bestrikte kornetten, tuiltjes gemaakte bloemen, die zoo hel van kleuren en dicht ineen waren, als die, welke de koster op het altaar plaatst in de Mariamaand.

Vroolijk fladderden appelgroen of blauwe linten om de opgewekte figuren.

De mannen, geriemd in hun zwarte broeken, wedijverend om luister met den blink van hun schoenen, hadden den langen blauwen kiel aangetrokken, over hun jas. Die van Kees kwam hem op achttien frank te staan, een heel fortuin! Maar die kiel was ook een van de beste, splinternieuw, van echt sterk Vlaanderensch linnen, met donker indigo geverfd, geglansd als satijn, en daarbij nog gefronst op de schouderbladen! 'k Zeg u maar dat! Hij wasemde nog dien sterken plantengeur uit, waarmee 't roten en het verwen het weefsel doordringen.

Ze stapten zwierig over de baan, de vrouwen op een rij voor de mannen.

Sinds dien onweersnacht hield de boerin zich maar koeltjes tegenover Kees, maar die stuurheid verontrustte den jongen niet, want hij had volle vertrouwen in zijn zaak. Ver van bekommerd te zijn, zag hij in haar ingetogenheid het bewijs, dat ze op het punt stond, alle vooroordeel tegen te gaan. 'Ik sta in haar gratie', dacht hij, en, in plaats haar lastig te vallen, vleide hem haar verlegen gedoe. Hij wachtte slechts een gelegenheid af, om zijn vrij overrompelende verklaring van den anderen dag te doen vergeven, door, naast die wilde drift van het vleesch, de innige verkleefdheid te doen gelden, die zij in z'n boezem doen ontstaan had, dáar, juist onder de linkerborst. Voor dien uitleg telde hij veel op den invloed van dien gunstigen kermisdag, gedurende denwelken de prikkelende lucht, de vervoeringen van 't muziek, den dans en het bier, de medeplichtigen der verliefden zijn: ze maken de tongen los en de harten teer; door hen vinden de meest teruggetrokkenenen de rijkste taal, en de zachtaardigsten durf en kracht.

Kees wist niets af van hetgeen er voorgevallen was tusschen broer en zuster, anders zou hij op een gansch tegenovergestelde manier die bijna verachtende onverschilligheid opgenomen hebben, die het laf schepsel hem betuigde.

Terwijl hij achter haar ging, trachtte Kees haar aandacht te trekken door kwinkslagen en geestige wenken. Maar Annemie deed alsof ze aandachtig luisterde naar het gebabbel van de bazin Sap, of, wanneer ze zich omdraaide, was het slechts om lachend op een zot gezegde van den burgemeester te antwoorden.

De ernstige Wannes scheen uiterst veel belang te hechten aan de onfeilbare middelen, die de dikke Flup Sap, - de invloedrijkste landbouwer uit de streek, na Annemie, - hem aanduidde voor het uitroeien van de veenmollen. De praatzieke burgervader vergat, dat de gronden van zijn toehoorder slechts bestonden uit duinen en heide, en, door hun armoede alleen reeds, behoed waren voor een overrompeling vanwege de molkrekels. Ook liet Wannes hem maar razen, en draaide en keerde in zijn hoofd zijn strijdplannen tegen dien verdoemden Kees Doorik, die het spel niet scheen willen op te geven. De tegenwoordigheid van den knecht, op dien uitstap, hinderde uitermate den vrek. Men had geen voorwendsel kunnen vinden om den knecht van een ontspanning uit te sluiten, waaraan hij ieder jaar deelnam met zijn meesters, en dát reeds van in den tijd van den ouden Nelis Cramp. Te meer, Wannes kende de wonderlijke invloeden ook van de kermislucht, waarop de verliefde zoozeer rekende. Men moest er waarlijk kort spel mee gaan maken, en dien gevaarlijken aanzoeker zoo rap mogelijk doorsturen; eerder zou de Milledju den eetlust en den slaap niet terugvinden.

Bella Sap luisterde ook al niet erg naar het ge-

praat van Annemie en Loke. Gelijk Wannas Andries, was ze met haar gedachten elders, en haar geschater stond veeleer in verband met haar geheime gedachten, dan met de spreuken van haar vriendinnen.

Ze was nog beter geluimd dan naar gewoonte, die uitbundige Bella. Na eenigen tijd haar genegenheid voor Kees Doorik te zijn te keer gegaan, had ze op 'nen zekeren dag, - als redelijk meisje, dat niet gaarne haar krachten verspilt in strijden zonder uitslagen, - die liefde toegelaten, voor altijd haar hart te veroveren. Het was een drift, die er nooit meer uit te krijgen zou zijn. Ze zóu Kees hebben, ze had hem zich toegeëigend. Het gaf haar weinig, nog eenige jaren haar man te wachten, maar hebben moest ze hem. Ze zouden toch nog altijd jong en sterk genoeg zijn, om vooruit te komen, en nakomelingen te hebben. Ze had aan geen levende ziel iets van haar vooruitzichten medegedeeld. Haar vader, - waarvan ze zich sterk maakte, op het geschikt oogenblik de toestemming te verkrijgen -, en Kees zelf wisten niets van die liefde.

In afwachting deden de zaken zich in de beste verhoping voor aan Bella. Ha! ze wist wel waarom ze opgetogen was! Die Kees had haar in 't eerst een ganschen tijd ontweken, maar dan werd hij een weinig tammer, en sinds verscheiden maanden kwam hij regelmatig 'nen kapper drinken, in den 'Roskam'. Hij ook scheen gelukkig, gansch ontdaan en een weinig geheimzinnig in zijn manieren. Het was gedaan met zijn blooheid en z'n plotseling blozen. Nu kon hij zoo onverwachts als Bella 'nen kwinkslag uitbrengen. Zekeren dag zelfs had die deugniet haar een kus willen geven, op gevaar af, een van die klinkende vlaaien te krijgen, die de grondwerkers en metsers - de klanten van

's Zaterdagsavonds - goed in bedwang hielden. Bella had hem zijn vrijpostigheid betaald gezet, maar toch niet erg, want ze had haar krachten voelen ontbreken, en, onweerbaar, had zij den zoen genoten van den struischen kerel.

- Dat hij mij gaarne ziet, dat is zeker, herhaalde Bella in zich zelve; binnen kort zal ik hem alles kunnen zeggen... Ach! wat tracht ik naar dit oogenblik!... Maar dan blijft het nog een vraag, wat Vader zal zeggen... Hij kan me dat toch niet weigeren... De kleine gasten staan hem van nu af reeds goed bij; Fine vraagt niet beter dan mij te vervangen in de 'staminee'; Lies doet de keuken al beter dan ik; onze Pier wordt al zoo sterk als onze Zist, en hij heeft sinds lang mijn zorgen niet meer noodig... Zist, van zijnen kant, heeft niet veel lust voor 't veldwerk: hij zou liever de markten afgaan, en vee verhandelen... Vader heeft dus 'nen helper noodig. Hoe dikwijls heeft hij al niet van Kees gesproken, terwijl hij hem benijdde aan Mie Cramp... 'Allee', alles gaat goed! Indien ik morgen aan Vader zegde: 'Er is een middel om dien zeldzamen knecht in uw dienst te krijgen: geef hem uw dochter', zal hij wel uit zijn vel springen, dat is zeker, maar hij zal wel eindigen met dat heel redelijk te vinden... Wien zal ik 't eerst aanspreken, Kees of Vader?... En hoe zal ik daarover met Kees beginnen? Ik zal aanvangen met dees, bij voorbeeld: 'Ik ben een eerlijk en braaf meisje. Ik lach wel eens gerne, maar toch heb ik nooit een misstap begaan... Kees, de mijnen zouden u kunnen zeggen op welke manier ik alles t'huis geregeld heb sinds den dood van mijn Moeder... Ik bemin u uit ál mijn krachten; ge hebt geen fortuin, maar ge zult het mijn verdubbelen door uwen arbeid... Ziehier mijn hand... Wees mijn man, mijn baas voor gansch het leven!...'

Alzoo droomde Bella Sap, terwijl ze naar de kermis ging, van tijd tot tijd lonkte ze eens naar Kees Doorik en glimlachte hem tegen; zóover dreef ze haar verhoping, dat ze zich inbeeldde, dat het alles voor háar was, die onkosten van Kees voor zijn kleedsel, zijn geestige kwinkslagen, zijn fluweelen en streelende blikken, en zijn koene houding. God! wat zouden ze ginder dansen!

Men legde op anderhalf uur de rek af tusschen Dinghelaar en Putte. De baan volgt een onmerkbaar gebroken lijn. De beuken, waar ze mee bezoomd is, verkneukelden reeds hun roode, verdorde blaren; ze ritselden, meegevoerd door den vochtigen wind, en dwarrelden en draaiden, alvorens den grond te bedekken. Het regende niet, maar aan den overtrokken hemel hoopten zich de regenbuien van den Herfst samen.

De buitenverblijven, langs beide zijden der baan, verlaten terzelvertijd als de zwaluwnesten, - met hun gesloten luiken, hun omsluitingen, door Friesche ruiters beschermd, hun breede, met slijmachtige woekerplanten bewassen grachten -, drukten een uitdagenden weerzin uit voor al die kermisvierders, die, van vroeg in den morgen reeds, onophoudend naar Putte stroomden, gelijk het gewriemel van steeds aangroeiend ongedierte.

Tusschen de gaanpaden, zwart van volk, trokken voertuigen voorbij van allen aard: open kalessen, te oude landauers, splinternieuwe karretjes, welke hun eerste laag vernis nog te krijgen hadden, en andere dan weer, waar men de verf niet meer van erkennen kon, groenselkarren, speelrijtuigen, tonnekens, sjeezen, enz., enz., te lang om te melden. Boven op de 'breaks' en de omnibussen, ganscher samengepakte hoopen naar de kermis sleurend, daverden straatmuzieken valsche akkoorden, klinkt het niet, zoo botst het, en gaven 'nen dans ten

beste voor de matrozen, of begeleidden 'nen pistonsolo, in het een of ander straatdeuntje.

De kermis van Putte lokte uit de havenstad haar lustige vrouwen, in melkboerinnen verkleet, met katoenen onderrokken, en kornetten of glanzende, zwarte hoedjes van gekookt leder op; en ook de mannen waren van de partij: aangetakeld met korte, blauwe kieltjes, de hooge klak in den nek, een rooden zakdoek rond den hals gebonden, met de zware gele klompen of sleffende schoenblokken aan.

Andere van die meerminnen der Schelde hadden zich laten ontvoeren door jonge 'pekbrokken', die, met een zekere praalzucht, hun zeekleedij lieten zien: zoo een van die gebreide wollen truien, spannend om de borst, aan den hals uitgehaakt en in de broek gestoken; die broek zag er uit, alsof ze gerookt geworden was; daarbij blonk het gatstuk en de knieën als versleten munt, en werd ze opgehouden door een geel lederen riem, straf gespannen, hoog in den rug gegespt; - om volledig te zijn, een dier zeeklakken, 'duivenbarden' geheeten, uit oorzaak van hun platte, breede klep, waarlijk een namaaksel van het berd, waar de bewoners van het duivenhok op neerstrijken.

De kleppers hadden dikke, door het bloed opgezwollen handen, glad geschoren hoofden, en van die kleine zilveren ringskens in de ooren. In hun ronde gezichten, die als met oker bestreken schenen door de brandende zuiderzon, stak het wil van hun oogen en van hun ivoren tanden bijzonder schitterend uit. Met zwierende, van het lichaam verwijderde armen, plooiden ze veerkrachtig de knieën, en behielden, als ze gingen, de gewoonte op de koebaan het stampen en 't slingeren van hun schip in te volgen.

Naast elkaar op de banken gezeten, hielden hun

vrouwen zich zoo stijf en onbeweeglijk als het vee, dat men naar 't slachthuis voert, aanhoudend over en weer waggelend bij het botsen van 't rijtuig over de hobbelige baan; sommigen hieven een lieken aan, maar, daar hun gekwaak het lawaai niet te boven kon, begonnen ze een allerplezierigsten dans op het dak van het rijtuig, maar aanstonds, op dit gedaver, staken verschillende opgedrongen en ongeruste gezichten naar buiten, van hen, die in het rijtuig zaten. Allen hadden gebruinde wezens, niettegenstaande ál de 'poudre-de-riz', die ze er opgewreven hadden, en bij hen, die er in gelukt waren eenig witsel op hun kaken te houden, kwamen hier en daar toch nog diepe voren hun warme boerinnenkleuren verraden. En uitscheldingen, sterk gepeperde vloeken, deden om strijd met de krachtigste en vrijpostigste uitdrukkingen en bijnaampjes, die het schilderachtig en kernachtig Vlaamsch bezit; en dit alles vloog en klonk door de lucht, bij het geklets en klappen van de zweepen, en het schetterend schallen der trompetten.

Op den zoom van den weg, aan den voet van de boomen, jankten tientallen ongelukkigen hun lijdenslitanie uit, stomparmen toonend of misvormde voeten, ledematen van 't water opgezwollen, ofwel als tusschen een pletmolen gestoken door een monsterachtigen gril der Schepping. Neergehurkte schooisters, uitbuitsters van het menschelijk medelijden, in de houding van de Heilige vrouwen op den Kruisweg, offerden aan de blikken der voorbijgangers hun 'armzalige, onnoozele kinderkens, die door de "oûwe-mannekensziekte" aangetast zijn.' Onnoozelen, eenarmigen, mannen zonder beenen, de ziekelijke boer, ten onder gebracht door 'nen brand; de jonge buildrager, verminkt bij den val van een kist; de weduwe van den verdronken zeeman; de vergeten oud-strijder van

1830; en nog méer! En allen psalmden hun klachten - altijd denzelfden, onveranderlijken en aanhoudenden zaag -, de een met een klein verschil op den anderen nagepapegaaid; ofwel droegen ze op de borst groote platen, die hun 'ongeluk' in 't lang en in 't breed uitlegden met veel bloedstollende en ijzingwekkende bijzonderheden. Blinden en dooven waren vergezeld door aperige knapen, op hun bloote voeten, met beslijkte, zwarte beenen, blinkend en vettig als wagensmeer, en die, het schoteltje in de hand, den met walg vervulden voorbijgangers lastig vielen.

Van tijd tot tijd, en dikwijler naarmate men 't dorp naderde, hielden de bomvolle herbergen de vreugdige groepen een poosje stil. De lachende en wapperende driekleur, boven het uithangbord uitgestoken, wuifde den aankomenden feestgasten vriendelijk toe, alsof ze hun wilde beduiden: 'He, jongens, amuseert u goed!' Zij, die opreden, dronken meestendeels 'nen goeïen teug, zonder uit te stappen; maar soms, als het noodig was hun ingeslapen beenen wat uit te zetten, dan moest er maar één den wagen afwippen, om ook ál de anderen naar beneden te zien komen: langs het trappeken, van achter aan de kar, af de voetbanken, over de wieken, tot zelfs langs den bok van den koetsier kwamen er op den grond te recht. Het regende plezierige trawanten, zooals er in Mei 'moldeneers' van de geschudde boomkens tuimelen, en, hand in hand voerden ze zen rondedans uit, als bezetenen, in de lage gelagkamer van de herberg of rond de linde vóór de deur.

Op een kwartier afstand van 't gehucht, - alsof de gewone 'kapellekens' de taak niet volledig genoeg meer volvoeren konden -, lampette en vermaakte men zich reeds in de barakken, overspannen met kanefas, aan vier staken genageld. De

orgels draaiden alle te gelijk hun nestel af, op 'nen min of meer ziekelijken toon: van de eerbiedwaardige, piepende liere, - driemaal zoo oud als de man, die ze bespeelde, en waaruit de 'Il baccio's' kropen, zoo oud als de walsters, die 't eerst hun rythmus hoorden -, tot de meest ingewikkelde orgels, die dapper de quadrilles uitbliezen van den vorigen Vastenavond.

Ze gingen Putte bereiken, toen Annemie, haar broer en Janneke zich herinnerden, dat een kozijn van hen, pachter Bart Stevens, ze de vorige maal had doen beloven, van met de eerstvolgende kermis eens bij hem te komen eten. Ze spraken dan áf met de anderen, om zich allemaal samen te bevinden, 's achtermiddags, rond vier uur, in den 'Moriaan', op Hollandsch Putte.

De boerderij Stevens stond rechts, op drie boogscheuten van daar, middenin een uitgestrekt landgoed, dat reeds bewerkt lag voor den herfstzaaitijd. De uitgenoodigden verlieten de baan, langs een zijweg, en Kees, de Sap's, Loke, en de anderen van hun dorp, die ze tegengekomen waren of ingehaald hadden op de baan, mengden zich vastberaden onder het gedrang.

II

Putte, schrijlings op de grens gelegen, omvat drie gehuchten, waarvan twee Belgische: een dat afhankelijk is van de gemeente Capellen, 't ander van Stabroeck; en het derde op Hollandschen grond. De baan naar Bergen-op-Zoom zelf vormt er de voornaamste straat van. Met moeite ontwaart men den met twee wapens versierden grenspaal, die de scheiding daarstelt van de twee landen, niet ver van de kerk en den Belgischen tol. Men is reeds op Hollandschen bodem, zonder dat men het weet.

Dáar, zooals hier, zijn de huisjes gelijkelijk laag en aanvallig; de taal is dezelfde, en de tongval óók. Het type steekt evenmin het een van het ander af. Het zijn de wezenstrekken, eigen aan de streek van de Beneden-Schelde: stevig, regelmatig gelaat, gebruind door de zon, een ietwat roode tint er overheen; vierkantige kin, droomerige en als fluweelen oogen; een trage en afgemeten gang. De Hollandsche vrouwen kleeden en tooien zich zoo liefelijk en bevallig als in de Kempen. De fluweelen broeken van de mannen zijn boven iets breeder, en voor dit kleedsel is het blauw de uitverkoren kleur der Hollandsche Brabanders, terwijl die van benoorden Antwerpen de voorkeur geven aan in 't oog vallende, bruine tinten: bruinrood en kastanjebruin.

Recht over de Hollandsche katholieke kerk, twee honderd meter omtrent van de grens verwijderd, en al zoo leelijk als die van 't Belgisch Putte, verheft zich, te midden van de openbare plaats, een bronzen borstbeeld, een sierlijk en gloedvol beeldhouwwerk, met kracht en zwier, welks voetstuk een grafsteen omvat, die verscheiden eeuwen ouder is dan de andere gedeelten van het gedenkstuk. Dit is het borstbeeld en het graf van Jacob Jordaens. Slachtoffer van de godsdienstige vervolgingen, verbannen onder het schrikaanjagend, bloeddorstig, onheilbrengend Spaansch bewind, kwam de kunstenaar sterven aan de grens van zijn land. Daar de katholieke onverdraagzaamheid hem nog in haat had na zijn dood, werd het stoffelijk overblijfsel van den Lutheraan de doodenakker nog ontzegd, en werd het ter aarde gesteld buiten het kerkhof.

Nu rust de asch van den miskende nog altijd buiten de gewijde aarde. Maar wat geeft hij om die verbanning, de meesterschilder van al die braspartijen, de op kermissen verzotte Vlaming; hoe

zou zulk een nietigheid iemand kunnen bekommeren, als die 'iemand' de ophemelaar is van den drank, mond, keel en plezier; wanneer buiken als tonnen, en vaten met krakende banden zijn scheppingskracht verhoogden; als roode, opgedrongen tronies, met glinsterende oogen en levenslustigen gloed van rumoerige bierdrinkers zijn geest innemen en uit zijn penseel de schitterendste en warmste kleuren oproepen. Van de plaats waar zijn borstbeeld troont, met weelderigen haarbos, zoo handig en meesterlijk gebeiteld door Jef Lambeaux - waardigen navolging van den rijkbegaafden schilder, - vindt Jordaens eens per jaar die rijke en uitbundige opborreling van het landelijk leven terug. Dan zoeken en staren zijn oogen weerom op die drink- en smulpartijen, waarin, drie eeuwen geleden, zijn penseelen al hun kracht en leven vonden.

De kermis van Putte, de laatste op 't jaar, in de streek van Antwerpen, is veeleer een monster-bedevaart, ingericht ter eere van den glorierijken ketter, dan wel een ingetogen herdenking van den Heiligen Denijs, patroon van het gehucht.

Zoowel het Hollandsch als het Belgisch gedeelte van 't dorp zien er maar armzalig en verlaten uit in den loop van het jaar. De aanhouding van 'nen Duitschen smokkelaar, door de tolbeambten; een inval van grensschuimers; de ritten van de haren mutsen, die wildstroopers en leegloopers achtervolgen; het over de grens zetten van 'nen troep Bohemers, - ketellappers en berenleiders, - ofwel, maar dit valt zeldzamer voor, een messengevecht tusschen Vlamingen en Nederlanders - bruin spannende broeken tegen losse blauwe, - ziedaar de eenige voorvallen, die het regelmatig en eentonig leven onderbreken van de vrachtvoerlui, houthandelaars, stielmannen, en eenige pachters,

die gansch de bevolking van 't dorp uitmaken.

Maar wacht, tot de kermis daar is, dan verandert die verlaten, verdrietige hoek, vier dagen aan een stuk - van 's Zondags tot 's Woensdags - in het rumoerigst en leutigst feestkwartier, dat ge u verbeelden kunt; dan wordt het de bijeenkomstplaats van duizenden 'kermiszotten' uit de steden en dorpen van vijf mijlen in het rond.

De pas toekomenden geraken met moeite door, tusschen het gewemel op de baan, langsheen dewelke de foor staat.

Tusschen twee rijen barakken en kramen golft, dringt en verweert zich bruisend een bonte, rumoerig-wriemelende menschenmassa, die het lang gaan en het verdubbeld drankdoorzwellen in gisting hebben gebracht. De rijtuigen worden er wel noodzakelijk toe gedwongen, aan den inkom van het dorp af te spannen, niettegenstaande de verbolgen 'blaaskensmakers'¹⁾, die denken, aan den koetsier het recht betaald te hebben, eenige voetgangers omver te gooien.

De toeschouwer is eerst gansch uit zijn lood geslagen, wanneer hij daar die opborrelende, ziedende deining rond hem ziet stuwen en wringen, terwijl hem de ooren tuiten van dit schetterend en bonzend gedruisch, dat wel een sabbath lijkt. Trommels, gongs, klokken, bellen, 'djingels'²⁾, tamboerijns, ratels, triangels, allerhande muzieken, roefelen, rammelen, klinken, klingelen, daveren, bonzen en tieren! Hansworst lokt met veel geschreeuw en lawaai het volk binnen de tent, terwijl hij zijn bebloemd gezicht tot menigen kaakslag leent, en zijn valsche bakkes van tijd tot tijd 'nen stamp of stomp krijgt. Een gele 'Senormand',

1) Haantjes-vooruit.

2) Dikke trommen.

mager en hoekig als een mummie, met haar profetische roede gewapend, legt de zinnebeelden uit, welke langs buiten op heur baraksken geschilderd staan. De liedjeszanger treurt en klaagt vóór een groote plaat, in zes vakken verdeeld, vol bloed en worstelingen, en tracht de harten van de omstaanders te vermurwen: ‘Ja, mensen, ja! ge moet toch compassie hebben met dat arme schaap, roept hij uit, want zie, die laffe deugniet heeft haar mishandeld, en dan den nek overgesneden... Vierde koeplet:

‘Och! doe dat niet, heb toch wat medelijden,
 'k Heb niets misdaan, ik ben ook nog zoo jong...’

en ieder volgt op het papier, dat den zanger zijn vrouw verkoopt aan vijf centen, en tracht de ballade mee te vooizen. De paardenmolens, met hun gespikkelde draken en hun met blikkertjesgoed behangen bakskens, voeren ganscher trossen mensen mee in hun duizeling-verwekkenden draai.

De barakken, die vlak op den weg uitgeven, noodigen de smullers uit aan hun lange rijen tafels, waarrond reeds menige lummel bomvolle salaadkommen mosselen gulzig naar binnen speelt, ze ferm besproeiend met een flesch ‘Leuvensch’. Elders worden er haringen geroosterd, de smoutebollen kissen in het vet, de koks, met een van de hitte opgedrongen gezicht, waarover het zweet naar omlaag perelt, rammelen en kloppen met hun wafelijzers, terwijl de ‘patat-frite’ in het ziedend vet sist en buitelt.

Anderen vallen aan op de schollen, riekend naar zeewier en stilstaande tij, en, gulzig, alsof het koningskost ware, bijten ze er met gretige tanden in, en scheuren het leerachtig vleesch er af, met vel en al, tot op de graat; daarna, om zich wat ontspanning te geven, koopen zij heelder handsvollen

nootjes, die ze in hun zakken steken, om ze onder het slenteren op te knabbelen, en waarvan ze de schelpen in 't aangezicht van hun kennissen werpen. De burgers bieden af, terwijl zij ze in hun handen ronddraaien en frommelen, op die lekkere Hollandsche peperkoeken, versierd met appelsienschillen en engelkruid, en dewelke hun aangeboden worden, met gebaren als van poesjesnellen, door manachtige en blaaskakige leursters.

De meest uitgeslapen boeren doen nuttige aankopen en blijven stilstaan, met zoekende en vergelijkende oogen vóór de uitstallingen van geel, gedreven koperwerk, werktuigen, landbouwgereedschappen, kleergoed, holleblokken. Kielen, vesten stalkielen, wapenrokken, versleten soldatenkleedijen, dit alles zwaait in bonte kleurmengeling aan kapstokken. De lange, blauwe kielen bollen als zeilen, alsof ze reeds opgestooten werden door den hoogen rug van den koper; de fluweelen broeken wekken in hun opgeblazen plooiën den vleezigen bouw op en de breede, doordrijvende bewegingen van deforsch-gespierden, die hen zullen dragen.

Van dien mierenhoop stijgt een zware, lauwe reuk op, die de vochtige lucht niet meer vermag te verdrijven, en die steeds versterkt wordt door het gedrang van de wandelaars. Troepen giechelaars dringen door de menigte heen, slangengewijs, ieder de handen leggend op de schouders van zijn voorganger, ofwel, arm aan arm, gansch de straat overspannend, de beenen uitslaand, en, in hun dolle vreugde, uitbundige botsingen teweeg brengend. De leutige meisjes, opgehitst door het kittelen, verweren zich vruchteloos, en, niettegenstaande het rumoer, hoort men hier en daar duidelijk de gesmijige kussen klinken, die hun vervolgers haar op de wangen drukken.

In de herbergen voeren de koperen instrumenten

snerpend en valsch-klinkende dansen uit, waarop boerenkoppels ernstig rondzwieren, achter hun schijnende droomerigheid soms woeste, gistende ontsluitingen verbergend.

Zoo tegen den nacht nochtans, laten al die verzuchtingen naar zinnelijke voldoening zich zoo gemakkelijk niet meer bedwingen: de goestingen zijn over naar gezouten kost en gerookte eetwaren van de foor, en de drang naar frisch, jong en poezelig levend vleesch welt naar boven in die rumoerige menschenmassa. De jaloerschheid begint er zich mee te bemoeien. De deur van een kroeg vliegt open: twee mannen, kinderen bijna nog, - een buildrager en een hoeveknecht, - tuimelen de straat op. Hun sterk gespierde, krakende armen omstrengelen tot smachtens toe malkanders lijf; vloeken en vermaledijdingen komen van onderuit dien vormeloozen, bebloeden vleeschhoop; hun kleêren zijn aan flarden, 't haar in de war, tot zelfs hun schoenen zijn uitgevallen in dien verwoeden strijd. En, terwijl die twee daar vechten als bezetenen, te midden van het kabaal van de omstanders, - meer vergenoegd dan ontsteld door den kamp, - en het gegil van het liefje, waarvoor de twee razenden malkander trachten te vermoorden, knallen, op een paar stappen van de samenscholing, de losbrandingen van de flobert-karabijnen, waarmee de flegmatieke, Hollandsche soldaten, - in 't blauw, met oranjekleurige boorden afgezet - bezig zijn, roetkaarsen uit te schieten, en een voorraad gele sigaren opdoen voor den dag.

III

Zoals ieder jaar namen Kees Doorik en zijn gezellen deel aan die uitbundige tooneelen. Ze gingen de twee kilometer lange rij barakken verschillende

malen op en af, zooveel reuk opsnuivend als ze konden aan de smoutebollenkramen, de oogen wijd opengesperd, met dommelende ooren. De burgemeester Sap, 'n lustige kwant, ging in de tent van een 'reuzin'. De vrienden wachtten hem af aan den uitkom, en het was een uitbarsting van gulle vreugde, tusschen die van Dinghelaar, toen hij zich gefopt verklaarde, beweerend, dat zijn bazin-zaliger eenige ponden dij en bil zou kunnen afstaan hebben aan de reuzin. Kees nam geen deel aan die gulheid, want hij begon te kniezen, daar hij zijn scheiding met de pachteres reeds te lang vond. Na die lachbui bestatigde Flup Sap, dat zijn beer begon te dansen, waardoor hij te kennen gaf, dat zijn maag ongeregeld begon te trekken. Ik geloof, dat die bezoeker zijn andere broers ook opriep, want de andere beren volgden 't voorbeeld van dien van den eersten burgervader, hetgeen de mannen ertoe deed besluiten, allen te gelijk in een herberg te gaan, waar ze zich te goed deden aan spek met eiers en Hollandsche kaas.

Het was reeds donker geworden, toen de boeren nog altijd aan tafel zaten. Ze hadden de smulpartij duchtig besproeid met menigen liter garsten en Leuvensch. Kees alleen at slechts met lange tanden. Zijn opgewektheid was gevallen, sinds de bazin er niet meer bij was. Bella trachtte hem op te beuren, doch niets hielp; het meisje kon voor 't minst niet raden, welke de eigenlijke oorzaak was, die den plezanten gast van 's morgens zoo opeens slecht gestemd had.

- Al dat lawaai heeft me pijn in 't hoofd gegeven. 't Zal straks wel overgaan, lieve snuit!... zegde hij, terwijl hij moeite deed om 'nen lossen toon aan te slaan.

- Ja, 't zal overgaan! bevestigde Bella. Door 't dansen zullen wij de pijn in uw hielen doen zin-

ken, en van daar in den vloer. Da' 's 't eenige middel!

- Zou 't nog geen tijd zijn om de anderen te gaan vinden in den 'Moriaan', vroeg Kees Doorik.

Zwaar belast, opgepropt tot in de keel, was het met veel moeite, dat ze van tafel opgeraakten. Aan de deur liepen ze bovenop Chiel Daenens, die zich bij hen voegde.

Wanneer ze in den 'Moriaan' aankwamen, op Hollandsch Putte, en een weinig verwijderd uit de kom van 't dorp, hadden de anderen zich reeds aan tafel gevoegd: bazin Cramp, de Andriessen, kozijn en nicht Stevens, en eenige uitgenoodigden van omliggende dorpen. Onder deze laatsten was er een, die Kees alras in de mot had.

't Was een kerel van omtrent twintig jaar, sterk geschoft, met felle dijen, kruimige pooten aan 't lijf, een rond en steen-rood aangezicht, wangen als met zemelen bepoeierd, en daarbij een grooten zinnelijken mond; met pinnekenshaar in muizetrappen; een neergedrukten en guitigen neus, blauwgroenachtige, fleemende oogen. Het ging Kees niet goed, dat die kwast, met zijn klak op een oor geschoven, gekleed als 'n Sinjoor, met bovenvest, spierwit gesteven halfhemdje en das, het zoo bont maakte nevens de weduwe Cramp. Hij kraamde er zoo eens gepeperde spreuken uit, waarover de bazin zich kostelijk scheen te vermaken, en daardoor aangemoedigd, vergat die pronker, dat hij zijn arm om de heupen van de fleurige boerin gewroet had. Zeer op de hoogte van de rol, die hij te spelen had, hield Janneke voortdurend den 'Krollekop' in 't oog, en bespiedde hoe deze den vrijpostigen jonker als met de oogen verslond. Ook kon hij niet rap genoeg Kees inlichten van al wat hij wist over den stand en het karakter van dien dikzak.

In afwachting, de erfenis van zijn vader te trek-

ken, en eenige zoon zijnde van een goed ingezeten pachter uit Beiredrecht, bracht Jurgen Faas den tijd door zonder vaste bezigheid en met rondloopen, altijd bereid de eer van zijn parochie hoog te houden in het uitboebelen van half-litersche pinten, en dit alles tot groote spijt van den pachter, die er op gerekend had, hem in zijn handel te gebruiken. Ontmoedigd door al de uitbundigheden en slemperijen van dien straatlooper, had de oude Faas bijna gewenscht, dat hij een slecht nummer zou trekken bij de loting; maar daar was niets van. Daar de meeval langs zijnen kant stond, leidde Jurgen al meer en meer een ongeregeld leven. Men vergaf hem veel om de duiten, die hij later nog eens zou bezitten, en vooral om de vrijgevigheid, waarmee hij ze reeds op voorhand opdeed. ‘Zoo'n goeie jongen!’ zegden de lieden uit zijn dorp en die van de omliggende parochies. Indien hij had willen trouwen zouden de occasies hem niet ontbroken hebben. Maar Jurrie wilde zijn vrijheid behouden, op zwier gaan wanneer de lust er hem toe kwam; hij wou overal bijzijn met zijn onbezorgd en zinnelijk persoontje, daar waar het braspartijen gold: op de overvloedig voorziene ‘teerdagen’ - of smulpartijen van de gilden; - op pensenkermessen en koekebakken, bij de feestdagen der beschermheiligen van de gehuchten in Polder en duinen. Dezen keer had de smuller wat geroken langs den kant van zijn vrienden, de Stevensen, waar hij Annemie ontmoette, de Andriessen en een menigte neven en kennissen van den gastheer. Al dat volk had onderling de lekkerste brokjes verdeeld van een vet varken, van de ooren tot het staartje. Daarna hadden ze nog verschillende schotels rijstpap met saffraan den baas gekunnen, bestrooid met bruinen suiker. Maar dat alles bleef in de keel steken, en het moest dapper

doorgespoeld worden met een tonneken dubbel garsten, een echt kermis-bierken. Ook waren de gasten van baas Stevens allemaal goed geluimd, luidruchtig en van opborrelenden aard.

Mannen en vrouwen hoopten zich op in de ruime zaal, rond de tafels en vóór den toog. De bierpompen stonden geen oogenblik stil; de pijpen wierpen aanhoudend rook op, er werd met de glazen geklonken, de verbruikers sloegen elkander vertrouwelijk op de schouders, en tegen de door donkere dwarsbalken gedragen zoldering - die wel drie eeuwen oud was - golfd en wentelden dwarrelende rookwolken en kopdampen met alcohol-uitwasemingen dooreen.

Twee jonge boeren kwamen binnen. Een van hen droeg onder den arm een levend varken, dat hij op de foor gekocht had. Het rozig en mollig beestje bibberde, verschrikt, en knorde geweldig. Jurgen Faas riep den man met het varken toe, 'nen daglooner van Stabroeck:

- He! Jan-Flip! Rosse Flip, kom eens hier! Hoeveel verkoopt ge dien apostel?

- 't Is ni' met da' stuk van vijf frank, dat in uw broekzak danst, dat ge 't kunt koopen, Witte-Jurgen!

- Tu! tu! tut! Stillekes aan, Flippeke! Met 't geen ik op zak heb kan ik het varksken betalen met zijnen meester er nogal bij. En, achterover leunend, met zijn hand tot in 't diepst van zijn zak tastend, wierp hij een stuk van vijf frank op tafel.

- Vijf arme frankskens voor een heel varken? Nog geen hesp! zei Flip.

- Ik moet ze alle vier hebben, vriend... 'k Geef zes frank, en laat ons er eentje op zetten. Allo! bazin, twee glazen! Hoewel staat het u aan?

- Acht, of 't is er niks mee, mijn beste Jurgen!

- Duivelsche stijfkop! Allee, laat staan voor acht frank.

Zoodra hij in 't bezit was van zijn aankoop, begon hij 't dier te plagen. Hij nam het op onder de voorste pooten, met zijn handen, stak zijn neus tegen den vierkantigen snuit, en blies alzoo dikke tabakdampen in die kleine ongeruste oogjes.

Annemie kwam er tusschen:

- Wat een gedacht toch, u met dat arme beestje al dien last aan te doen! 't Zal dood zijn alvorens ge in Beirendrecht komt.

Maar Jurgen moest zijn plezier hebben van z'n acht frank. Op zeker oogenblik vond hij het onbetaalbaar grappig zijn schreeuwend speelgoedje los te laten onder de rokken van zijn buurvrouw. Dan, daar de weduwe zich verweerde, liet hij zich onder tafel glijden, onder voorwendsel, het dier te vangen. De guit stak zijn vingers tot boven de kousebanden, terwijl hij luidruchtig snorkte. De bazin, ten einde asem, vuurrood geworden door op haar stoel over en weer te wroeten, was, meer dan de anderen, 't mikpunt van zijn vrijpostigheden.

- Gnoef! gnoef! 't is 't varken, zegde hij, en kneep terwijl in de dikke dijen.

Bij dit spelleken barstte gansch de zaal haast van 't danig lachen. De lustige kwanten duwden hun ellebogen in de heupen van hun gezellinnen, de blikken verhelderden, en de dikke, verkleumde handen verdwenen wroetend in de keurslijven.

- Hi! hi! 't is 't varken! hoorde men t' allen kant als antwoord op het gegil van de boerinnen.

't Dier had zich al lang verscholen aan 't ander end van de zaal. Dan deed iedereen mee. Men joeg het op, en de dansers, den onbetaalbren Jurgen nadoende, verfrommelden deerlijk het kleedsel van hun vrijsters.

In 't rumoerigst van de partij vloog er een tafel

't onderst boven, de glazen rinkelden den grond op, in duizend scherven.

Bella zou gewild hebben, dat Kees haar kittelde, maar deze verroerde niet, en het was Chiel, die haar niet met rust liet.

- Laat ons optrekken, zei Wannes Andries, want het begon hem te hinderen, die goede overeenkomst tusschen dien willewaai en zijn lichtzinnige zuster. De stoelen verschoven, het zand op den vloer knarste onder de schuifelende voeten, en men verliet de herberg. Maar Jurgen wilde zijn varken hebben. Het armzalig dierken had, toen een drinker uitgegaan was, van de gelegenheid gebruik gemaakt om er van onder te scheren door de deurspleet.

- Ba! 't spelken is uit. Maar we hebben toch 'nen beet plezier gehad!... merkte wijsgeerig de jolige kwast op.

Allen te gelijk trokken ze naar 't dorp. Het gewoel op de foor had zijn toppunt bereikt. Men hoorde het gebruis dier menschendrommen reeds van verre, en de koperen hanglampen van de foorkramers wierpen roode vlekken in de dichte duisternis, terwijl rosse schijnen speelden op de golvende menschenmassa.

Jurgen stapte nevens de pachteres voort:

- Bazin Annemie, wat denkt ge zooal van mij? vroeg hij aan de door haar schoonheid verleidende vrouw.

- Ge zijt me zoo eens ni' weinig 'ne kwast, antwoordde zij, maar zoo'n gasten heb ik geerne...

- 't Leven is kort; de kermessen zijn raar... 't Is niet alle dagen dat ge 't schoentje vindt, dat u past.

Ze bevestigde die waarheden met een 'ja' of 'neen', en liet van tijd tot tijd 'nen zucht, droomerig en ontroerd. Rechthout gesproken, die jongen met gezonde kaken en struisch gebouwd deed méer

dan haar vermaken, hij begon haar te behagen. Jurgen werd stouter:

- Bazin!... zei hij opeens op 'nen toon, dien hij wat schertsend wilde doen klinken, maar die toch een zekere ontroering liet doorschijnen; bazin..., indien zoo'n flinke deerne als gij nu eens van 'nen parochiaan van mijn kaliber wou afhooren, dan, geloof ik, zou de pastoor van Dinghelaar ons kunnen helpen. Is 't ni' waar?

- Waar haal-de dat uit? Da' zijn nu eens spreuken! zei ze, zich ook onverschillig houdend. Zoo spreekt ieder jongman als hij een pint op heeft.

Maar de andere hield zich goed.

- Spot zooveel ge wilt, bazin, maar zeg niet neen. Men wordt alles beu, zelfs van alleen te blijven, en zelfs de braspartijen... Daar, waar de pastoor al zijn latijn er bij ingeschoten heeft, en baas Faas, mijn vader, zijn woorden niets hebben gedaan, daar zoudt gij kunnen gelukken, bazin Cramp. Ik zou me beteren, ik zou aan alles een eind stellen om u plezier te doen... Wees de mijn... Laat ons trouwen!... Zeg?...

- Hoor dat eens aan! Maar jongen toch, ge hebt nog al uw tanden niet, en dat spreekt van trouwen! Ge hebt nog al den tijd daarvoor.

- Luister... fluisterde hij, ge zult er eens op nadenken... 'k Heb een gedacht. Daar ik nogal een slechte reputatie heb, zoudt ge mij op de proef kunnen stellen. Om te beginnen zou ik uwen knecht spelen. En wie weet, door mijn goed werk, daal ik dan niet van den scheerzolder, waar de stalknecht slaapt, tot in de alkoof van de meesteres.

- Iedereen weet wel, dat Jurgen Faas gaarne truit!¹⁾

- Neen, frank gesproken, ge staat mij aan, en,

1) truten = kluchten vertellen, plezier hebben.

om in uw gratie te geraken, zou ik de beste werkman worden... zoo zacht en wijs als een lammeken... Mijn vader zou dat mirakel aan u te danken hebben... Nogal een dien ge gelukkig zoudt maken!...

Ze had den tijd niet om te antwoorden. Juist toen ze de eerste barakken bereikten, slingerde een lange rij jongens en meisjes van de stad op hen af, hand in hand, groote sprongen makend, en ze keelden met ál hun stem:

‘Sa, pater, kies er!...’

‘Sa, pater, kies er!...’ de zóó gekende rondedans, waardoor de schertsende geest der Antwerpenaars den draak stak met de soms wat opvallende hoffelijkheid van de paters, hun folteraars, en dát nogal in 't volle van het Spaansche schrikbewind.

De kleine groep heeft zich willen mijden. Maar de reesel stormt op hen af, al slingerend, gelijk een duizendpooter. De heen-en weergestoote boeren, de een van den ander weggedrongen, voelen in een omziens tijd hun handen geklemd in de handen van onbekenden, en worden, willens of niet, meegesleurd in een draaikolk.

- Sa, pater, kies er een nonneken uit! schreeuwen de opgewekte snaken.

En ziedaar de overgroote slang, die zich opeens rondslingert, en, de kop den staart grijpend, in dolle vaart rond het beeld van Jordaens begint te draaien. Al die van Dinghelaar: de sombere Milledju, die kloeg en wrong om weg te kunnen, maar niets hielp; grijnend Janneke, de mistroostige Kees; en de dikke, lachende Teun Sap, en de gulle Bella, en de Stevens, en Loke, en Sus Dras, en Chiel Daemens, en Mie zelf, ze moesten allen den rondedans in, of ze nu lust hadden of niet, want ze werden ertoe gedwongen door hun vreemde maten, die aanhoudend de meer dan drie eeuwen

oude koepletten uitschreeuwden, dat ze op geen liêken meer geleken.

Het toeval wou, dat Jurgen alleen bleef staan in den wentelenden ronde. Door de algemeene vreugde aangegrepen, staat hij daar te dansen op de zonderlingste manieren, bokkesprongen en molekens te maken, gaat te werk als een bezetene; en hoe meer hij zich afbeult en de beenen uitslaat, hoe harder de kring brult, en tierend ronddraait.

Ze zingen juist:

‘Sa, pater, kies er een nonneken uit!
Sa, pater, kies er een nonneken uit!
Dat gij zult nemen voor uw bruid!...’

Jurgen is de pater. Hij doet zich geen tweede maal die aanmaning geven. Zijn keus is dra gedaan. Wie zou hij wel kunnen verkiezen hebben voor de weduwe Cramp? Op het oogenblik, dat ze vóór hem komt, trekt hij ze naar zich toe, omstrengelt ze, en walst met haar rond het beeld, terwijl de uitbundige troep hen opsluit in zijn eigen draai. De Milledju mag wringen en sakkeren¹⁾ zooveel hij wil, om dit wraakroepend schandaal te doen eindigen, draaien en springen moet hij tóch; zijn stekkebeenen slaan, tegen zijn wil in, daar de ijzeren vuisten van zijn bureu - twee sterke dokwerkers, - hem er toe dwingen; hoe meer hij tegenstribbelt, hoe harder hun knoestige vingres de zijne te plet drukken, en, wanneer hij om hulp roept, dan overheerscht de wilde zang zijn verroeste stem.

Nu schreeuwen ze:

‘Nu, nonneken, geef uw man 'nen zoen!
Nu, nonneken, geef uw man 'nen zoen!
Dat moogt ge nu nog wel eens doen!...’

1) sakkeren = vloeken.

En aanstonds weerklinken drie gesmijige kussen. Indien het nonneken ze niet geeft, - zooals de gewoonte het wil, - daarentegen krijgt het ze nu met zoo'n opvallende gewilligheid van den durvenden broeder, dat Doorik als twee punten in zijn hart voelt dringen, van een in het vuur gestoken riek. Maar hij moet zwijgen. Met welk recht zou hij dit spel kunnen verhinderen? Wannes ten minst mag huilen. Roep, dat ge er van zeevert, bulder en vloek maar, oude Wannes! Men zou zelfs den donder nog niet hooren.

Och! beklagenswaardige Wannes, het gebaar alleen van die drie kussen van dat koppel heeft een ander en krachtiger uitwerksel op die schelmen, dan uw armzalig gekrijsch! Het was het teeken van een algemeen gekus. Al de venten zochten hun meisjes, ofwel, in hun ongeduld, omarmden ze de eerste de beste. Zoo kwam het, dat bazin Stevens terecht kwam in de armen van 'nen reus met baard, een loods met een vel als ware 't gepekeld, Bella verzadigde met heur gezonde kaken de gulzige liefkoozingen van twee sigarenmakers; een bovenmate dik vischwijf sprong aan den hals van Wannes, en zoo kwam het, dat dien leelijken apostel zijn vertrokken gezicht een stond wroette tusschen de twee golvende borsten dier matrone.

Zegekreten, wilde omarmingen, schreeuwen van de overweldigden, dit alles verzwond in één onbeschrijfelijk rumoer en getier, dat zelfs den opgeruimden grijnslach van den schilder moest ontrimpelen, en, met rosse schijnen omgeven, tot een uitbundigen schaterlach vertrekken. Het moet Jordaens deugd gedaan hebben, al dat leven rond hem te zien geborrelen, hij, de heraut van de min, die met donderende stem de vrije liefde en de leutige braspartijen verkondde.

De uitbundigheid duurde een paar minuten,

waarna Doorik, Wannes en de anderen bestatigden, ontwaakt uit die soort nachtmerrie, dat Jurgen Faas en de weduwe Cramp niet meer bij hen waren. De vreemde zwerm was weg, terug in een rij gevormd, hand in hand, en slingerde al springend opnieuw door het volk, om wat verder, in Holland, opnieuw hetzelfde spel te herbeginnen.

Maar waar konden de twee verloren gebleven zijn?

De Milledju jammerde de steenen uit den grond, al vloekend, dat ze hem in Putte niet meer zouden beet nemen, en verdoemde tot het diepst van de hel dat gespuis uit de stad, de schuld van dit verdwijnen.

Ze liepen de foor op en af in alle richtingen, maar de twee terugvinden tusschen dat gewriemel van opgeruimde pleziermakers en zatteriken, stond al gelijk met het zoeken van een naald in een bussel hooi.

Op het voorstel van Kees begonnen ze dan de herbergen van de drie gehuchten af te loopen, zoowel langs hier als langs ginder van de grens. Op die manier zou men wel eindigen met de verdwaalden tegen te komen.

- Ba! Ze houden ons voor den aap... zei Bella, wie dat voorval uiterst vermaakt had. Zou men niet zeggen of 't zijn nog kleine kinderen! Ze zullen gaan dansen zijn. Volgens mij zouden we goed doen hun voorbeeld te volgen!

- Voor mijn paart, verklaarde Flup Sap, ik heb genoeg met den rondedans, dien ze ons daar hebben doen springen.

- En mij heeft hij in gang gezet... Ik vraag niet beter dan voort te doen. Kom-de, Kees? vroeg Bella.

- Ja, laat ons allemaal gaan! riep Sus Dras, die Loke uit de 'Raaf' al meetrok. Kom, Kees, we

zullen nog ál den tijd hebben om te droomen: gij, terwijl ge met den vlegel zwaait in de schuur, en ik, wanneer ik met mijn truweel klop... Laat ons van den goeïen tijd profiteeren... Vooruit voor 'nen quadrille!

- Nu niet, Bella, later! antwoordde Kees, in afwachting dat we de bazin Cramp gevonden hebben, zal Chiel daar wel in mijn plaats staan...

- 't Is gelijk ge wilt! zei Bella, zonder er te veel spijt over te toonen. Ik reken op 'nen dans met u vóór we naar Dinghelaar terugkeeren... Betaalde 'nen dans, Chiel?

- 'k Heb geen roo' duit! bracht deze in, terwijl hij zijn kiel ophief, om in zijn vestzakje te voelen. Maar de uitdrukking van zijn aangezicht, en de toon dien hij aansloeg, betuigden genoeg het tegenovergestelde. Hij trok op met Bella, Loke en Sus, en verdween al dansend in de woelige menigte.

Na méer dan een uur zoekens vonden de anderen den zoon Faas en de bazin Cramp terug in een herbergsken van niemendal, daar ievers ten einde van Putte-Capellen, naar België op. Ze beweerden, dat ze hunnen weg maar doorgedaan waren langs de foor, na lang genoeg gewacht te hebben op straat. Annemie kloeg over al dat gedrang, over haar kleeren, die overrompeld geworden waren bij een ontmoeting met 'meezenvangers', ook al zoo wild als die, rond het beeld van Jordaens. O! zonder de tusschenkomst van den jongen Faas zou ze voorzeker nooit levend uit dat gedrang geraakt zijn. De verfrommelde kant van haar muts, die vouwen in haren rok en de plooiën in haar keurslijf, tot zelfs haar verwaaid gezicht, alles liet genoeg veronderstellen, welke aanvallen ze had moeten onderstaan vanwege de 'meezenvangers', in dat gewoel.

Wannes Andries wierp op, dat de bijeenkomstplaats maar aardig gekozen was. Dat was nu toch

het laatste herbergsken, waaraan men zou gedacht hebben, en 't bewijs daarvan was, dat de zoekers dien kramakkelijken¹⁾ drempel slechts overschreden hadden in uitersten nood, omdat ze al de andere uithangborden reeds waren afgeloopen. En de zoekende blikken van Wannes wendden zich naar alle kanten, en hij vrat zich het hart op, omdat de spraak alleen den mensch gegeven is, en hij nutteloos eenige mededeeling verwachtte van die witgekalkte muren, waar de plaaster afbrokkelde; van de in den muur gemaakte alkoof, verstopt achter muffige, van den dag verschoten gordijnen; en wie weet, wat zou die deur hem kunnen zeggen, die, als het noodig was, gewis tot het een of ander geheim schuilhoekje toegang verleende. Had hij het gedurfd vóór Annemie, de Milledju zou de houdster van dit herbergsken wel uitgevraagd hebben, - een klein oud wijfken met doorrimpeld gelaat, grauw van vel en vol puttekens gelijk een stuk kurk, op een schabelleken gezeten achter heuren toog, met loddeloogen, die op- en neerpinkten als die van een kerkuil in volle licht.

Jurgen nam al lachend de verdediging van het lokaal. Wie kende er, in Putte en ver in den omtrek, het winkeltje niet van Grietje Dhag, 'In de groene Kat'. Met dees rumoerige dagen, wanneer de beste drankzalen u doorspoelsels en 'kletskens'²⁾ voorzetten, was het nederig plaatsken van Grietje een ware toevlucht; daár tenminst kon men uitrusten en op zijn gemak 'nen druppel echten jenever drinken, echt-ouden Schiedam, die, alhoewel binnengesmokkeld, er niettemin lekker om was.

- Hi! heu! grinnikte Grietje, terwijl haar hoofd opwaarts wipte.

1) In slechten staat.

2) hetgeen de verbruikers in hun glas laten; stortbier.

't Was nochtans waar; indien de ouwe heks 't voorkomen had van een uitgeslapen bemiddelaarster, haar waar tenminst was niet vervalscht.

Bella Sap, Loke en hun dansers hadden hun gezelschap teruggevonden. Ze stoffen, dat ze in ál de herbergen gedanst hadden. Bella gaf het daarom nog niet op en eischte van Kees, dat hij met haar den dans nog zou doen, dien hij haar toegezegd had, maar de burgemeester blies den aftocht.

- Dat is uitgesteld tot op den aanstaanden 'teerdag' van de 'Amicitia', dacht Bella, zich hoopvol schikkend.

Vóór den drempel nam men afscheid van de Stevens, en ook van Jurgen Faas, die bij hen ging vernachten.

- Wanneer zien we ons terug? vroeg de blonde polderboer, terwijl hij lang de malsche hand van de weduwe in de zijne geklemd hield.

- God weet? Misschien eerder dan we denken...

- Zul-de nog eens denken aan 't geen ik u gezegd heb... van in uwen dienst te komen? vroeg hij fluisterend aan haar oor, en zoo dichtbij nogal, dat zijn warme adem haar aangenaam kittelde.

Ze antwoordde niet rechtstreeks op zijn vraag:

- Als ge langs Dinghelaar komt, vergeet de Wit-Hoef dan niet! zei ze... Slaap wel!

Wannes Andries stapte voorop met zijn zuster; Bella Sap en haar vader volgden, vergezeld van Chiel Daenens, die een oogsken had op de brave burgemeestersdochter; Sus Dras leidde Paulien. Kees kwam achteraan met Janneke.

't Werd al meer en meer nacht, de baan begon haar gewoel te verliezen. Koppels gleden geheimzinnig over het voetpad, achter de rij ritselende beuken. Fluisterende stemmen en gedempte zuchten stegen op van uit de droge grachten. In 't

midden van den weg, op de naar de voetpaden afhellende steenen, zwijmelden gansche rijen zatteriken al strompelend voort, nu en dan terzijde gedreven door een achtergebleven omnibus, die, na in de duisternis verzwonden te zijn, - en nadat het gebrul van de ingezetenen reeds in de verte gesmoord was -, nog steeds in de diepte van de baan het roode schijnsel van haar lantaarns achterna sleepte. Naarmate men zich van Putte verwijderde, loste de zaag van de orgels zich op tot een vage tuiting van valsche tonen, zóó triestig, dat men er zou mee geschreid hebben.

- Dat is toch 'nen drollige, he! Kees, die dikke Jurgen Faas! mompelde de kleine Milledju, alsof hij hardop zijn droomerijen voortzette van als ze Putte verlaten hadden. Weet-de dat hij zoo eens een beetje rijk zal zijn, die plezante klepper? Nicht Stevens sprak daar van wel drij keeren vijftig duizend frank... 'ne happe, jongen, en 'ne sterke boer, 'k zeg u maar dat, zoo een zou eens 'ne goeën baas zijn voor de Wit-Hoef...

- Zwijg! morde Kees, wien die woorden des te meer martelden, daar ze juist overeenstemden met zijn eigen pijnlijke overwegingen... Om de liefde Gods zwijg, kleine, zwijg!!

En in zijn krampachtig geklemde vuist wrong hij den mageren arm ten plette van dien venijnigen kwelgeest.

IV

Na de kermis van Putte zit men rap in 't diep van den Winter. Het werk voor den Zomer is afgedaan op 't veld. De doorkorven gronden, vergruizeld en bemest, hebben het nieuwe zaad ontvangen. Verscheiden dagen achtereen woelde Kees Doorik de aarde los in de modderige voren, met zijn zware

klompen, en, het witte zaaischort voorbindende, beulde hij zijn arm af in het regelmatig en aanhoudend gebaar van den fieren zaaiër; dien breedten, statigen armzwaai, welken men hem benijdt, omdat hij wonder-juist de hoeveelheid zaad op de gewenschte plaats doet terecht komen. De ‘Krullebol’ had dien oppersten en gewichtigsten arbeid volbracht. Nu slaapt de Polder in; de leem heeft vette glansen onder de door buien afgespoelde lucht, en zwervende raven strijken bij ganscher groepen krassend neer, op dezelfde plek, waar de leeuweriken nestelden, toen het graan opschoot en goudglansde onder de geel-vlammende zon. Allerheiligen komt aan en het Zielenoetaaf. Op de hoef is er nu volop werk te doen binnenshuis, en uit de groote schuren hoort men opstijgen het daverend gebommel van de dorschvlegels op den vloer, gemengd met den lustigen zang van de wanners.

Op de Wit-Hoef bestuurde Kees het dorschen, en vergezelde de ladingen voor den verkoop. Het gebeurde weleens, dat hij viermaal op één dag den weg van Dinghelaar naar de stad aflegde; daarin het voorbeeld volgend van wijlen Nelis Cramp, den vinnigen graankoopman.

Nog nooit had de trouwe Kees zooveel werk afgedaan en met zulken lust, maar ook nooit werd hij er zoo slecht voor beloond.

Het was geen onverschilligheid meer, maar wel een opvallende afkeer van hem, dien de pachteres tegenwoordig liet uitschijnen. Het gedwongen binnenblijven in den Winter, de lange, stil en droevig heenvlietende avonden weerhielden hem dikwijlder aan 't werk onder de onmiddellijke waakzaamheid van de bazin. Ze wist op alles iets af te wijzen, ze werd daarbij wantrouwig en knorrig, en schepte er een blijkbaar genoeg in, den meestergast

openlijk te berispen, zoodat zijn ondergeschikten het konden hooren. Kees toonde veel geduld en betrouwde nog op een troostende omstandigheid: Jurgen Faas, in wien zijn voorgevoel een mededinger raadde, had geen voet meer op 't pachthof gezet sinds de laatste ontmoeting te Putte. Kees wou gelooven, dat de lieftheden van den indringer niet meer gevolgen zouden hebben dan andere losbandigheden van op kermessen. De betrouwende vriend kon alzoo die anders onverklaarbare manier van doen van zijn bazin wijten aan natuurlijke oorzaken. Annemie scheen niet al te wel; de bloes van haar wangen verbleekte, ofwel gloeiden haar kaken met overdreven vurigheid; dikwijls, 's morgens, stonden de oogen haar flauw in hun holten, met paars-blauwe, matte kringen er rond, haar oogleden zichtelijk vermoeid; op zekere oogenblikken greep ze koortsig haar dagelijksche taak aan; op andere stonden dan weer was ze neerslachtig, afgemat, en een plotselinge lamlendigheid hield haar, ganscher uren aan een stuk, in een volslagen moedeloosheid, droevig, in gepeinzen verzonken; huivering doorliepen haar van 't hoofd tot de voeten, en als levenloos bleef ze onder het ver vooruitspringend schouwkleed gezeten, de voeten op de ijzeren staaf vóór het vuur, de strakke blikken stuur gericht op de knetterende blokken hout, die een rossen gloed wierpen op de pachteres en haar schaduwbeeld op den muur spookten.

Op een morgen van Februari, toen de bazin en de werklieden pas gegeten hadden:

- Heeft er iemand van uliê de eieren uitgenomen? vroeg ze, een wantrouwigen blik op de aangezetenen werpende.

Janneke, de knechten en de meiden streden af, éen voet in 't kiekenkot gezet te hebben. Kees alleen zweeg, daar hij 't onnoodig vond op een vraag

te antwoorden, die inmiddels toch slechts tot zijn ondergeschikten kon gericht zijn.

Maar Annemie verstond het zóo niet.

- En gij, Kees? vroeg ze.

- Ik, bazin? riep de jongen, gansch uit zijn lood geslagen door die onverwachte vraag.

- Wel ja, gij! De eieren kunnen u zoo goed van pas komen als aan de anderen, veronderstel ik...

- Bazin, ge weet wel, dat ik, van zoolang ge hier in huis zijt, geen eenen keer de hand gestoken heb in de korven van de kiekens.

- 't Zou zoo geen erg kwaad zijn, voor dien eenen keer, dat ge dezen morgen de eieren zou geraapt hebben! Maar van 't oogenblik, dat ge zegt, dat het niet waar is, moet ik u wel gelooven...

- Ten minste, tot dat ge mij eens op een leugen zult betrappen, antwoordde Kees, geërgerd door die achterdocht.

- Goed! goed! We weten immers wel wat ge waard zijt, meester Kees! Maar ik geloof toch, dat de meesteres het recht heeft, op haar volk te passen. Ik wil een beetje meer van uw werk zien... Want, enfin... de eieren waren er; gisteren avond telde ik er negen...

Kees ging buiten, maar een tijdje later, wanneer de andere knechten zich verwijderd hadden, togend aan hun werk, en Annemie alleen bleef, kwam hij terug de kamer binnen.

Het lag hem op het hart, die pijnigende twijfel, dien ze onbezonnen maar wierp op zijn reeds zóolang beproefde eerlijkheid. Welhoe! hij, de gediensstigheid zelve, hij, die ál zijn krachten wijdde aan den bloei van de Wit-Hoef, hij, die fier mocht zijn op zijn werk, en de bazin was wreed genoeg zijn oprechtheid in twijfel te trekken! En dat nogal in bijzijn van die ploegjongens en die binders, de meisjes van 't neerhof en die daglooners,

allemaal ook al zoo'n groote benijders als dat ze nietig zijn, die op dit oogenblik hem zoo niet weinig moesten kleineeren, opgetogen, dat men zoo maar den meesterknecht op gelijken voet stelde met hun nietige persoontjes.

Hij vond de pachteres mompelend alleengezeten voor den haard, met den rug naar de deur. Ze was zoodanig in haar mijmering verzonken, dat ze hem niet hoorde naderen.

- Bazin Annemie...

Bij 't hooren van den droevigen en ernstigen toon van kees Doorik zijn stem, ging er een huivering door haar lijf; ze draaide zich naar hem om met een zweem van misnoegdheid op haar vertrokken gelaat.

- Eiwel! ik dacht, dat ge op het veld waart! Wat moet ge nu nog hebben?

- Bazin, hernam hij, ...al eenigen tijd viel het mij op, dat ik hier te véel ben. Eerst heb ik me willen overtuigen, dat mijn eigen oogen en ooren me bedrogen... Maar na hetgeen ge me daar zelf komt te zeggen, is er geen twijfel meer mogelijk... Ge zoekt me, bazin Annemie!... Hewel... ik koom u de permissie vragen... om er van door te mogen gaan... stillekens, zonder ruzie... Het brood, dat men eet op de Wit-Hoef, heeft voor mij geen smaak meer...

- 't Is gelijk ge wilt, mijn jongen... Ik wil meesteres blijven in mijn huis. Als gij geen opmerkingen kunt verdragen, zoek dan 'nen beteren baas... Ik houd er u niet van tegen...

Ze was kwaad geworden.

- Bazin Annemie! zei Kees, daar is 'ne keer geweest, dat ik te ver gegaan ben, ik beken het, maar ge zult me dat vergeven;... ik had gedroomd ...Maar, als de trouwe vriend zijn plicht heeft vergeten, integendeel is de knecht nooit aan zijn plich-

ten tekort gekomen. Als knecht mocht ik méer van u verwachten... Maar 't is beter, dat ik ga...

- Luister, Kees, hernam zij met meer zachtheid, toch ontroerd niettegenstaande haar vastbeslotenheid; het is beter, dat ik het u eens en voor altijd zeg... Ja! 't ware beter, dat ge hier wegging... Ik heb uw inzichten geraden... uw blikken verrieden ze... Maar dat is allemaal onmogelijk, mijn arme sukkeleer!

- En gij,... heb-de gij er nooit aan gedacht, Annemie? vroeg hij, met benepen hart. Annemie?..

Ze schoot in een schellen en valschen lach.

- Toe, gij! ge zijt op den duur nu nog zieker dan ik dacht! Maar, onnoozele, ze zouden ons alle twee naar Gheel sturen...

En opnieuw een toon vol teederheid aanslaande, maar van dat medelijden, waar de onmeedoogendste vrouwen lichtzinnig en kwistig mee omgaan:

- Ge zijt 'ne goeie jongen... een trouwe, beste helper... Tenee, 't geen ik daarstraks zegde was om u aan te zetten, hier weg te gaan, zonder veel lawaai. Ja! indien ge nu nog 'nen naam hadt; ...den naam van uw ouders... misschien! Weet-de, dat men over ons 'sjauwelt'¹⁾? Mijn goede naam staat op 't spel. 'k Zeg niet, dat gij daar de fout van zijt; maar ik zou liegen, indien ik u zegde, dat ik er niet onder geleden heb... Ge hebt gelijk, 't is beter, dat we scheiden. Verlaat me... trek zelfs 't dorp uit. Och! Kees, doe dit uit genegenheid tot mij... Denk aan Nelis Cramp, uw weldoener, en stoor de rust van zijn weduwe niet... Ik jaag u niet weg, versta-de... 'k zal u zelfs geld geven...

In den beginne schreide ze, nu zuchtte ze diep. Haar woorden lieten duidelijk uitschijnen, dat ze alles overwogen had, alles goed nagedacht, en dat

1) sjauwelen = babbelen, kwaad spreken.

ze haar plan zou doordrijven. Haar laatste zinspeling op de goedheid en de weldaden van Nelis Cramp had den openhartigen jongen zijn laatste begoocheling weggerukt.

- Ja, zei hij verbitterd, ge zijt alle twee goed voor mij geweest! Ik zou ongelijk hebben, indien ik mij nog meer bekloeg; ik was niet wel bij mijn zinnen, toen ik zaken in mijn hoofd woelde... die nooit zouden kunnen bestaan. 't Is er voor goed mee gedaan. Vaarwel, bazin... 'k Trek er van door. Houd uw geld... Ge hebt aan mij geen schuld, ni' waar? Ik ben het, integendeel, die u èn geld, èn genegenheid verschuldigd ben. De plaats is leêg. 'ne Schoone jongen met veel schijven en een familienaam mag ze u komen vragen. 'k Wensch het u, bazin!

Hij richtte zich op in zijn volle lengte en ging buiten met nogal vasten tred. Ze riep hem terug, beschaamd, maar hij had zijn kamerken reeds bereikt, boven den stal. Daar, ver dwaasd, alsof hij dronken was, zong hij een vreugdig liedeken van Korebrood, den liedjeszanger, terwijl hij in een ouden lap geruit linnen zijn arme verstellde lompen van eenvoudigen, betaalden boer bijeenraapte, de arm bloed, de sukkeleer, zooals ze hem vernederend noemde; twee of drie uiteengevallen boeken, en zijn spaarcentjes, door zóoveel zorg en overleg bijeen gekregen, vier honderd frank nochtans, bewaard in een wollen kous, ziedaar zijn rijkdom.

De eerste, die Kees ontmoette, toen hij de Wit-Hoef verliet, was Bella Sap.

- Goeien dag, Kees, zei het meisje op een gulhartigen toon, waar ga-de naartoe met dit pelgrimsgerief, dat pak met 'bullen'¹⁾ aan 'nen stok?

1) bullen = van boel, kleederen.

- Ha! Bella, antwoordde hij, ik verlaat de Wit-Hoef. Ik heb woorden gehad met de bazin.

- Dat is om te lachen, Kees! riep Bella uit, die, tegen haar gewoonte in, haar uitbundigen gewonen lach vergat op het zicht van het vertrokken wezen en de neerslachtigheid van den struischen kerel.

- Neen, Bella, 'k spreek wel serieus. Ik moet hier weg...

- Is 't dan zóo erg? Wat is er dan tusschen u geweest?

- Dat is toch niet meer bij te leggen.

Hij vertelde haar dat voorval met de eieren, maar opeens, daar hij meende in de oogen van Bella iets te ontwaren als medelijden, een zachtwarme vertedering, nam hij haar hand en stortte ál zijn weemoed uit met bevende stem in de frissche morgenlucht, en trachtte alzoo zijn beklemden boezem van die drukkende en smartelijke pijniging te verlossen, bij elk woord moeite doende, om toch niet in tranen los te bersten:

- Tenee! gij zijt een goed meiske, Bella; ik kan u zoo goed álles zeggen ook... Ik bemin bazin Annemie; ik zie ze zoo gerne, dat ik het haar heb gezeid, maar zij, de hoogmoedige pachteres, zich beleedigd gevoelende door die genegenheid van haren knecht, heeft een voorwendsel gevonden om me van de Wit-Hoef weg te krijgen...

- Gij, Kees, bemint Annemie Andries! riep de arme Bella uit... Dat is wat nieuws!... Ha! da's kostelijk! voegde ze er bij, terwijl ze schaterlachte.

Ze moest zelfs de tranen uit haar oogen vagen met haar voorschoot, zóodanig lachte ze. Waarlijk, die vreugdige en altoos gulle Bella had nog nooit van haar leven zoo uitbundig gelachen.

- Ba! gelukte ze er eindelijk in te zeggen, na die lachbui, maar snijdend, Kees vlak in 't aangezicht te zien... Dat is immers geen misdaad, die

ge daar bedreven hebt... Troost u... Er zijn nog andere pachthoeven dan de Wit-Hoef, en andere vrouwen ook nog, Kees... vrouwen, zoo rijk als de weduwe Cramp, andere, beter nog misschien dan uw bazin, en die het aanzoek véel beter zouden aannemen van 'nen eerlijken en kranigen kerel als gij ...'t Is aan u, te zoeken... We zullen zelfs getweeën zoeken, als ge wilt...

Ze ging haar inzichten verraden, en nog méer zeggen; maar de ongelegenheid van die veropenbaring beseffende, hield ze zich in:

- En wa' ga-de nu beginnen?

- 'k Zal zien bij andere menschen in dienst te geraken...

- Luister, zegde ze daarop met spoed... Kom bij mijn vader. Hij heeft iemand noodig, waarop hij moet kunnen rekenen... 'k Heb hem dikwijls over uw werk en uw karakter hooren spreken... Ge staat hem aan... Ik ben er op voorhand van verzekerd, dat hij u zal aannemen. Nog iets... zeg hem niets van uwe genegenheid voor de bazin. Dat moet onder ons blijven... Ge begrijpt me wel. Die historie van de eieren zal voldoende zijn... Tot ziens, en schep moed!...

En Bella, terug aangegrepen door haar zenuwachtigen lach, wendde 't aangezicht af om haar oogen af te wrijven; en ze stapte ijlings door, Kees daarlatend, letterlijk uit zijn lood geslagen, vol twijfel tusschen afkeer en erkentelijkheid tegenover dit meisje; getergd door dien zonderlingen lach en getroffen door heur aanbod, niet wetend of hij ze slaan zou of bedanken.

V

's Namiddags, toen Wannes Andries op de groote koer van de Wit-Hoef met zijn zuster rede-

twistte over de waarde van Kempische kiekens, waarvan hij er haar drie koppels wou opdringen, werd Kees Doorik zijn naam uitgesproken door den Milledju.

- Kees kan ze dezen avond nog komen halen?

- Kees is weg! zei Annemie vastberaden.

- Is Kees weg? vroeg ongeloovig, en drukkend op elk woordje, de uitgedroogde heimelijke; met open mond en tevens met zulk een komisch-vertrokken, dom gelaat bleef hij haar staan aankijken, dat de pachteres een glimlach niet kon wederhouden, alhoewel ze van in den morgen zeer zenuwachtig was, en in het geheel niet op haar gemak. Niemand, op de hoeve, wist iets af van het vertrek van den armen knecht; zelfs Janneke wist het nog niet.

- Zij-de daar zóo van verwonderd? vroeg Annemie.

- Milledju!... ge zijt er verduiveld rap mee geweest... De jongen bezat goede hoedanigheden; 't is toch zóo niet, dat ge moet omgaan met uw oud werkvolk; en dan nog... ge hadt toch wel eerst aan uw vrienden kunnen raad vragen...

- Heb-de zelf ni' aangeraden, mij er zoo gauw mogelijk van af te maken. Ge beweerdet, dat dit gevaarlijk was voor mijnen goeïen naam. Hewel dan!... 'k Heb gebruik gemaakt van de eerste gelegenheid de beste; we hebben woorden gehad over 't werk. Hij wou zijnen kop uitwerken, en ik heb hem doen verstaan, dat de deur open stond. Hij heeft het begrepen... En, ziedaar, alles is nu gedaan voor goed!

- En in afwachting ga-de u zonder meesterknecht bevinden?

- O! toch niet voor lang! 'k Heb al iemand in 't zicht.

De Milledju kon zijn verfrommelde ooren niet gelooven. Niet alleen joeg men de knechten buiten, zonder hem te verwittigen, maar men nam er zoo maar nieuwe aan, en dat alles buiten zijn weet! Dat ging toch een beetje ver over zijn hout! Hoe durfde Annemie zoo iets doen?... Maar... dat was openlijk opstaan tegen zijn voorgdij!

En dan was hij al de verrassingen nog niet door; zijn oogen gingen dra nog heviger vuur schieten:

- En die, welke gij in 't oog hebt, mogen we daar den naam van weten?

- Ha! ja zeker; ge kent hem: Jurgen Faas, van Beirendrecht.

Ze noemde hem, zonder dat haar stem beefde, en zelfs lei ze er wat nadruk op.

- Jurgen Faas! Maar is 't Gods mogelijk! riep Wannes uit, zijn lange, kromme armen opstekend boven zijn vaal, groen-geel wezen, en, als door waanzin aangegrepen, balde hij de vuisten. Dan was 't veel beter den anderen hier te houden, dat was tenminst een eenvoudige, kloeke kerel, waarvan alleen de ouwe kwâtongen slecht wisten te spreken en wat op uw kap vertelden, maar dezen flierefluiter...

- Zal me heelemaal op den slechten weg brengen! Dank u... Spreek maar op, broerken lief, wa' zul-de mij nog zoo allemaal vertellen? Luister, 't is tijd, dat we eens voor goed een eind maken aan dat spelleken. 'k Ben het beu, radikaal beu, hoorde, altijd zoo te worden behandeld als een klein meisken. Op uw eigen aandringen heb ik dat 'kind van den armen' doorgezonden, dien jongen, welken ge gisteren met geen oogen kondet zien, en waar ge op roemt, nu hij weg is... En wat gebeurt er? In plaats mij gelijk te geven, staart ge mij aan alsof ik zoo 'nen kartonnen kop op had als de reus-

kens van Borgerhout...¹⁾ 't Is dan nog niet goed, want ge verwijt me dan nog een domheid begaan te hebben. Neen! neen! 'k heb er genoeg van! In 't vervolg zal ik mijn eigen goesting doen.

- Annemie! Ongelukkige! hakkelde de voogd het uit, gansch uit zijn lood geslagen; ge zult wel rede verstaan hebben alvorens die verkwister den voet hier binnen zal zetten. Wat uitstaans heeft die luierik van Beirendrecht met u? Zoo'n leeglooper gaan uitkiezen, als er zóoveel werklieden zonder eten zitten! Maar waar zijn uw gedachten toch? Wil-de u dan heelemaal ten onder brengen? Neen, 'k zeg het u nog eens, hij zal hier geen voet over den drempel zetten, dat verzeker ik...

- En ik... ik zeg u dat hij zál komen; en nogal van morgen af... En al 't noodig is, zal ik hem zelf gaan halen... Had hij zelf me niet gezeid, dat hij in mijnen dienst wou komen, den avond van onze laatste wandeling naar Putte?

- Onnoozel! En gij neemt dat ernstig op, de zotte spreuken van dien gast?

- 'k Heb gelijk. En ook, hij móet komen... Volstrekt moet hij hier zijn... Versta-de dat?... 'k Zal eens laten zien, wie hier iets te zeggen heeft...

Die woorden werden uitgebracht met zulke vastheid en klem, zóo krachtig, dat de Milledju twee passen achteruit week, onthutst, en geen woord meer kon uitbrengen.

Veertien dagen later, tot de grootste verwondering van gansch de streek, trad die levenslustige Jurgen Faas in dienst op de Wit-Hoef, als knecht van vertrouwen.

Wat er met Kees gebeurde? Reeds den volgenden dag van zijn vertrek bij Annemie nam hij werk

1) Reuskens van Borgerhout = korte, dikke poppen, waaronder een man verborgen zit, en die, in den 'Ommegang', op een wagen dansen.

aan bij den burgemeester Flup Sap. En, daar hij overtuigd was, dat zijn klachten geen uitwerksel zouden hebben op zijn dolle en onredelijke zuster, zoomin als zijn bedreigingen, deed Wannes Andries alsof hij de nieuwe schikking aannam; maar in afwachting, broeide hij de gewaagste plannen om in éenen keer een eind te stellen aan die ál te voorkomende knechten, goed in staat om de schijven van den ouden Nelis Cramp nog te ontfutselen aan de kleine Milledjus.

De Gansrijders

I

JANNEKE zijn vurigste wensch was zijn achttiende jaar te bereiken, om zich dan in te lijven bij de gilde der vreugdige ‘Gansrijders’ van Dinghelaar.

In afwachting woonde hij iederen Winter den jaarlijkschen kamp bij, en met evenveel belangstelling als vreugde, zag hij na, hoe alles geschikt werd, en de voorvallen van den strijd konden hem in vervoering brengen.

Den Zondag vóór Half-vasten, den grooten dag, wist hij reeds, dat de rijders wel een twintig zouden zijn. Hij noemde ze op aan ieder, die hem ondervroeg, zonder één enkelen te vergeten, te beginnen met de voornaamsten: Tist Sap, de zoon van den burgemeester; Kris Potter, uit de brouwerij ‘Het Klaverblad’; Bald Arrewijn, de oudste van den schepen-aannemer; Stan Lieter, de neef van den sekretaris; Chiel Daenens, de koperslager; Hein Vlogel, de mulder; Rob Maes, van de hoef van de ‘Zilver Berken’; Giele Servijn, van die van de Drie Wegskens; Pier Vandrom, van die van 't Ratelbosch; Dolf en Roel Gouda, de tweeling van den schrijnwerker; Jas Kalf, de joodsche beenhouwer. Bij die kleppers van hoger afkomst voegde hij dan nog Jurgen Faas van Beirendrecht, ‘onze Jurrie’, de Jurg van de Wit-Hoef. Daarna kwamen dan de minderen: Manus en Stoffel Maus, de ploegknechten van den burgemeester; Huib Coryn, koewachter van 't Ratelbosch; Rik, Huig en Sus Dras, de drij metserdienders van den aan-

nemer Arrewijn; en eindelijk, den twintigsten, Lowie Zanders, 'Sipido' genaamd, de grafmaker.

Janneke vertelde, dat ze 's morgens allen te gelijk opgetrokken waren, om hun logge en forsche trekpaarden te gewinnen aan hun gewicht. Ze zouden in den avond terugkomen met de gans, gekocht bij 'nen melkboer van Wijneghem, want dat gevogelte wordt niet gekweekt in den Polder.

Den volgenden Zaterdag, daags voor de groote gebeurtenis, op de open plaats voor 't gemeentehuis, zag hij hoe Dolf en Roel Gouda twee groote staken in den grond rechtzetten, waaraan ze dan een koord vastmaakten, slap genoeg, opdat een Gansrijder als hij er te paard onderdoor reed, door zijn arm uit te steken juist den kop van de gans grijpen kon, die er 's anderdaags zou aangehangen worden, met de pooten omhoog.

's Nachts deed Janneke geen oog toe. Op reeds vóór de haan kraaide, liep hij naar de markt.

Klokslag acht uur kwamen de ridders aan langs de groote baan en de zijwegen, zwaar in den zadel op- en neerdansend, maar met gul-kranig uitzicht, en gaven aan de uitbundige jongens en de reeds vroeg opzijnde vrouwen het opwekkend schouwspel van hun gedraaf over den weg.

Schabrak, teugels, voorhoofdband, glimmend-koperen oorplaatjes, tot de staart toe van hun rijdieren waren opgesmukt en versierd met goudgele boordsels, strikken van prachtige, duurbetaalde linten met schreeuwende kleuren, franjes, pluimen, en kronen van gekleurd papier; de hoofddeksels en de paaschbeste kleederen van de berijders maakten geen uitzondering, en 't was er om te doen, wie er het feestelijkst voorkomen zou op nahouden.

Tist Sap, de koning van 't jaar tevoren, - die, welke 't arme beestje van verleden keer den kop van 't lijf had gerukt, - droeg de nieuwe tot de

pijniging bestemde gans aan den zadel. Het erbarmelijk dier, toch nog in leven, maar bedwelmd, trachtte met de vleugels te slaan, bij elken zisprong dien Tist zijn paard deed; het verwrong zich den nek zooveel het kon, kwaakte wanhopig, en zijn goedige, zacht-droevige ronde oogen openden of sloten zich in een pijnlijken, wreed-tragen doodsstrijd; zijn einde zou zulk een geluk voor 't arme dier geweest zijn, en de barbaarsche woestheid van de boeren was amper begonnen.

Nevens den koning deinden Kris Potter, de kapitein, en Pier Vandrom, de roeper of plaatsvervangend kapitein, die zijn schetterend getoet op den koperen hoorn mengde met het scherp noodroepend gekwaak van het dier. Al de plezierjonkers, pachterszonen, met strak naarvoren gestoken beenen schrijlings op hun breede hollanders; stalknechten, loopend voor rekening van hunnen baas om zijn eer oog te houden, die allemaal kwamen twee aan twee na den koning en vormden den stoet.

Maar geen enkel paard kon tegen Koes op, het totaal gitzwart paard van tante Cramp, en waarop de dikke Jurgen een nogal kranig figuur maakte, met een van blijheid openstralend aangezicht als een goedgevulde zonnebloem in vollen zomer.

Alvorens den kamp te beginnen, moesten de wakkere kadeeën van Dinghelaar zich eerst nog eens laten bewonderen door de vriendinnen en kameraden van de omliggende dorpen, langsheen de dijken van den Polder, of in de Kempische duinen. Hun wandeling duurde drie volle uren, dikwijls onderbroken door menigvuldig en uitbundig oponthouden in de best aangeschreven staande herbergen. En, daar ze toch zeker waren hun schorre keel te kunnen verfrisschen, hieven zij de ballade aan van de vreugdige Gansrijders, de kloeke, op plezier-uitzijnde ridders van de gans. Ze keelden

ze uit, met hun verroeste, heeschklinkende en slepende stemmen, - als moest men 't mijlen ver in 't rond hooren, - en schommelden over en weer, van links naar rechts, om het rythmus aan te geven:

‘Sa! vrienden, komt bijeen, en gaat met ons uit rijden, want lachen is gezond, en jongens zooals wij, die leven van plezier!

Het is er om te doen 'n gans den nek te kraken, het beste middel nog om opgewekt te zijn, en onze jeugdige harten eens dapper op te halen, bij smulpartij en dans, vol leute en gejoel! Hoe! Hoe!

Ziet, hoe blij het bengelt, het aardig kwakend gansken, terwijl het zich verrekt aan dat lief koordeken! Laat ons, in afwachting, als rijke gasten rijden! De Koning gaat voorop, met zijnen kapitein, en Pier, de luitenant, komt met ons achteraan. Vriend lief, drink hier den wijn, hij is zoo zoet als honing! 't Is dan maar eerst dat wij goeï kleppers zullen zijn. Wijn! Wijn!

Gij, dappere trompetter, blaas flink uw lustig deuntje! Jonkers, maakt u gereed, want bier, zoo blond als goud, wordt voor ons reeds getapt. De Koning is met ons, de drank zal niet ontbreken. Dus ieder zijn glas! Ras! Ras!

Gij, uitgeslapen dokter, door gansch het land geroemd, moogt onzen vorst verzorgen en zeggen wat hem kwelt. Sla uw groot boek maar open, geneesheer, die ons kent. Lees vrijweg wat er staat: “Zooals gij hem dáár ziet, zal hij moeten genezen, maar zijne groote kwaal, die is zijn krachtig bloed! Goed! Goed!

Zijn er soms, die met ons nog mede willen gaan? Jongens in onzen aard, 't zij boer of ambachtsman, geeft u dan hier maar aan. Het staat eenieder vrij, - ge zult 't u niet beklagen, - te komen onder ons, de wakkre gildenschaar. Het zal

voorzeker hier aan paarden niet ontbreken, daar sta ik borg voor. Ho! Ho!

En welke paardjes, man! Hoe lief zijn ze aangetakeld? Hoe fijn en opgefrist! Ze tooien toch zóo schoon, met lintjes van satijn! En wij dan, brave lieden, met onze sierlijk' hoeden, wat zegt ge daar wel van? Die pluimen, waarmee zij zoo zwaar beladen zijn, ja, menschen, die zijn echt! Is dat 't beziens niet waard? Ha! Ha!

Te paard, en stoetgewijs, zoo gaan we langs de baan, en komen, recht op recht, in “De Drij Linden” aan. Ik echter vrees er voor, daar niet weg te geraken. Pas op, mijn kameraad, want 't bier is opperbest, zoo'n drankje vindt ge nooit! Want weet, dat het voor ons opzettelijk werd gebrouwen.

We zullen wel eens gaan tot aan den “Krekelberg”, langs 't hoeksken van “De Piek”, en 't uithangbord “De Kaart”, en ook de “Zilver Hoeken”, “De Kladschilders” bezoeken; maar de kapellekens, waar we gewoonlijk komen, die gaan we niet voorbij, dáar op de breede baan tot aan de bedevaart van Putte's heerlijk bosch! In Dinghelaar, dat wordt verstaan, daar komen wij het laatst! Ha! Ha!

Wanneer we in Dinghelaar blij komen aangereden, dan zullen zij er zijn, ál onze beste vrienden, en jubelend roepen ze ons een hartelijk welkom toe, de volle pint in de hand. Zeg, makker, of we weer eens leute zullen hebben? Van verre hooren wij het lieve beestje schreien! Wel ja, mijn lieve meid, we zijn hier al terug. Gezeten op ons dravers, zóoforsch en flink als leeuwen, komen we langs de baan tot hier, in “Ford-le-Cou”! Woe! Woe!

En als er een van ons soms van zijn rijdier tuimelt, dan zal in het plezier de pijn wel overgaan. Hij wipt terug te paard en sluit zich bij

ons aan! Hoepsa! 't is al gedaan! Maar als er tusschen ons toch bloodaards moesten zijn, dan mogen ze wel gaan, indien ze ons, voor hun straf, betalen één of twee tonnen van 't beste bier. In afwachting daarvan roepen wij blijgezind: “Vivat de kapitein!”
Wijn! Wijn!

Nu opgepast! Want hij, die 't beestje zijnen kop van 't bengelend lijf zal rukken, die krijgt vandaag de kroon. En op zijn schoonen hoed, daar zal te lezen staan, in blinkend-gouden letters, dat hij wel degelijk ons aller Koning is. Hi! Hi!

En feestelijk zullen wij hem kronen, onzen Koning, met een zeer kostbaar lint van 't allerfijnste goud! Te drinken, besten drank! Op de gezondheid dus van onzen nieuwen Koning! Geef op maar, rhum of bier, dragonders gieten er álles door!

Gij, gediensstige schenker, moogt uwen moed verdubbelen. Sta bij uw pompen klaar, gezonde, dappere jongen! Al zijn uw winsten groot, van ons is er toch niemand, die daardoor arm wordt. En zij, de drinkebroers, die zich op u betrouwen, zijn helden, beste man!

En gijliê, meiskens lief, zijt allen ook tevreê. Ziet hoe de flinke kerels van 't dorp de gans gaan rijden. Vooral gaat hier niet weg. Ge weet het: ruiters, gelijk wij, die zien op geenens dans! Smeert uwe ronde beenen maar weer eens dapper in, om ze goed zwak te maken. In afwachting, dat wij een flikker zullen draaien, drinkt eenen lekkeren teug, hier aan mijn groot glas, en zingt met ons luidop: “Vandaag is Suske Dras van onzen troep de knaap!” Kwaak! Kkwaak!

Vooruit! Den zadel in, en allen, op één rij, het koordeken onderdoor, waaraan het gansken hangt. Grijpt het goed bij den kop en kraakt het zijnen nek! Kwek! Kwek!

Met éenen ruk is 't raak! Kwaak! Kwaak!

De Gansrijders zijn hier, de ploeg van “Ford-le-Cou”! Woe! Woe!’

Hun lange rij verzwond in de grauw-mistige, Lente-kille lucht van Maart. De laatste strofen van de ballade verzwakten voortdurend, om, bij tusschenpoozen, nog slechts als een gedempt rumoer tot op de plaats te komen; hun stemmen stegen nog eens op als 't zuchten van den wind in de blâren, en alles verviel in zijn gewone rust, toen ze 't volle veld bereikt hadden. Alvorens het grondgebied van de parochie te verlaten, betaalden de gauw-dorstige zangers een tol in de herberg van de weduwe van Neel, den sluizendraaijer; en van Dinghelaar kon men hen nog hooren uitschreeuwen:

‘Jonkers, maakt u gereed, want bier, zoo blond als goud, wordt voor ons reeds getapt. De Koning is met ons... de drank zal niet ontbreken... Dus ieder zijn glas! Ras! Ras!’

Totdat ze in 't dorp terugkwamen, wist men in Dinghelaar nieuws van de wakkere kerels, door de boeren, die ze onderweg tegenkwamen. Rond negen uur klonken ze vroolijk te Stabroeck, bij den koster Koze Kaalpan, en vóór de pastorie was Boet Arrewijn uit de stijgbeugels gevallen, maar zonder zich te bezeeren. Te Putte zochten die van 't ‘Hollandsch’ ruzie met de mannen, over de gans, en ze maakten hen uit voor ‘muiters’ en ‘laffe kerels’. Nochtans kon een opstootje vermeden worden; de ‘Kaaskoppen’, bij de kranige houding van de onzen, trokken terug over de grens. In de straat van Capellen weerhielden hen lang Liske heur mollige kaken, de dochter van Kamiel den veldwachter, en ook de honderd pinten waarop een vrijgevig vreemdeling hen vergastte, terwijl hij hen hun ballade deed zingen.

En wanneer ze door dorpen en gehuchten trokken, doken oude vrouwkens op achter de witte gordijntjes, en zagen ze na, met den neus tegen de ruit, en de jonge poezelige meisjes, toegelopen op den dorpel, die tusschen de vreugdig-pinkende gasten hun dansers herkenden van de kermissen van verleden Zomer, glimlachten hun minzaam tegen en riepen opgewekt naar binnen: ‘t Zijn die van Dinghelaar!’

En alzooging het tot half twaalf.

Op de baan van Capellen naar Dinghelaar zag men alsdan de rumoerige rij opnieuw verschijnen, - in de tegenovergestelde richting dan die, langswaar ze 's morgens vertrokken waren. Men telde ze bij naamafroeping; geen énkél ontbrak er aan den hoop.

Kees Doorik, die zich tusschen de benijders gevoegd had, was in zijn hoop bedrogen geworden: Koes had zijn nieuwelings-ridder niet op den grond gesmaakt en hem de ribben gebroken. En, om te toonen, dat hij wel goed levend was, en de eenige, die nog wat stem had, galmde Jurrie het uit:

‘Grijpt het goed bij den kop, en kraakt het zijnen nek! Kwek! Kwek!

Met éenen ruk is 't raak! Kwaak! Kwaak!

De Gansrijders zijn hier, de ploeg van “Ford-le-Cou”! Woe! Woe!’

Intusschen steeg Suske Dras, de knaap, uit den zadel, en tot Tist Sap naderend, met ál de gewenschte nederigheid, vroeg hij hem ootmoedig de toelating, om den kamp te beginnen. De Koning geliefde toe te stemmen.

Daarop nam Sus het slachtoffer van den koninklijken zadel, en liep het ophangen, met de beide pooten naar omhoog, in 't midden van de koord, die gespannen hing tusschen de twee staken.

Op het getoet van Pier Vandrom zijn hoorn stel-

den de kerels zich op één rij, vlak voor het bengelend dierken.

Bij een nieuw hoorngelaaft vertrokken ze, één per één, in de orde van hunnen stand, met de twee zware fchoenen tegelijk een klop gevend op den buik van hun rijdier. Woe! Woe! De wind dwarrelde gonzend om hun roode ooren.

Juift op 't oogenblik, onder de koord door te draven, richtten zij zich rehtop in de ftijgbeugels, met één hand den gefpannen toom vafhoudend, - de nieuwelingen fcharden zich met vollen greep aan de manen vaf, om 't evenwicht niet te verliezen, - met de andere hand, hoog opgefteken, grepen ze den nek van de bengelende gans en gaven er een korten, doch krachtig-norfchen ruk aan, zooals een ongeduldige bezoeker aan een bel zou trekken.

De vogel, uit zijn doodflap getrokken, fpartelde, dat het pijn deed om zien, met koddig-verwrongen, zenuwachtige vleugelflagen en krijschte kwakend en ratelend zijn smartvolle pijn uit.

De twintig ridders deden allen hetzelfde, en na Suske Dras, den knaap, en laatften van de bende, herbegon de wildemannen-rit met den koning Tift Sap, en altijd zóo voorts, twee, tien, ja zelfs dertig maal. Zoodanig, dat men op den duur niet meer telde hoeveel keeren ze er al onderdoor gegaan waren.

Bij de eerste toeren, zoodra het door de hand van den Gansrijder losgelaten werd, trok het arme dier den kop oogenblikkelijk terug in zijn pluimen op de borst: gelijk een fpringveer dat doet. Maar 't was moeite verloren voor 't flachtoffer, zich zoo ineen te wringen: de barbaarsche hand van den volgenden ruiter haalde den armen, bollen kop, met z'n groote, leed-uitdrukkende oogen, weer te voorfchijn van uit zijn molligen pluimen fchuilhoek. De

nek, onthavend, uiteengerokken och! arme, vermorzeld, trok zich al langer hoe minder terug in, tot groeiende pijn voor het dier. Het geraakte zóo ver, dat het bengelde, slap, zonder het minste teeken van leven, niet meer bekwaam om zich trachten te onttrekken aan de grepen van die brutale rekels, die waarlijk als wilde beesten te werk gingen.

Terwijl de kerels een weinig ophielden om hun paarden wat te laten uitblazen, bracht de gans haar half-verbrijzelden kop terug tusschen haar pluimen, langzaam, smart-moeilijk, daar het dit kort oponthoud aanzag als zijnde een volledige genade. O! neen, 't was nog niet gedaan! Want de knoestige vuisten van de bloeddorstige ridders hernamen weldra hun onmeedoogend-wreed werk.

En het ging voort met gutsend bloed-sprenkelen, en donzig-zachte, rood geverfde pluimpjes dwarrelden langzaam naar omlaag, op de aan den voet van den galg samengedrongen kinderen, den neus hoogop de lucht ingestoken, met wijd opengesperde, allesopslopende, glinsterende oogen en gapenden mond.

Op zekere oogenblikken dacht men de gans voor goed ingeslapen, voor altijd verlost van de kwaal, die men 'aardsch lijden' noemt. Men had de minuten geteld, op de wijzerplaat van den toren, die verlopen waren sinds haar laatste stuiptrekking. 'Eindelijk!' lieten eenige medelijdende toeschouwers hooren; 'nu al!' grommelde misnoegd Janneke, die met de andere kleine Milledju's een groep liefhebbers vormde, die van hun plaats niet af te slagen waren.

Men had zich nochtans vergist. Het dier viel slechts in bezwijming. Plotseling deed een griezeling-wekkende, krampachtige stuiptrekking het uiteengerokken, vervormde lijf een afschuwelijken wrong ondergaan.

Janneke kon zich niet bedwingen, en trappelend van ongeduld, zoodat zijn holleblokken op de steenen kletterden, jubelde hij 't uit:

- Hardi! de volgende! Zie, ze leeft nog!

De volgende was die woestaard van 'nen Hein Vlogel, de mulder. 'Zoo hard niet, Hein!' wilde de jonge Andries hem nog toeroepen. Maar, te laat!

Kwek!

Dees maal liet het gemarteld, opgeleefd dier een laatsten hik; het verroerde niet meer. Amaï! die klepper, dees reis, was er voorwaar tegen bestand geweest.

't Spel was daarom nog niet uit. Het kwam er nu nog op aan, dien bebloeden, verhakkelden romp den nek af te rukken. Voor velen werd het spel te eentonig, en in afwachting van den einduitslag gingen ze er eentje pakken in de 'Drie Linden'. De onzekerheid bleef niet lang duren. Opeens daverden galmende 'hoera's!' door de lucht, die ál de drinkers uit de herbergen deden stroomen.

Bij 'nen krachtigen snok hadden de keelspieren en de strotslagaders toegegeven en waren doorgescheurd, zoodat de vormelooze, verplette kop in handen bleef van den overwinnaar. Uitgelaten en gloriëdrongen, jubelend zooveel hij kon, toonde deze dan aan ál de aanwezigen zijn schandelijk veroverd zegeteeken. Pier Vandrom schetterde op zijn hoorn 't verheugend nieuws alom in 't rond, en 't blijde feestgetoet verkondde den nieuwen koning. Met kalm en plechtig-voornamen stem klonk dan over het plein: 'Ons alles Koning is Jurgen Faas!'

Als op zijn plaats genageld, de handen in de zakken, had Janneke geen enkel oogenblik de aandacht afgewend van dit lange wildemansspel. Hij snoof den afschuwelijk-zachten reuk op van 't lauwe bloed; in bedwelmende vervoering sloeg hij ál het

hardnekkig gedoe gade van die lompe kerels, op dit zwak slachtoffer, en schepte genoegen in dit stelselmatig verminken en uitrukken van dit dierlijklaag, maar lang volhoudend leven.

Die opgewekte Jurgen stelde nu een eind aan den kamp. Janneke stiet een vloek uit van spijt. Nochtans troostte hij zich, in 't vooruitzicht, dat binnen twee jaar, tante Mie hem den wakkeren, git-zwarten hengst zou leenen, en hij droomde reeds halvelings, dan den strijd te winnen op zijn beurt; maar hij beloofde zich vast, er niet ál te kort spel mee te maken.

Opgewekt ging de kleine Milledju al fluitend en huppelend op den kring af, die zich rond Jurgen gevormd had, toen hij Kees Doorik in 't oog kreeg, onbeweeglijk, met den rug tegen den muur van 'De drij Linden'.

Dezen keer had Kees de marteling van de gans bijgewoond, met een nog grooter en wreeder belangstelling dan de ondeugende jongen. Verscheiden malen reeds had hij geweigerd zich aan te sluiten bij de Gansrijders hun gilde, en aan hen, die hem uitnoodigden, verborg hij dan ook zijn afkeer niet voor die aartsdomme en barbaarsche uitspanning. Vandaag echter was hij er niet in, om medelijden te gevoelen met de opgeofferde gans, een verstootene zooals hij. Integendeel had hij mee willen doen in dit leven-knakken en dooden. Dat kwam hém eigenlijk toe, Koes te berijden, en, éens op dit wakkere dier, zou hij die gans den kop van 't lijf gerukt hebben, en véel vlugger nogal dan die lummel van 'nen indringer uit Beirendrecht. Koes kende hem beter dan dien stoffer uit den Polder. Kees wist wel, hoe u te verzorgen, he! zwartje. De knecht herinnerde zich zóo duidelijk die avonden uit den tijd van 't werk op het veld, wanneer, na den ganschen dag den grond opengereten te

hebben nabij de Schelde, de ploeg of de egge onder dak gebracht werd bij den sasmester, om den goedaardigen Koes de moeite te besparen, het zwaar, lomp werktuig tot huis te sleuren over de baan, en het dan den anderen dag terug te trekken tot op dezelfde plaats. Dat was nu toch niet noodig! Koes, zichtelijk gevoelig voor die ingenomenheid vanwege zijn werkmakker, vergold die avonden die goedheid, door den dienst van rijdier te vervullen, en draafde in één trek door, tot op het wegelken vóór de Wit-Hoef. Maar Koes was voorzeker dien genotvollen en gelukzaligen tijd vergeten, want hoe anders kon hij verdragen, dat die vreemde, die onderkruiper dáar, hem op den rug zat!

Kees beeldde zich in, op een zeker oogenblik, dat hij het vurig dier bereed, en, op 't einde van 't spel, dat hij het nóg was, dien men toejuichte. Met dit verschil nochtans, dat, in plaats van een ganzekop, hij het groen-vaal, opgedrongen kerstenkinder-gezicht van Jurgen opstak; zijn vingers klauwden in dien vervloekten, vlasachtigen haarbos, en hij besprenkelde de omstaande menigte met bloed van zijn vijand, dat uit de keeladers gulpte; hij zwaaide het hoofd triomfantelijk in 't rond, voortaan onbekommerd en vrij, niet meer vreezende zijn paaschbeste, splinternieuwe kleederen te bevleken.

Met een klopp op den schouder riep Janneke den droomer terug tot de werkelijkheid, en fluisterde hem in 't oor:

- Goed gewerkt, ni' waar? Tante Mie zal niet weinig fier zijn met de overwinning van onzen Jurgen. Zie, daar is ze al om hem proficiat te wenschen... Vandaag kan 't er van af; hij betaalt álles: eten en drinken. Laat toch niet weg, dat ik liever zou gewild hebben iemand, die al lang in de parochie woont, als Koning van de Gansrijders van

Dinghelaar te zien. Zoo, gij, bij voorbeeld! Jurgen Faas is hier nog vreemd. Hoe heb-de 't bij den burgemeester? Minder werk en méer brood zeker dan op de Wit-Hoef, he?

Kees, lastig gevallen, kon zijn ongeduld niet meer bedwingen. Janneke maakte zich uit de voeten; maar op eenige stappen vandáár, riep hij hem nog toe met zijn piepende stem:

- Dezen avond zal er gedanst worden in 'De Kraai'. De burgemeester laat het toe. Tante Mie zal komen!...

- Loop naar den duivel! gromde Kees, terwijl hij deed, alsof hij een steen oprapte.

Terwijl Janneke tegen Kees bezig was, omringden de ridders den overwinnaar, zwaaiden met hun mutsen en hernamen in de ballade het passend koeplet:

'De Koning is met ons: de drank zal niet ontbreken. Dus ieder zijn glas! Ras! Ras!

En feestelijk zullen wij hem kronen, onzen Koning, met een zeer kostbaar lint van 't allerfijnste goud. Te drinken. Besten drank! Op de gezondheid dus van onzen nieuwen Koning!'

Anderen riepen: 'Leve Jurrie! Vivat Jurg!'

De polderboer, stralend van glorie, stak de bebloede hand vooruit; men zweeg.

- Vrienden, verkondde hij, ik sta u een kwartie toe om de paardjes op stal te zetten; en daarna zal iedereen zich begeven naar 'De Kraai', waar de Koning u zal opwachten, met den vork en een glas bier in de hand.

- Bravo! Hoera! keelden de negentien onderdanen van den nieuwen vorst het uit. Da's aangenomen! en, uiteenrijdend, zette eenieder het op een draf naar den stal.

II

Een langdurige kalmte had zich over 't dorp uitgespreid.

Op de open plaats wiegelde zachtekens de koord van den galg, in den vochtigen wind, die stilaan voortging de met bloed besmeurde pluimkens en het zachte dons, het doodgemarteld dier ontruikt, in alle richtingen op te drijven. Het middaguur riep de drinkers terug bij den haard, waaruit blauwige, wispeuturige rookwolkjes lichtekens opkronkelden. De soep wachtte Kees bij Flup Sap, zijn nieuwen meester; maar hij had geen honger, en, inplaats zich naar 'De Roskam' te begeven, keerde hij het dorp den rug toe, en richtte zijn schreden naar 't open veld.

De stille vlakte strekte zich eentonig en droef vóór hem uit, ten Westen begrensd door de helling van den breeden dijk. De met mest overladen gronden dampten, opengereten en verhakkeld bij den veldarbeid. Ze waren de een van den ander gescheiden door modder-groene grachten, slingerpaden, beplant met stijf-groetende populieren en zacht-groene elzen, waaraan de zilver-glinsterende, drijvende nevel zich vasthecht als luchtige vlokken watten. De kwikstaarten zaten malkander achterna tusschen de sap-voerende hagen, met berstende knoppen. Een teere zoelte hing in de lucht, zoo'n klamme lauwheid, die het bloed onder de huid opdreef, plotselinge schemeringen vóór de oogen bracht, en aangenaam den reuk streefde als het schuim dat openberst op het versch getapte bier. Kees gevoelde sterker dan ooit die neerslachtigheid, welke koortsen veroorzaakt bij het overgaan van 't een seizoen naar 't ander. De blikken van den jongeling dwaalden onachtzaam over de groote veldenvlakte. Hij dacht bij zichzelf, dat de rogge en de

spelt weldra zouden opschieten. Zou hij ze dees jaar zoo weelderig zien deinen als anders, op de velden van de Wit-Hoef?

Hij herdacht vol aandoening ál het werk van vroeger.

Hij stelde zich zoo goed die vettige braaklanden voor, waarop de mensch bijna aanhoudend gebogen werkt, den forschigen voet zwaar drukkend op de spade, om ze steeds dieper en dieper te drijven. En 't was zichzelf, dien hij in zijn verbeelding zag, vertrappend den muffigen, slibberigen grond, die aan de klompen kleeft, gekleed met een broek zoo bruin als tuf, zonder kiel, de armen van zijn rood baaien hemd uit de armgaten van de bruine gilet. Jurgen Faas, die hem nu verving, deed hij wel zooveel werk af per dag als de meester-landbouwer?

Met Maart komt ook de tijd aan voor het zaaïen van de erwten en de veldboonen. Kees had zijns gelijken niet om de staken te planten en de uitgeputte lagen te keeren op den gepasten stand.

En, zonder stil te staan bij de Lentemaanden en 't begin van den Zomer, gingen Kees zijn gepeinzen terug tot den oogsttijd. Ginds, in den verren Polder, op de drukkend-droge hitte van den middag, lei men zich op den rug, de beenen uiteen, met, tot ligbed, het pas gemaaide land, en als oorkussen het frisch-geurend koren. Hoe ruimschoots had hij dit verkwikkend dutje niet verdiend? En daarna, opgewekt en kranig aan den afmattenden arbeid, totdat de avond inviel. Wie zou kunnen zeggen hebben, het aantal zeisen door hem geschaard, en hoe dikwijls er een nieuw vel moest komen over zijn duimen, aan de taak verveld. Neen, Jurgen Faas, die hem reeds ten achter stond bij het spitten en ploegen, zou heel en gansch ten achter blijven in het maaien. Nooit zou die lummel zóoveel dagwanden graan afdoen als hij.

En hij dacht terug aan de vrouw. Waarom had ze dit nederig-verstoken, nuttig leven verontrust? De klamme grond volstond Kees; Annemie was opeens de zachtgoede verhouding komen afbreken tusschen den eenvoudigen landbouwer en de noestbewerkte aarde, zijn eerste lievelinge. De vruchtbare natuur wreekte zich, verstooten als ze werd door dit hardvochtig, meedoogenloos schepsel. Hij kon er niet toe geraken, tot haar terug te keeren, en nochtans in háar schoot alleen zou hij opbeuring en vrede gevonden hebben. Ook zou de dood hem nu beter zijn dan het leven.

Het gebas van een hond riep Kees op uit zijn ontmoedigende droomerij. Hij stond op het neerhof van de Wit-Hoef, vóór het hok van Spits. Het trouwe dier, den ouden knecht herkenkend, trok met geweld aan zijn ketting om hem te verwelkomen. ‘Roeke-te-koef? roeke-te-koef!’ roekten een koppel duiven op de vorsten van de schuur. Opgesloten in haar teenen kevie riep een hen klokkend haar verbaasd-piepende, trippelende kuikens bijeen.

Kees richtte zijn schreden naar de stallen; daar de poort ervan gesloten was, bonste hij er tegen met den voet. Een welbekend hinniken was het antwoord. Koes snoof den reuk op van den besten kameraad, door en door de steenen en planken. En de uit den doezeligen slaap getrokken herkauwers mengden hun dreunend-zwaar geloei met de groeten van de twee lievelingsdieren. Kees, gedurende die vreedzame minuten, een onweerstaanbaar-pijnlijke, hartbrekende smart gevoelende, streelde langzaam, droomerig-teer den goeden Spits.

Het woonhuis zelf sliep, doodstil en verlaten. Het uur van de vespers sloeg juist op den toren, ginderverre, en trilde zenuwachtig door de lucht. De bazin en Paulien woonden ongetwijfeld het Lof bij.

Terwijl hij daar te droomen stond, vóór die muren, waar vijftien gul-lachende jaren van zijn leven heengevloten waren in zacht-zoete, ijverige afsloving, kwam in hem het onbedwingbaar, snakkend verlangen op, terstond háár nog eens weer te zien, háár, die hem zóo hardvochtig dit dak ontzegd had.

Op den duur, als ware 't door een mistig waas, omvatte zijn blik nog eens gansch de inrichting van de hoeve, en toen stapte hij vastbesloten naar het dorp. Hij had het voornemen gevormd, de bazin te ontmoet te gaan, en ze een laatst vaarwel te zeggen; daarna zou hij optrekken, ver weg... zoo vére zijn voeten hem dragen konden..., wie weet waarheen... zooals ze hem aangeraden had.

De avond viel in...

Toen hij 'De Raaf' voorbij toog, waarvan de vensters plots een hellichten, gelen stralengloed uitgutsten op de baan, hoorde hij het schokkend gelach en de heesche schreeuwen van de Gansrijders, waarboven de daverende stem uitklonk van den jubelenden Jurgen Faas. Méer was er niet noodig om Kees zijn vastberaden voornemen te doen verzwinden als een zeepbel, en zijn diepgewortelden wraaklust als een laaienden gloed weer op te zweepen. Hij trad de herberg binnen.

Van 's middags reeds aan tafel, hadden de twintig kleppers nog niet anders gedaan dan gevreten en gezopen - andere uitdrukkingen voor zulke slemperij passen niet. - Wat was er al niet op tafel gekomen, en naar hun magen verzonden! Ontzagwekkende schotels lekkere stoofcarbonaden met geurenden ajuin, patatten met groene koolen en roodbruine, aanlokkende worst; zonder de gans te vergeten, wel een beetje mager, en een weinig taai tengevolge van de ondergane marteling, maar die er toch nog goed door kon, begeleid als ze werd

door druipende reepen spek en appelspijs met krenten.

Jurgen betaalde ruimschoots zijn goud-papieren kroon. Hij sloeg een gebiedenden toon aan om bier te bestellen; vloeken en grove verwenschingen bulderde hij uit als een zondvloed, en zijn vuist viel met zulk geweld op de vettige tafel, dat er alles op rinkelde, en licht-schichtend waggelden de halffiltersche pinten, die, met moeite gevuld, met minder inspanning en in korter tijd weerom geledigd werden.

De Gansrijders klonken, trokken dichte rookwolken uit hun baardbranders, lachten zich bijna een breuk, en jubelden bij de donderende uitvallen van hunnen vorst.

De pijp moede, vroeg de verkwister sigaren. De kas ging rond, en allemaal wilden ze er tegelijk in grabbelen. De vingers van Huib den koewachter vonden slechts den bodem van het kistje, en hij speelde dapper op zijnen poot, zijn deel opeischend, dat Hein Vlogel hem gepikt had. Dan vielen ze allemaal op den mulder en onderzochten zijn zakken, doch niet zonder hem hier en daar 'nen fermes kneep te geven. Hein protesteerde op zijn beurt en gaf dan toch, met tegenzin weliswaar, twee sigaren terug aan Huib van 't 'Ratelbosch'.

Dat twisten en fikfakken had de jongens gewekt uit hun droomerige loomheid.

- Spel! Muziek! Spel! riep Jurgen Faas.

De muzikanten, drie onmisbaren uit de fanfare Amicitia, - 'n schuifrompet, een piston en een bugel, - wachtten slechts op dit bevel van den Koning. Ze klauterden met hun stoelen en hun lessenaars op een tafel, in 'nen hoek geduwd, tusschen het venster en den schoorsteen.

- Hardi! donderde Jurgen.

't Midden van de plaats werd opgeruimd. En,

zonder voorspel, welke uit de koper-instrumenten zoevend en dreunend omhoog: poem-pata, poem-pata, de maat aangevend voor een wals.

De Jurrie van vroeger schoot boven. Opspringend gaf hij een duchtigen vuistslag in den bol van zijn klak, om er de verhooging nog wat grooter van te maken, zette ze op zijn oor, gaf een klinkenden slag op zijn dij, en, de sigaar in den hoek van de lippen, de handen vooruitgestoken, huppelde hij naar Loke, de dochter van den huize, waarmee hij in 't rond begon te wentelen.

Rosse Chiel Daenens greep aanstonds daarop de moeder vast, die absoluut achter den toog wilde blijven.

De wals was nog maar in de eerste helft, toen die snuffelaar van 'nen kleinen Milledju kwam uitbrengen, dat moei Cramp aan de deur was met Paulien, Lene Potte, van den brouwer, en Bella, van den burgemeester.

- Laat ze binnen komen! Bazin Annemie moet 'nen dans afleggen met den Koning! riep Giele Servijn uit, een blozende jongeling, vast in 't vleesch en uitgezet als 'nen volwassen man.

De gebroers Dras, uitvoerders van Jurgen zijn bevelen, liepen de nieuwsgierigen aanhouden, die zich zonder veel tegenstribbelen lieten meentrekken. Ze werden toegejuicht als ze binnenkwamen.

De onderbroken wals herbegon. Jurgen omstregelde Annemie bij de lende.

Chiel Daenens had zich gespoed de bazin van 'De Kraai' af te staan aan Kris Potter, gebouwd om met zware gewichten om te gaan, en had zich Bella toegeëigend, bezig met Kees te bekijken, die de vermaning zonder tegenspreken aannam:

- Ge hadt me nochtans beloofd, redelijker te worden en u zelve meester te geraken, Kees! zei

Bella. Ten minste zult ge dezen avond toch wel eten, zeker?

Giele Servijn zwierde met Lena Potter, en Paulien was Tist Sap te beurt gevallen.

- Laat ons 'nen polka vragen, dat vermoeit minder, zegde Annemie, na drie ronden van de wals, en, rood wordend, leunde ze 't hoofd tegen den breeden schouder van haar danser. De mededeeling, welke zij hem stil in 't oor fluisterde, lei op 't stralend, volle-maangezicht van Jurgen een uitdrukking van ontroering en verwaandheid te gelijker tijd.

- Wel liefste! Wa' vertel-de me daar? riep hij uit met goed te begrijpen dubbelzinnigheid in zijn dronkemansstem en streelende lonken, terwijl hij gelukkig en voldaan de hand over de gladde kin wreef.

Dan, terug zijn hoogen rang in eere houdend, riep hij den muzikanten toe, die de wals opnieuw begonnen:

- 'ne Polka, poddoeje! 'ne Polka, verdoeme!...

Het drietal gehoorzaamde, maar de bugel, 'n nieuweling, van zijn stuk gebracht door de vloeken van den schreeuwer, geraakte in de war, had geen adem meer en ging daardoor van de maat.

Kees Doorik trad toe op den aamborstigen en nam hem 't speeltuig uit de handen.

- Geef hier, 't geld blijft voor u! zei hij, ten einde den notenkraker te bewegen.

Hij bracht den bugel aan de lippen:

- Opgepast!... Assa!

Dezen keer klonken en spatten de schetterende akkoorden de plaats door, krachtig gerythmeerd, sidderend en klankvol.

Kees, met zijn gezag als solist van de Amicitia stampte de maat, en beteugelde razend zijn medematen.

- Bravo, Kees! riep, tusschen de noten in, op een beschermenden toon, die verwenschte Jurgen, dansend zoo goed als het kon met zijn ingenomen vracht eten en drinken.

Nu kwam iedereen in beweging. Giele Servijn liet Lena niet meer los, Huib Corijn deed Paulien huppelen, Loke was overgegaan uit de armen van den Koning, in die van haren verliefde, Sus, - de jongste van de drie Drassen van bij Arrewijn, - den metserdieder, die al méer en meer in haar gratie kwam; wat Kris Potter aangaat, die bleef voortgaan met de overweldigend-dikke bazin uit De Kraai rond de plaats te bollen.

Anderen tusschen de meest uitgeslapenen van de Gansrijders, Boud Arrewijn, Stan Lieter en Giele Vandrom, hadden meisjes opgezocht in de buurt. Eenigen eindelijk, de jongsten, dansten ondereen. Dolf Gouda met Rein, zijn tweelingbroeder, Jas Kalf met Lowie Zanders, Janneke Andries met dien halven zot Hein Vlogel.

Dit laatste koppel guiten, waarin de kleine Milledju de vrouw moest zijn, maakte de bewondering uit van de verdwaasde dronkemannen. Bijwijlen lieten ze elkaar los, om op hun eentje-alleen te dansen, de beenen hoog opwippend, met gebogen armen; ze daagden malkander uit met gemeen-dubbelzinnige gebaren, tot op 't oogenblik dat ze zich vast tegeneen strengelden, om dol-woest ter plaats te draaien, de klak achteruitvallend in den nek, terwijl ze strak malkanders licht-schichtend wit van de oogen bestaarden.

De hielen knarsten op 't zand van den vloer, nat van 't speeksel en kletskens bier. De rokken zwelden bollend op, de kielen blaasden als luchtballen op de kermis, de broeken en keurslijven begonnen krakend te spannen, en uit dat geraas en gewemel gingen flauwe reuken en vage dam-

pen op van aanbrandend vleesch en garstige hesp.

De zinnen van den Krullebol waren dood voor álles, behalve voor het gedoe van de bazin en den Jurgen.

De pachteres schepte genoeg in die wilde polka, en leende zich goedschiks aan de weinig verdoken streelende omstrengeling van den blonden Jurgen. Om méer op zijn gemak te zijn, had hij zijn schoone kleeren van 's morgens afgelegd, en in de plaats ervan den kiel aangetrokken, om van zijn koninklijke waardigheidsteekens nog slechts de kroon van verguld karton op te houden. Deze, rond zijn muts gedaan, eindigde óok met hem lastig te worden, en hij smeed ze in 'nen hoek.

Terwijl ze danste, glinsterden de oogen van de bazin met dien flinkerenden glans, die Kees indertijd van zijn stuk bracht; die van Jurgen stonden verdwaasd en waterachtig in hun holten; bij háar was er nog levendigheid, zucht naar gestreel en zinnelijk genot, bij hém daarentegen las men een zweem van verzadigdheid op zijn dom wezen. Zij was rozig als de lente-schoone, geliefkoosde bloemen van wijlen pachter Nelis Cramp, met warmen blos op de wangen en schitterenden dauw op de lippen; hij - altoos en overal, die verafschuwde onderkruiper, - zonder bloed als een gestroopt kalf, zwijmelde op z'n pikkelen, en op zeker oogenblik was zij het, welke scheen te bevelen over dien bierton, dien pensenzak van Beirendrecht.

Kees scheen het paviljoen van zijn bugel te vullen met de onweders die stormden en loeiden in zijn borst. God toch! wat 'n schokkende, brekende klanken, wat 'n aaneenstooting van hotsend-schelle tonen! Hij verhaastte de polka, tot ze op den duur, stillekensaan, oversloeg in een dolvlugge galop, die ál de dansers zóó afbeulde, dat ze naar lucht hijgden, en mannen en vrouwen zegen neer, bezweet

en duizelig, op de hoeken van de tafels en op de banken.

De dorst kneep nu schroeiend de kelen toe en de Jurgen, de hand in den zak, begon opnieuw rondten te betalen aan zijn onderhoorigen en hun dansters. Hij liet juist zijn laatste vijf frankstuk wisselen.

- Laat ons doorgaan, zei Annemie, want dit geldverspillen begon haar te verontwaardigen, en ze zat ook in met de tegenwoordigheid van Kees. Allee, toe, jongen, zijn we er?

- Heu! heu! Wa' 'nen zorg dat de bazin Cramp over heeft voor onzen Jurgen! zei Manus Maus, die wel inzag, dat hun op-andersmans-kosten-drinken ging gedaan zijn, wanneer de vrijgevige betaler weg zou zijn. En zijn broer Stoffel, zoo goed bedronken als hij, schimpte:

- Da' ni', bazin! Een beetje geduld!

- Zou de Koningin soms de broek van den Koning dragen? voegde Sus Dras er aan toe.

Op 'n bank ineengezakt, tegen den muur, duwde Jurgen de hand weg, welke de pachteres hem reikte, een weinig van haar stuk gebracht door die kwinkslagen...

- Seffens, mijn liefste schat! broebelde hij. Ons bed zal niet gaan lopen!

Zij wachtte zich wel, nog aan te dringen, na den daverenden schaterlach, die dat veelbeteekenend antwoord te beurt viel, en, daar ze haar geslepen broer in 't oog kreeg, den Milledju, die schokkend met de anderen meegiechelde, stelde zij hem voor, haar te vergezellen naar de Wit-Hoef, hetgeen Wannes aannam. Indien ze alléén weggegaan ware, zou Kees haar opgevolgd hebben. Nu bleef hij.

- Goefien avond, Kees. Kom-de ni' naar huis? vroeg hem Bella, in een droeven lach, die haar de keel niet uitgeraakte. Ze vertrok met haar broer

Tist en den van haar niet weg te slagen Chiel.

- Slaapwel, Bella. 'k Heb geen honger of geen vaak.

- Als ge wilt dansen is het tijd, dat ge haast zoudt beginnen! merkte het levenslustige meisje op, en ze voegde er fluisterend bij, zoodat hij alleen het hooren kon:

- Waarom nog hier willen blijven... daar ze tóch weg is, de ándere...

Kees antwoordde niet. Ze drong niet verder aan, kropte haar verdriet op en vertrok, na gansch het gezelschap gegroet te hebben in een laatst en gulklinkend 'goeïen avond', dat uitliep op een trillenden lach, aan welker blijheid en hartelijkheid iedereen geloofde.

Buiten werd ze ingetogen, ze deed de lippen niet meer vaneen tot aan 'De Roskam', en dáar, op den dorpel van de voordeur, gelijk Chiel haar zachtruw de hand drukte, en haar opnieuw de heiligplechtige vraag stelde, die heesch-fluisterend uit zijn droog-schorre keel kwam:

- Hewel, ja! antwoordde zij na een zucht; ik neem het aan; spreek er over aan mijn vader... 'k Zal uw bazin zijn... 't Is beter, dat we er zóo een eind aan stellen. Nog een beetje, en mijn zinnen geraakten ook in de war.

III

Kees gaf den bugel terug, en de dansen begonnen opnieuw. Janneke, op de hoogte van de inzichten van zijn vader, liet twee bengels in den steek, die hij bezig was dronken te maken, door hen de kletskens bier naar hartelust doen uit te zabberen, en hij naderde den gewezen knecht van de Wit-Hoef.

Kees, die dronken wilde zijn, had ras achtereen

verscheiden druppels gedronken van een verraderlijken jenever, vermengd met peper.

- Groot nieuws, Krollekop! ronkte de onheilstichtende vlieg. Dat is wat versch! Jurgen Faas en tante Mie zullen aanstaanden Zondag hunnen eersten roep hebben in de kerk. Oom Jurgen, oom Faas! 'k leer het al op voorhand uitspreken, opdat mijn tong later niet zou blijven haperen.

Eerst op zijn hoede, daar hij al oogenblikken 'nen aanval van woede kon verwachten bij den jammerenden kerel, bleef hij recht voor hem staan en riep hem van verre toe; daarna, moed scheppend in de voortdurende beweegloosheid van Kees, zette hij zich neer op dezelfde bank, schoof voortdurend en stillekens dichterbij, totdat hij hem in 't oor fluisteren kon. De kwelgeestige, haat-opwakkerende adem van den sluiperigen ophitser blies rechtstreeks op de wanhopige hersens, zóodanig, dat het bloed erin stormend aan 't zoeven en bruisen ging. De kleine Milledju dreef het zóover, tot zelfs zijn arm rond den hals van Doorik te vlijen, en zijn valsch gestreel, zijn geheimnisvolle mededeelingen drongen dieper en vlijmender dan ooit in Kees zijn binnenste. Om te voorkomen, dat een ander dan zij getweeën iets zou hooren van zijn kwaadspreken, hield hij de open hand vóór den mond. Zijn sluwe blikken zochten somtijds, tusschen den rook en de uitwasemeningen door, dien ton van 'nen Jurgen, die naderbij zou kunnen komen hebben en alzo hooren, in welke bewoordingen de tartende nietdeug aan Kees sprak over zijn aanstaanden oom. Maar Jurgen bewoog evenmin als Kees.

De onderduimsche en sluwe toespelingen van dien opstoker hadden de uitwerking, die er van verwacht werd. Ze schenen den doorgezonden stalknecht toe als een weerklink van zijn eigen ge-

dachten, en hij schepte er een bitter genoeg in, de redeneeringen te hooren herhalen, die hij zichzelf opdrong, om zijn laaienden haat te rechtvaardigen. Een gedempt gegrol, een snik in de keel, een trek van z'n aangezicht, waren zóoveel aanduidingen voor den Judas, dat hij den verliefde geraakt had op de ziek-weeke, gevoeligste plaats.

Hij achtte hem genoeg opgewonden tegen Jurgen.

- Houd-u goed, Keeske! En zalige droomen, kameraad!

En hij sloop weg, zich verkneukelend, op zoek naar den ouwen.

De muzikanten zwegen, men danste niet meer. De drinkers verlieten de herberg in groepjes van drie of vier, arm aan arm, de minst bedronkenen de anderen ondersteunend.

In 'De Raaf' bleven juist nog Kees Doorik, Jurgen Faas, de gebroers Maus en Dras, de dorstigsten van de Gansrijders, die hunnen Koning volstrekt niet wilden verlaten. Aan die plakkers hadden zich eenige drinkers toegevoegd uit den 'Zilveren Hoek', de wijk van grondwerkers en daglooners.

De dronkemannen waren gekomen in hun staat van neerslachtigheid en droomen; Jurgen Faas werd verteederd, sprak met zoet-zachte woorden, verboederde met iedereen. Hij zag Kees daar zitten, stuur en teruggetrokken, met gerimpeld voorhoofd, en genereus tot het uiterste, ging hij wankelend op zijn mededinger toe.

- Sanctus, Krollekop! We zijn allemaal vrienden, he! stamelde de polderboer, zijn glas klinkend tegen dat van Kees.

De ander duwde hem terug en trok zijn halven liter naar zich toe.

- Houd-de koes, zeg ik. Jongen, jongen... let

op... doe alsof ik hier ni' zou zijn... 't Is 'ne goeie raad die 'k u geef... We hebben met malkander niks te zien.

Nochtans, Jurgen had zijn vast gedacht, en hij hernam op 'nen toon van zacht verwijt:

- Wij zijn kameraden, he!... Zeg...
- Loop naar den duivel!
- Allemaal vrienden... ni' zoo?
- Verrek-d'... gromde Doorik.

Jurgen drong aan, en ging zij aan zij van den jaloersche zitten, naar hem toe schuivend, bijna gelijk de kleine, fleemende Milledju het gedaan had.

En zonder het verwrongen aangezicht op te merken van den van woede kokenden Kees Doorik, begon de onvoorzichtige te spreken over Annemie, de Wit-Hoef, zelfs van zijn aanstaand huwelijk. Indien hij Kees zijn plaats ingenomen had op het erf van Nelis Cramp, dan was dit enkel door het toeval. Het duidelijk bewijs, dat hij zijn vriend Kees niets dan goed wilde, lag wel daarin, dat zijn eerste zorg zou zijn, eens baas geworden van 't erfgoed, den Krollekop terug te nemen als opzichter. Dáar gaf hij zijn woord van eer op.

Daarna sprak hij over zijn toekomstige en de eigendommen.

Hij vroeg inlichtingen aan Kees en raadpleegde hem over den handel en den wandel van 't huis, en hoe de zaken stonden:

- Zeg, wat denk-de er van? Nogal eens e' vrouwke, he!... en schijven... Is 't zoo niet?...

En hij stompte met den elleboog tegen Kees z'n ribben. Op den duur kon deze het niet meer uithouden; de woorden van den lummel uit den Polder waren zooveel krenkende uitdagingen, en opgewonden riep hij hem vlak in 't gezicht:

- Maar versta-de me dan niet? 'k Heb u gezeid me ni' meer aan te spreken...

Hij hield zich nog wat in, zijn in den grond eerlijk karakter weerstond, niettegenstaande alles, aan zijn verbolgenheid; maar, gevoelend dat zijn wilskracht hem begaf, stond hij op om te vluchten, want een angstig-naar voorgevoel deed hem vreezen voor tragisch-woeste uitleggingen.

Jurgen, misnoegd over dit vertrek, weerhield hem bij den kiel.

- Laat me los! snauwde Kees hem toe.

- Geef me dan 'n hand! zei de ander klagend, die niet wilde begrijpen.

Kees antwoordde met 'nen vloek, en vertrok, na een onzedig gebaar: 'Da's voor u!'

Jurgen haalde hem in op den weg:

- Ik wil, dat we vrienden zouden zijn! zanikte hij.

- Zij-de daar terug met uwen zeever, ja?... We zijn getweeën, Jurgen, en ik zeg u, houd-de voor verwittigd; doe me ni' opvliegen! Ge speelt daar een gevaarlijk spel, jongen, op dezen moment... Ge weet niet hoe da' kan uitdraaien, die plagerij... Zie, uw weg is linksch; ik ga rechtdoor... God sta ons bij!

- 'k Zal gaan waar ik wil! wederverde de Gansrijder.

Door een nieuwe opborreling van den gistenden drank, werd hij knorrig en uitdagend op zijn beurt:

- 'k Zal u volgen. Wil-de soms ruzie zoeken?... Zeg het dan rechtuit!... Waarlijk, 't is zoo bijkans of we hebben samen nog een eitje te pellen?...

- Bravo! Jurgen, zei Kees met een afschuwelijken grijnslach, 'k hoor u liever zóo spreken. Die kinderachtige streken kwamen niet van pas. Laat zien, dat ge 'n echte kerel zijt! Zóo zullen we ons gaan verstaan. Ha! ge wilt uw rekening effen maken, kom af dan...

Kees verhaastte den stap. Jurgen, die hem losgelaten had, ging bijna rechtop nu nevens hem.

Ze hoorden de deur van 'De Raaf' open gaan. Rik Dras riep ze terug, van op den drempel, met zijn handen 'nen trechter makend voor den mond:

- Laoela! he... mannen! Jurgen... Ju...u...rie! Halli delideloo! Psss...!

Ze waren reeds te ver af, opdat hij ze nog zou kunnen ontwaard hebben. Ze wachtten zich wel te antwoorden, en sloegen links af, 't volle veld in, omhuld met ondoordringbaar-nare duisternis, waarin de verlichte ramen van de hoeven geen rood-gele vlekken meer schemerden. De pikdonkere nacht was reeds uren lang ingetreden. Een bijna lauwe, streelende wind, hijgend als adem, verroerde de nauwelijks te raden gordijnen van de trilpopulieren. De Poldergrond, doorweekt van de laatste Winterregens, zakte in onder de voeten van de nachtelijke dwalers, nu allebei zwijgend en stuur.

Ze kwamen aan den voet van den dijk.

- Als we hier eens bleven staan! zei Jurgen.

- Gelijk ge wilt... antwoordde Kees, en, aan een laatsten goeden inval gehoor gevend, voegde hij er aan toe:

- We zouden ons misschien kunnen verstaan... Ge weet, dat men mij een groot ongelijk heeft aangedaan, en nu wilt gij mij bedreigen met nog méer scha! Jurgen Faas, Jurrie, laat uw hart zien. Zie af van Mie Cramp! Dan zal het aan mij zijn, u de hand te reiken en u mijn vriend te noemen... Heb kompassie met mij! 'k Zie ze zoo geerne!

- Voor wie neem-de gij mij, Kees? Iemand, die rechthuis is, heeft maar één woord: ik word haar man! En ook, al moest ik mijn woord terugtrekken, wa' zou-de dan vooruit zijn?

- Begrijp-de dan niet! Maar jongen, 't is ál

wat ik in de wereld bezit; 't is me zooveel als 't hemelsch paradijs na mijn dood!...

- 't Spijt me voor u, kameraad, maar zij zag u toch niet geerne; de plaats was vrij; is 't te verwonderen, dat ik er van geprofiteerd heb, nondekeu!... Hola, jongen, nu is de plaats ingenomen,... en nogal héel goed zelfs... Allee, toe... serieus gesproken, ge zoudt er toch niet in toestemmen, geloof ik, mijn werk te doen doorgaan als zijnde van u?...

Kees greep het hoofd in beide handen, niets meer ziende, en slechts hoorend een wild-klotsend huilen en stormen in zijn bruisende hersens:

- Wa' zeg-de daar, Jurgen Faas!... Herhaal het nog eens, om te hooren... 'k Heb mis verstaan, is 't ni' zoo?

- Heb-de gezien, arme maat, hoe ze in mijn oor fezelde, vóór we begonnen te dansen?... Ge vroegt u af zeker, wat ze me zooal te vertellen had, sukkeleer! O! niks van u, jongen... Eenvoudiglijk, dat ik binnenkort vader zal worden...

- Neen! och, neen, Jurgen lief... In Godsnaam, zeg me dat er niets van waar is, dat ge wilt stoffen... 't Is onmogelijk! 't Kan ni' zijn!

- Integendeel... 't is maar al te waar; luister liever... Over vijf maand kwamen we elkaar voor 't eerst tegen in Putte, waar Annemie en ik ulie kwijt gespeeld hebben... Eens alleen met haar, zijn we in dat herbergsken verzeild, en daar, de duivel me te sterk zijnde, heb ik het er niet bij gelaten haar enkelijk te bezien... Dat is alles! Verdommels, wa' zoud-de gij gedaan hebben?

De onmeedoogende wreedaard schoot in een schaterlach, alvorens voort te gaan:

- Wacht nog maar vier maand, en ge zult zien. Ha! 't is juist, te beginnen van October... Vier en vijf is negen, of de meester van Beirendrecht

heeft gelogen... Ge moogt het natellen op uw vingeren, als ge wilt.

Hij hield den buik vast, van 't danig lachen, alle gedwongenheid afwerpend, bij de herinnering aan zijn overwinning van dien dag.

Voor Kees was er nu geen twijfelen meer bij gemoeid.

- Ha! schandalige vetlappen! Ha! wat een smerige teef! stiet hij dolzinnig uit in de stil-drukkende, heimmisvolle duisternis. En knarsetandend voegde hij er bij: 't Was dan toch waar, dat ze hem geerne zag... Nu is 't tusschen ons getweeën te doen... Gij, ge moet er aan!...

En eenige stappen achteruitwijkend, nam hij zijn loop, om op hem uit te schieten. De andere, halvelings ontuchtend, had den tijd gehad om op zijn hoede te zijn, en met een heftigen stomp tusschen de oogen weerde hij den aanvaller af. Kees voelde 't niet, alhoewel de forsche vuist van zijn tegenstrever, knokig en hard als knoesten van een eik, hem een breede schram vel van 't voorhoofd gestooten had. Hij beukte opnieuw vooruit.

Behendig en vlug als hij was, had hij, twee jaar tevoren, in dat vervloekte Putte, een beroepsworstelaar gevloerd, nen 'Duitsch' zoo behaard als een wolf. Indien hij nu zijnen man in de lenden te pakken kreeg, dan was 't er mee geloopen, met dien verfoeilijken vlegel.

Jurgen berustte in zijn kennis en ondervinding van 't boksen om den woestaard in bedwang te houden. En waarlijk, twee of drie uitvallen van Kees, die rond hem draaide met voor- en achterwaartsche sprongen, werden dapper en krachtignorsch afgeweerd. Maar de behendigheid van den polderboer begon te verzwakken, hij was van zijn stuk gebracht door de duizelige vaart, waarmee de krachtige armen van dien wakkeren kerel op hem

afschoten. Plotseling voelde hij zijn lijf omstrengeld en als door ijzers knellend geprangd, tot brekens toe; de grond slonk weg onder zijn voeten, en met een bons smakte hij ruggelings neer.

- God ver...! vloekte hij in zijn val; méer kwam er niet uit.

Kees was de overwinning nabij, alhoewel de wanhoop den Gansrijder een ongekende kracht, en ijzersterke zenuwen verleende. Ten gronde spartelde worstelend de Jurgen, zooals wel nóoit een gans aan de koord gewipt en gebengeld had. Hij zocht den sinjoor zijn oogen in te duwen, hem te bijten, hem bij zijn haar te scharren en te rukken, ja, hij trachtte zelfs een knie tusschen den andere zijn beenen te wringen, om hem den onderbuik te vermorzelen. Maar 't was alles verloren moeite, daar Kees dapper volhield en die trukken wist af te weren. Aaneengestrengeld rolden ze verscheiden malen de een over den ander, als waren ze met koorden gebonden; ziedend van woede kwam hun het schuim om den mond, en bloed kleurde hun grijnzend aangezicht. Bij dit wildemansgedoe ontvlood stilaan Jurgen alle macht, en, geklemd in de prangende armen van den Doorik, hijgde hij met zwoegende borst.

- Wacht! manneken, nu is uw zaak geklonken! triomfeerde de overwinnaar. 't Gansrijden is geloopen... Alle spelen zijn gedaan, Koningsken... minnespel en de rest... Nu komen wij in 'Ford-le-Cou'. Woe! Woe!...

Jurgen gevoelde zich verloren. Hij gelukte er in, tot aan z'n broekzak te geraken en er zijn lierenaar uit te trekken. Kees, geslepen en valsch geworden, had hem met inzicht die gelegenheid gegeven, en, er op beloerd zijnde, ontwapende hij hem veel rapper dan de ander het mes getrokken had.

Nu was 't er mee gedaan.

Hij plofte hardnekkig het vlijmend lemmer in 't sidderend lijf, trok het wapen terug en dreef het opnieuw met kracht in de bloed gulpende lende. Zóo geraffineerd bloeddorstig was hij geworden, dat hij de voorzorg genomen had, de kleeren en 't hemd van den ongelukkige boven den broekband op te trekken, opdat het mes geen hinder zou ontmoeten. Bij den eersten steek, hem in de heupen gedreven, smeekte het slachtoffer:

- Och! Kees lief!... In Godsnaam, doe het niet! Amaï! Houd op! Oeijoeijoei!

Kees had geen ooren meer. Hij hield zich schrijlings op dien vent, waar hij nu absoluut meester van was. Hij klemde Jurgen zijn lijf tusschen de knieën, zooals het zou gedaan hebben bij den goeden Koes, het gitzwart paard. Met één hand wrong hij de kreten doof in de keel van zijn vijand, en de ander ging op en neer, bliksemsnel in razende vaart, hem de zijden doorkervend, zooals hij de aarde van den Polder zou opengereten hebben met een hak. En als bezeten riep hij uit: 'Harret! Harret! ge krijgt nog wat!'

Het smeeken en het zuchten van den overwonnene verzwakte. Om hem heelemaal tot zwijgen te brengen, plofte Kees hem een laatste maal den lierenaar in den nek, zooals men dat doet bij de varkens. Alle reutel hield op. Een straal bloed vloeide uit den mond. Niet het minste verroerde nog.

Kees bleef eenige stonden gebogen over die levenlooze massa, bijna uitgebloed, welke eens de joviale Jurgen Faas geweest was. Daarna schudde hij zich af, als hadde hij gedaan met een vermoeiend werk. Gehinderd door zijn kiel, die zoodanig van bloed doortrokken was als die van 't lijk, deed hij hem af en wierp hem over het aangezicht, bleek-grauw als een Wintermaan, waarvan de verglaasde oogen hem verwilderd moesten

aanstaren in de duisternis. Dit armzalig overblijfsel dáarlatend, want het begon hem schrik aan te jagen, liep hij in één adem, zonder om te zien, tot aan de Wit-Hoef.

Spits bromde.

- Stillekens, Spits, ik ben het... sprak Kees op gedempten toon. De hond trok in zijn hok terug. Kees haalde 'nen emmer water op uit den put, en wachte zich halvelings aangezicht en handen. Hij neuriede, tusschen de klapperende tanden door:

‘Van verre hooren wij het lieve beestje schreien!

‘De Gansrijders zijn hier, de ploeg van ‘Ford-le-Cou!’ Woe! Woe!...

De poort van de schuur stond met 'n spleet. ‘Wa' 'ne slechte knecht’, mompelde hij, aan den geofferde denkend. Hij liet zich als een levenlooze massa neerzigen op het geurig hooi, en weldra verzonk hij in een loodzwaren slaap, met gebalde vuisten.

De prachtige haan, op het neerhof, kraaide klaroened zijn fier ‘koekeloerenaan!’

Achter den molen van Zander Vlogel, naar Eeckeren op, teekende een rozige streep, met zilverschichten, den horizont, waar de vuurroode, bloedige zonneschijf weldra zou rijzen.

IV

De bazin, afgebeeld door de wilde polka van daags te voren, had geslapen als een das, en werd eerst wakker als 't volop dag was. Ze stond verwonderd, toen ze Jurgen Faas niet ontmoette, bij het nazien van de werkplaats, de schuur en den stal.

- Hela! Op, luien Rik! riep ze verscheiden malen. Ze kroop de ladder op, welke leidt naar den stalknecht zijn kamerken.

- Jurrie! Jurgen! 't is tijd, jongen, herhaalde ze ten halve haar beklimming; een naar vorgevoel weerhield haar plotseling. Daar ze geen antwoord kreeg, kroop ze nog hoger op. Hij zal pijn in zijn haar hebben, dacht ze. Allo! 't werk zal vandaag weer niet goed gaan.

Tegen de zondering gekomen, tilde ze de valdeur op, stak het hoofd door de opening, het kamerken in, en riep.

Het bed was nog opgemaakt. Kleergoed van den Gansrijder lag hier en daar neergesmeten.

- Waar mag hij geslapen hebben, vroeg de jonge vrouw zich af, ongerust. Op den boord van een gracht? Of onder 'n tafel in 'De Raaf'?

Ze kwam al tastend, achterwaarts naar beneden. Aan den voet van de ladder, op 't oogenblik dat ze zich omdraaide, kreeg ze als een hevigen stomp in volle borst.

Vóór haar stond Kees Doorik, het gezicht doorkerfd met bloedige krabben, roode klodden gestold bloed in zijn haar; in zijn hemdsmouwen, met gescheurde broek, met morsig en klevend slijk doortrokken. Hij bezag haar vlak in de oogen, de armen gekruist over de borst, genietend van haar ontsteltenis en schrik.

- Ge zult den polderboer nooit meer levend zien! sprak hij met bedwongen, kalme stem.

Dat was haar een harde slag. Ze stond er van verbijsterd. Ze bracht de linkerhand aan haar hart, als om te voorkomen dat het zou bersten, en met de rechter verdook zij haar aangezicht, asch-grauw vertrokken van angst en aandoening, in haar blauwen voorschoot; de krachten begaven haar, de wraakroepende, afgrijselijke waarheid gissend, vond ze geen woorden om den moordenaar naar het hoofd te slingeren.

Intusschen steeg er een rumoer op over de luch-

tige velden. Verbaasde en galmende uitroepen klonken van den eenen kant tot den anderen van 't dorp. Het nieuws vloog van deur tot deur, de gemoederen in beroering brengend. Janneke, naar Stabroeck gezonden, stoof vooruit, zoo vlug als zijn stekkebeenen hem konden dragen, gelukkig als hij was, de eerste te zijn om 't akelige gebeurde over te brengen aan de weduwe Cramp.

Van zoo ver zijn stem dragen kon, schreeuwde hij, reeds half zonder adem:

- Tante! tante! Onze Jurgen is kapot gemaakt. Ze hebben hem gevonden bij den 'Zilveren Berk', op 't veld van Rob Maes...

Hij liep het huis binnen, op zoek naar Annemie, altijd voortgaande met schreeuwen.

- Ze gelooven, dat Kees dit gedaan heeft... De vagebond is niet t'huis geweest bij den burgemeester, dezen nacht. Hij is uit 'De Raaf' weggegaan met onzen Jurrie, om drij uur 's morgens... Rik Dras van bij Arrewijn heeft hen nog achternageroepen; daarna is hij buitengestapt om ze in te halen, maar ze waren ni' meer te zien...

Eindelijk drong hij in den stal.

Op 't zicht van Kees bleef hij staan, pal, aangegrepen tegelijkertijd door schrik en uitermate vreugde, met moeite zijn oogen geloovend.

- Hewel! Wa' moet-de van mij hebben, snotter? 'k Geloof toch, dat ik dat ben, Kees Doorik...

Janneke, zijn ontsteltenis te boven, trok op zijn stappen terug tot aan de inrijpoort, en daar riep hij 't hart uit zijn ziel, de handen als een trechter voor zijn mond houdend:

- He! mannen, langs hier... We hebben hem vast... Houdt hem aan, den moordenaar!

En daar ze niet rap genoeg toekwamen, maakte hij groote molenkens met zijn armen. Vier mannen kwamen aangelopen, vier Gansrijders uit de ge-

buren: Huib Corijn, Manus, van bij den burgemeester; Chiel Daenens en Hein Vlogel, de zoon van den mulder. Zijliê ook hadden hun roes moeten uitslapen, en het akelig nieuws was hun ook aan de ooren gekomen, toen ze nog in hun bed lagen.

Ze naderden Kees. Janneke durfde hen volgen, gerustgesteld door die hulp.

- Niemand zal er nu nog mee trouwen; niemand zal ze nog hebben! mompelde Kees, zonder de minste ontroering te laten blijken, zelfs geen lust toonend op den loop te gaan of weerstand te bieden.

De veldwachter Mille Pomp, reeds een weinig aangevuurd door den jenever, bood zich aan, gevolgd door den burgemeester, den dikken Flup Sap, er altijd lachend uitzierende, ondanks zichzelf, met 'nen mond tot aan zijn ooren. De eerste magistraat en de wachter redetwistten een tijdje om te akkoord te geraken, wáar men den misdadiger zou opsluiten, in afwachting van de gendarmen en het parket. De garde, met zijn helder doorzicht, deed gelden, dat hij op het gemeentehuis méer op zijn gemak zou zijn, om het proces-verbaal op te maken.

- Maar... maar... wie zou da' van zoo'n jongen durven denken!... zuchtte Flup, terug bij adem zoekend te geraken. Mijn dochter is als van de hand Gods geslagen...

Intusschen was er een dichte menigte op de binnenkoer van de Wit-Hoef saamgestroomd, het gespuis van 't dorp drong tot in den stal, men wroette en drong tierend tusschen malkander door om dat monster van 'nen Kees van dichtbij te kunnen bekijken, al boezemde hij evenzeer afschuw in als weetgierigheid.

De kleine Milledju had méer geneugten nog dan daags te voren, bij den kamp. Een véel kostelijker en edeler bloed, dat dat van de gans, gaf nu

die afschuwwekkende roestkleur aan den knecht zijn bruine schoenen. En grinnikend betuigde hij den menschenlachter een spottende ingenomenheid:

- Zeg, Krollekop, mijn beste vriend, nu zie-de er lief uit!... En properkens... 'k Zeg u maar dat! ...Mag ik mee gaan er eentje pakken, in de herberg van de Begijnenstraat... op kosten van 't goevernement... Goëie reis, lekker knechtje!

Annemie, gezeten op de sporten van de ladder, verborg nog altijd haar gelaat en herhaalde aanhoudend tusschen haar snikken door:

- Och, God!... Gotogot!... Gotogot!...

De schijnheilige Wannes Andries durfde niet lachen, alhoewel hij er zooveel lust toe had als zijn huichelachtige oudste. Hij zette zijn triestigst lijkbiddersgezicht op, en hield zich aan zijn zuster heur zij, om haar allerdiepst-gevoelde en gemeente vertroosting in 't oor te fluisteren, maar waar ze niemendal scheen van te hooren.

Te midden van een samenschooling vertelde Huib Vlogel, hoe, waar en wanneer men het verhakkeld lijk had opgeraapt van den armen Jurgen, de Gansrijders hun koning van één dag; op welke manier ze hem vonden, hoe hij gedraaid lag, met één been onder 't ander geplooid, - hoe verwrongen zijn wezen was, en welk een afschrikwekkende, paars-bleeke kleur 't overwaasde; de gapende wonde in den hals, en de messteken in den buik... o! 't was om te sidderen en te grijnzen van afschuw. Bewogen, en flauw wordend bij 't aanhooren van al die griezelige bijzonderheden, konden de dorpelingen zich niet inhouden, en zij huilden uit alle macht:

- Hangt hem op!... Maakt hem af, den lafaard! ...Ter dood!... 'k Zou hem den nek breken, den Doorik!

De kliek Milledju's, groot en klein, door den oudste bijeengebracht, riepen het hardst, en onderscheidden zich door hun wilde-beestenkreten.

- Een koord, vroeg Chiel Daenens.

Die rosse Daenens, de zoon van den koperslager, was de eerste piston van de Amicitia, en de gebuur van Kees, de avonden als er repetitie was. De verschijning van 't gelaat van den rondborstigen kameraad, gewoonlijk opgedrongen en guitig, maar nu in 'n ernstige plooi vertrokken, deed eensklaps voorbijtrekken, in het zieke hersenstel van den moordenaar - gelijk schimmen in een tooverlantaarn - de uurtjes zonder kommer noch zorg, de blij-lachende, zonnig-gekleurde tafereeltjes uit zijn vroeger leven.

Hij herinnerde zich het lokaal, - 's Woensdags na acht uur -, als 't werk gedaan was: vóór de groengeschilderde lessenaars, rond het biljart geschikt, onder zes aan de zoldering opgehangen petroollampen, stonden de muzikanten recht; ze keerden den rug naar de toehoorders - beschermende leden - die in de herberg hun pijp rookten, dronken, babbelden rond een tafel, de morsige kaarten in de hand. Terwijl ze speelden deden de uitvoerders hun oogen toe, en hun elastieke wangen gingen op en neer als een blaasbalg. Gedurende de poozen trokken ze hun mondstuk van hun speeltuigen, draaiden ze om, ten einde 't speeksel er uit te laten lopen.

Dan weer was 't wat anders: een uitgangsdag in 't dorp, 'n Maandag van kermis, ofwel een ronde in Capellen, een uitstap naar Brasschaet. Het uitgelezen muziekkorps van twee-en-dertig werkende leden stapte dapper vooruit, vier aan vier, met opgeheven hoofd, op rythmus van de 'pas-redoublee's'. Ze waggelden van links naar rechts, met den schouder drukkend op elken neerslag van de

maat. De kleine schavuiten, blootvoets en gezond als vischjes in 't water; hooisters met vrij-blikkende oogen en zilverklaren schaterlach dansten vóor en achter den stoet, hand in hand, of arm aan arm. Achter de 'djingel' volgden de leden van de kommissie, statig-voornaam, op hun Zondagsch, de 'décoratie' in hun knoopsgat, den stap involgend van de fanfare. Ze togen over de groote banen, waar hun rangen wolken stof opdreven, langs de zijwegels en paden, tusschen het rijpe, hoog-staande koren; de brandende zonnestrallen deden vuur- en lichtschichten vonken uit de breede hoorns van de tuba's, en hechttten op de kronkelende buizen van de schuiftrumpetten iets als karbonkelsteen, waaruit gele vlammen sidderend schoten. Vóor de deur van de bij de maatschappij aangesloten herbergen, doordien de baas betaalde, of één van de zoons meeblied, zette de fanfare zich uit, in halve maan, de muzikanten in 't midden... Dan, terwijl men een stemmend stuk van 't opperste gehalte ten beste gaf, traden de leden van het bestuur reeds in de gelagzaal. De eerevoorzitter - een mijnheer - kwam vóor, en ontving op den dorpel het eerste glas bier, uit de handen van de meid, poezelig-dik, en blozend als een appel. De heer, alvorens het glas aan te raken, noodigde 't meisje hoffelijk uit er even de lippen aan te brengen, hetgeen ze deed, rood wordend tot achter de ooren en schalksch loerend naar Moske, den bas, haar toekomende, 'nen guitigen snaak, die genoeg scheidte in haar verlegenheid, zonder daarom 'n kwinkslag te vergeten...

Het gehuil en getier: 'Wringt hem den nek om, den moordenaar!' verdubbelde, en trok den Krollekop uit zijn verstrooidheid.

- Luistert, vrienden! sprak hij. 't Is eerlijk en oprecht toegegaan... Als hij hier was zou hij

't u zelf kunnen bevestigen... 't Is Jurgen, die zijn lierenaar tegen mij heeft uitgetrokken... 'k Heb me verdedigd!

Een gehuil, dat er hooren en zien bij verging, overdekte zijn verklaring.

- Da' zul-de moeten wijsmaken aan die heeren van Antwerpen, mijn jongen, bracht Wannes Andries in, met een scheeflopenden glimlach op zijn grijnzend, arglistig wezen, vol sombere bedreigingen.

Het duurde wat, vooraleer men naar het gemeentehuis ging. De schepen Arrewijn kwam zeggen, dat het dievenhok opgeruimd moest worden, want 't lag vol kolen en aardappelen van den sekretaris Lieter. Het cachot had nooit gediend. 't Was de eerste maal sinds een halve eeuw, dat een moord bedreven werd te Dinghelaar. En dan was 't werk nog van iemand, vreemd aan de parochie. De boeren hun verbolgenheid deed vreezen, dat de moordenaar onderweg mishandeld zou worden, of zelfs uit dit voorloopig gevang gesleurd, niet bestand tegen een aanval, volgens 't zeggen van Arrewijn. Haat en nijd, die aangegroeid waren in hevigheid, naarmate Kees méer en meer vrienden begon te tellen, maar die hun laakzucht niet konden bevredigen door het onberispelijk gedrag van den vlijtigen kerel, kwamen in gisting en borrelden nu op, onmeedoogend en hardnekkig. En verward en gekoppeld aan dien banvloek 'moordenaar!', hoorde men donderen: 'Verwenschten bastaard! Awoert! stuk sinjoor! Hangt hem op!'

- Daar is de pastoor, fluisterden eenige stemmen.

De ploeg uitjouwens, die met moeite in bedwang gehouden werd door den veldwachter en twee of drie mannen, ging eenige stappen achteruit; het getier bedaarde wat.

De grijze priester, met een goedig-zacht, nadenkend figuur, naderde met moeilijken tred, leunend op zijn stok. De parochianen weken achteruit om hem den doorgang te vergemakkelijken, en de mannen deden hun muts af, doch niet zonder hem arglistig te bezien, als moest hun blik beteekenen: ‘He, Pastoor, daaraan zoudt ge u niet verwacht hebben?’

’t Was inderdaad dezelfde priester, welke Kees gekleed had, toen hij zijn eerste kommunie deed, en hem den catechismus geleerd had; ja, ja, datzelfde boekje, waarin gedrukt staat:

‘Met wil of werk, sla niemand dood!’

Toen gánsch het dorp den armen verstooteling uit de stad onrecht aandeed, en zijn onbekende afkomst als een vernederend schandmerk op 't onnoozel schaap drukte, dan was dat kind zonder naam de beschermeling van den achtbaren zielenherder.

Wat ging nu die wijze man zeggen aan den zondaar? In 't geniept hadden er sommigen al geneugten in. Die ontmoeting had wat te beteekenen.

De pastoor trad op zijn verdoolden beschermeling toe - hij had den andere gezien in 't lijkhuisje van 't kerkhof - en hij sprak tot Kees: ‘Ongelukkige jongen, 't kwaad is volbracht. Mocht God het u vergeven!’ Zijn mannelijk-klinkende stem bleef nochtans zacht en medelijdend. Tranen welden op in den vervloekte zijn oogen, en hij boog het hoofd. De priester hief zachtkens de handen vooruit, als gaf hij de absolutie, - iets, wat men hem lang verweten heeft in 't dorp.

Daarna richtte hij zijn klaar-blauwen blik, gewoon de zieltoestanden te ontdekken en te doorgronden, naar de vrouw, achter den moordenaar neergehurkt, en een vaag gevoel zegde hem, wie

de méeste schuld had in dit afschuwelijk en walgelijk mannenwerk.

Op 't aanraden van den pastoor besloot men er toe, den gevangene ievers anders over te brengen. Eindelijk waren in allerijl van de grens twee gendarmen aangekomen, waarvan één brigadier. Kees gevoelde zijn armen gevat door de forsche handen van de twee wachten, het geweer met den riem aan den schouder, de politiemuts met witte 'floche' op 'n oor.

- Permettez, camarade? zei een hunner, 'n spotvogel van 'nen Waal, terwijl hij een paar handboeien te voorschijn haalde.

In aanraking met die uniformen, scheen de jongen eerst te begrijpen, en een koortsige rilling doorliep gansch zijn lijf. Hij liet zich de handen in de ijzers klinken.

- 'van marsch?' gebood de brigadier, hem een lichten duw gevend in den rug, met den kolf van zijn geweer.

Kees trok op, bijna alsof dit alles hem niets deed. Een gedrang ontstond bij het achteruitwijken van de dorpelingen. De gendarmen, door den indruk welken ze maakten, hielden de nieuwsgierige boeren in bedwang. Achter den gewezen knecht van de Wit-Hoef stapten de pastoor, de burgemeester met zijn sekretaris en de veldwachter.

Toen hij de binnenkoer overstapte, werd het Kees Doorik te zwaar, en treurig dwaalden zijn blikken nog eens naar zijn ál te zeer beminde bazin. Gedwongen, gedreven door een haar vreemde macht was ze gesukkeld tot aan den dorpel van den stal, en nu bleef ze droomerig staan, en ál wat ze zag scheen door een nevel omgeven. Ze bemerkte den ellendeling, en huiverend begreep ze de zinspeling van zijn blik. 't Was háar schuld... o! God!

Ze herleefde in enkele stonden dien avond, bij 't inhalen van den oogst, wanneer ze, van op diezelfde plaats, zijn siervolle, krachtige bewegingen gadesloeg, den wakkeren, zwoegenden werker met begeerlijke oogen streelend, als hij beeldschoon uitkwam op den muur, rozig-purper gekust door de neigende zon.

Nu ook bewonderde ze hem, zijn blik in haar oogen opslurpend, en zelfs wanneer hij zich van haar had afgewend, kon zij haar wijd opengespalkte oogen, - vaag-starend als die van een slaapwandelaarster, - niet meer afwenden van dien armen 'sukkeleer', wiens krullebol uitstak boven die deining arglistige hoofden, zooals een wrak zwalpend uit de golven steekt.

Een bende schuimers, met aan hun hoofd den kleinen Milledju, achtervolgden den gevangene en wierpen hem steenen en graszoden achterna, huilend en tierend: 'Awoert! awoert!...'

Op de Wit-Hoef bleef er nu slechts over: bazin Annemie, en achter haar heur schurkachtige broer Wannes, die haar gadesloeg met een verfoeilijk en zichtbaar genot.

Kees was uit 't zicht verdwenen: ze tuurde nog steeds vóór zich, strak op den wand van de schuur.

De morgen toonde zich voor iedereen zoel en gunstig. Een blauwachtige nevel trok op alsof hij de adem was van den sapverwerkenden bodem, en de gloriënde zon hing er kwistig zilverdruppels in met kleurrijke blikkeringen. April trilde reeds in de donzig-zachte en wazige lucht.

En de weduwe begreep, dat alles in den Polder zou herleven en pralen, 't jaar dat begon, 't geen zou volgen, en ál de andere nog te beleven, zonder dat ze óoit haar deel nog zou hebben in het Lentegenot en gejoel, bij het herbloeien en opborrelen van jeugd en kracht. Dat lijk en die gevangene,

die twee mannenkrachten vernietigd om haar - o! altijd en toch háar schuld! -,
scheidden haar voor altoos van de weelderig-voortbarende Natuur.

Niets roerde nog in haar ingewanden: 't kind van Jurgen, óok al, was dood.....